

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bc. Zuzana Machová

**Efektivita vyjednávání v režimu klimatické
změny - role Evropské unie, USA a Číny**

Diplomová práce

Praha 2017

Autorka práce: **Bc. Zuzana Machová**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Jan Karlas, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

MACHOVÁ, Zuzana, *Efektivita vyjednávání v režimu klimatické změny – role Evropské unie, USA a Číny*. Praha, 2017, 96 s., Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Jan Karlas, M.A., Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá efektivitou vyjednávání v režimu klimatické změny, kterou zkoumá ve spojitosti s teorií vůdcovství. Cílem práce je zjistit, zda se vybraní aktéři chovali na konferencích o změně klimatu jako vůdci a zda jejich chování přispělo k efektivitě vyjednávání v režimu klimatické změny. Efektivita vyjednávání je zkoumána na třech vybraných konferencích o změně klimatu, konkrétně na Konferenci o změně klimatu v Kodani (2009), Konferenci o změně klimatu v Cancúnu (2010) a Konferenci o změně klimatu v Paříži (2015). Vůdcovská role je zkoumána na vybraných konferencích u Evropské unie, USA a Číny. Zkoumání vůdcovství je založeno na metodě kongruence, která spočívá ve výzkumu ověřitelných předpovědí vytvořených z teorie. Práce došla k závěru, že Konference o změně klimatu v Kodani nebyla efektivní, naopak konference o změně klimatu v Cancúnu a Paříži byly zhodnoceny jako efektivní. Ve spojitosti s naplněním podmínek vůdcovství bylo zjištěno, že na kodaňské konferenci nepůsobil žádný aktér jako vůdce, na konferenci v Cancúnu zastávala roli vůdce Evropská unie a v případě pařížské konference bylo vůdcovské chování vysledováno u Evropské unie a USA. Analýza práce ukazuje, že v případě, že vybraný aktér působil na konferenci o změně klimatu jako vůdce, efektivita konference byla vyšší.

Abstract

This thesis addresses the topic of the effectiveness of negotiation in the climate change regime, which is examined in connection with leadership theory. The goal of this thesis is to find out, if selected actors behaved as leaders during climate change conferences and if their behavior contributed to the effectiveness of negotiation in the climate change regime. Effectiveness of negotiation is examined at three selected climate

change conferences, more specifically at the Copenhagen Climate Change Conference (2009), Cancún Climate Change Conference (2010) and Paris Climate Change Conference (2015). The leadership role is examined at above mentioned conferences with connection to the European Union, the USA and China. The research of leadership is based on the congruence method, which is based on examination of observable predictions established from theory. This thesis reached the conclusion, that the Copenhagen Climate Change Conference was not effective, on the contrary the Climate Change Conferences in Cancún and Paris were assessed as effective. In connection to fulfillment of conditions of leadership, the thesis reached the conclusion, that at the Copenhagen Climate Change Conference none of the actors acted as a leader, at the Cancún Climate Change Conference the European Union acted as a leader and at the Paris Climate Change Conference the European Union and the USA acted as leaders. The analysis showed, that if a selected actor acted as a leader at the climate change conference, the effectiveness of the conference was higher.

Klíčová slova

Efektivita vyjednávání, vůdcovská role, režim klimatické změny, Konference o změně klimatu v Kodani, Konference o změně klimatu v Cancúnu, Konference o změně klimatu v Paříži, Evropská unie, Spojené státy americké, Čína

Keywords

Effectiveness of negotiation, leadership, climate change regime, Copenhagen Climate Change Conference, Cancún Climate Change Conference, Paris Climate Change Conference, European Union, United States of America, China

Rozsah práce: 210 372 (včetně mezer)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12.5. 2017

.....

Zuzana Machová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce Doc. PhDr. Janu Karlasovi, M.A., Ph.D. za jeho cenné rady, komentáře a trpělivost. Můj dík patří i mému bratrovi, jehož pomoc byla neocenitelná při konečných úpravách textu, a v neposlední řadě mé rodině za podporu, kterou mi po celou dobu poskytovali.

Institut politologických studií
Teze diplomové práce:
Efektivita rozhodování v režimu klimatických změn - role Evropské unie

Ústav

Katedra mezinárodních vztahů, IPS FSV UK

Řešitel

Zuzana Machová

Vedoucí práce

Doc. PhDr. Jan Karlas, M.A., Ph.D.

Předpokládaný název práce

Efektivita rozhodování v režimu klimatických změn - role Evropské unie

Předpokládaný název práce v angličtině

The effectiveness of the decision-making process in the climate change regime – the role of the European Union

Vymezení tématu

Tato diplomová práce se bude zabývat efektivitou rozhodování v režimu klimatických změn a rolí Evropské unie. Téma klimatických změn a globálního oteplování bylo předmětem zájmu vědců už od konce 19. století, nicméně politickým tématem se stalo až v 80. letech minulého století. Vznik režimu klimatických změn lze datovat do 90. let, konkrétně do roku 1994, kdy začala platit Rámcová úmluva OSN o změně klimatu¹. I když primárním tématem bylo zprvu pouze globální oteplování a klimatické změny, dnes do režimu patří i další témata, například udržitelný rozvoj či boj proti chudobě.

Globální charakter klimatických změn vyžaduje zapojení co největšího počtu aktérů, což znamená větší legitimitu pro přijaté dohody, nicméně zároveň přináší mnohé problémy. Ty se týkají různých zájmů jednotlivých států, různých přístupů k řešení problematiky klimatických změn či neochoty států udělat rozhodnutí závazná. Dalším problémem režimu klimatických změn je nejistota aktérů, zda ostatní dodrží své sliby či zda přijatá opatření budou efektivní. Tyto problémy souvisí se strukturou režimu klimatických změn, jenž nedisponuje silným vynucovacím mechanismem a je velmi flexibilní.

Jedním z příkladů problémů v režimu klimatických změn je rozpor mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi, které zastávají odlišná stanoviska při řešení klimatických změn. Zatímco země Severu se snaží prosazovat větší zapojení rozvojových zemí, rozvojové země upozorňují, že hlavní zodpovědnost by měly nést rozvinuté země za svůj podíl na vzniku klimatických změn. Některé z rozvojových zemí navíc odmítají přijímat opatření proti klimatickým změnám na úkor jejich ekonomického rozvoje. V obecné rovině lze říci, že to jsou rozvinuté země, které nejsilněji tlačí na přijetí přísnějších pravidel, ale ani ty ne vždy přijmou dohodnutá pravidla. Jako příklad může sloužit odmítnutí Kjótského protokolu Spojenými státy americkými, či pozdější odstoupení Kanady od stejného dokumentu.

To vše dělá z režimu klimatických změn oblast, kde je kooperace mezi státy žádaná, ale ve výsledku velmi slabá. Jako řešení je často zmiňováno vůdcovství některého z aktérů, který by dokázal kooperaci mezi státy zvýšit. V této souvislosti se hovoří o roli Evropské unie, která je považována za aktéra, jenž prosazuje přísná

¹ BODANSKY Daniel, RAJAMANI Lavanya, The Evolution and Governance Architecture of the Climate Change Regime, Draft for Detlef Sprinz, Urs Luterbacher, International Relations and Global Climate Change, International Relations and Global Climate Change, 2013, 45 s.

pravidla a snaží se udělat rozhodnutí závaznými. Zároveň je Evropská unie považována za jediného aktéra, který by roli lídra v režimu klimatických změn mohl v současné době zastávat².

Cíl diplomové práce

Cílem diplomové práce je zkoumat, jakou roli zastává Evropská unie v oblasti efektivity rozhodování v režimu klimatických změn. Práce bude tento bod zkoumat pomocí teorie vůdcovství. Jako konkrétní cíl si práce klade zjistit, zda Evropská unie zastávala roli lídra na vybraných konferencích o změnách klimatu a zda existuje příčinný mechanismus mezi vůdcovskou rolí Evropské unie a efektivitou rozhodovacího procesu v režimu klimatických změn. Tento vztah bude zkoumán v souvislosti s třemi vybranými konferencemi o změnách klimatu – Kodaň (2009), Cancún (2010) a Paříž (2015).

Mezi výzkumné otázky této diplomové práce patří následující:

: Jakou roli zastávala Evropská unie v multilaterálních vyjednáváních v rámci režimu změn klimatu?

: Jak chování Evropské unie jako lídra ovlivnilo efektivitu rozhodovacího procesu v režimu klimatických změn?

Předpokládaná struktura práce

1. Úvod

2. Teoretická část

2.1 Mezinárodní vyjednávání a jeho efektivita

2.2 Teorie vůdcovství

2.2.1 Definice

2.2.2 Typologie

2.3 Výzkumný rámec

2.3.1 Vymezení proměnných

3. Režim klimatických změn

3.1 Historie

3.2 Principy

3.3 Konference o změně klimatu v Kodani 2009

² SAUL Ulrike, SEIDEL Christian, Does leadership promote cooperation in climate change mitigation policy?, Climate policy, 2011, 22 s.

3.4 Konference o změně klimatu v Cancúnu 2010

3.5 Konference o změně klimatu v Paříži 2015

3.6 Evropská unie v režimu klimatických změn

4. Analytická část

4.1 Konference o změně klimatu v Kodani 2009

4.2 Konference o změně klimatu v Cancúnu 2010

4.3 Konference o změně klimatu v Paříži 2015

5. Závěr

6. Literatura a zdroje

Teoretické pozadí

Teoretickým ukotvením diplomové práce je teorie vůdcovství. Teorii vůdcovství je v literatuře věnován poměrně velký prostor (například u Orana Younga, Raina Malnese, Joyeety Gupta a M.J. Grubba). Tato diplomová práce bude pracovat s teorií Arilda Underdala z roku 1994. Underdal vůdcovství chápe jako důležitou součást vyjednávacího procesu a definuje ho jako asymetrický vztah mezi aktéry, kde jeden z nich má ve vyjednávání větší vliv, a může tak ovlivňovat chování ostatních. Cíle, jenž lídr prosazuje, musí být spojeny s určitými společnými zájmy či společným dobrem. Ostatní aktéři musí pozici lídra akceptovat a následovat ho³. Underdal rozlišuje mezi třemi typy vůdcovství. Prvním typem je unilaterální vůdcovství. Tento typ je založen na snaze lídra vyřešit kolektivní problém vlastními silami, a to za předpokladu, že lídra budou následovat i ostatní aktéři. Z tohoto důvodu může roli lídra zastávat pouze aktér, jenž má v oblasti, která je předmětem vyjednávání, dominantní či velmi silné postavení. Svým jednáním poté může ovlivnit chování ostatních tak, že snižuje nejistotu ostatních a nabízí jim nové možnosti v případě, že lídra budou následovat. Druhým typem je donucovací vůdcovství. Tento typ vůdcovství je spjat s distributivním vyjednáváním, jelikož je založen na snaze lídra prosadit své zájmy a donutit ostatní aktéry přijmout jeho podmínky. Důležitým faktorem je opět dominantní postavení lídra, jelikož pouze aktér s převahou prostředků (finančních, vojenských) je schopen prosadit své zájmy před ostatními. Posledním typem je instrumentální vůdcovství. Tento typ je založen na snaze lídra najít způsob řešení problému, který by byl přijatelný pro všechny aktéry. Chování lídra je v tomto případě následováno, jelikož ostatní mají v lídra důvěru a věří,

³ SKODVIN Tora, ANDRESSEN Steinar, Part One: Negotiating International Environmental Regimes, Leadership Regimes, Global Environmental Politics, 6/3, 2006, 15 s.

že jím navrhovaný způsob řešení problému je nevhodnější⁴.

Underdal jednotlivé typy vůdcovství nevidí jako navzájem se rušící, naopak aktér může při mezinárodních vyjednáváních zastávat všechny typy současně. Nicméně aby vůdcovská role aktéra měla na vyjednávací proces co největší dopad, je nutné typ vůdcovství přizpůsobit rozhodovacímu procesu (například komplexnosti problému či typu rozhodnutí, jež má být přijato)⁵.

Vymezení proměnných a operacionalizace

Jako závislá proměnná byla stanovena efektivita rozhodování v režimu klimatických změn. Efektivitou rozhodovacího procesu je rozuměna schopnost přijmout dohodu, která podstatně řeší daný problém či k jeho řešení výrazně přispěje⁶. Takto definovaná efektivita rozhodovacího procesu nicméně nemusí být vždy dostatečná. V případě, že jsou náklady nutné k dosažení dohody příliš velké či dokonce převyšují výnosy, jež by z dohody plynuly, efektivita rozhodovacího procesu klesá. To samé platí v případě, že vyjednávání přineslo dohodu, jež není implementována do praxe. Zmíněným nedostatkům by mohlo zabránit, pokud by byla pozornost věnována také efektivitě vyjednávacího procesu (efficiency), a nejen efektivitě výsledků jednání (effectiveness). Nicméně z důvodu velké náročnosti a omezeného prostoru, bude tato práce pracovat s efektivitou rozhodovacího procesu chápanou ve smyslu výsledků jednání. Kvůli výše popsaným problémům, které takto definovaná efektivita rozhodovacího procesu přináší, bude efektivita zkoumána nejen z hlediska dohody přijaté na konferencích o změnách klimatu, ale bude přidán další faktor, konkrétně ambice, jež přijaté dohody na zkoumaných konferencích měly.

Indikátory efektivit rozhodovacího procesu jsou následující:

- : schválení dohody na konferencích o změnách klimatu
- : překročení cílů dohody vzhledem ke konferencím z minulých let

Nezávislou proměnnou diplomové práce bude působení Evropské unie jako lídra na třech vybraných konferencích o změně klimatu. Role Evropské unie jako lídra bude zkoumána v souvislosti s typologií Underdala zmíněnou výše. Mezi konkrétní opatření

⁴ ZARTMAN I. William, *International Multilateral Negotiation: Approaches to the Management of Complexity*, Jossey-Bass, San Francisco, 1994, 248 s.

⁵ ZARTMAN I. William, *International Multilateral Negotiation: Approaches to the Management of Complexity*, Jossey-Bass, San Francisco, 1994, 248 s.

⁶ ALBIN Cecilia, *Improving the Effectiveness of Multilateral Trade Negotiations: A Synopsis*, *International Negotiation* 17, 2012, 8 s.

prvního typu vůdcovství - *unilaterální vůdcovství* - patří formulování společných cílů a přijímání konkrétních opatření. Projevem druhého typu vůdcovství - *donucovací vůdcovství* - je využití síly lídra, například v podobě finanční podpory či potrestáním ostatních za malé zapojení na vyřešení problému. Poslední typ - *instrumentální vůdcovství* - předpokládá, že lídr svou pozici využije, aby zabránil blokaci jednání a přesvědčil ostatní aktéry o důležitosti řešení problému⁷.

Na základě výše zmíněných opatření jednotlivých typů vůdcovství byly k měření vůdcovské role Evropské unie v režimu klimatických změn definovány následující ukazatele:

- : snaha Evropské unie překročit původní záměry vzhledem k minulým konferencím o změně klimatu
- : snaha Evropské unie o dosažení kompromisu a odblokování vyjednávání
- : celkový počet návrhů přednesených Evropskou unií na konferencích o klimatických změnách

I když tato práce bude zkoumat vztah mezi efektivitou vyjednávacího procesu a vůdcovskou rolí v režimu klimatických změn, vůdcovství není jediným faktorem, jenž má na efektivitu vyjednávání vliv. Mezi další faktory patří mimo jiné legitimita vyjednávání, procedurální aspekty, možné výhody plynoucí z alternativní dohody na regionální či bilaterální úrovni, výnosy a jejich distribuce či faktory na domácí úrovni⁸. Přesto je pozornost věnovaná roli lídra jako jednomu z faktorů ovlivňujících efektivitu vyjednávání důležitá, jelikož právě v režimu klimatických změn by mohla vést k větší spolupráci mezi aktéry.

Výběr případů

Jak bylo řečeno výše, cílem této diplomové práce je zkoumat vztah mezi vůdcovskou rolí Evropské unie a efektivitou rozhodování v režimu klimatických změn. Aby bylo možné tento vztah zkoumat, je třeba vhodně vybrat případy, které by dokázaly postihnout různé závěry. Jako první kritérium výběru případů byla zvolena efektivita vyjednávacího procesu na konferencích o změnách klimatu. Cílem je vybrat konference, které při analýze nabídnou rozdílný výsledek z hlediska efektivity jejich rozhodovacího

⁷ SAUL Ulrike, SEIDEL Christian, Does leadership promote cooperation in climate change mitigation policy?, Climate policy, 2011, 22 s.

ANDRESSEN Steinar, AGRAWALA Shardul, Leaders, pushers and laggards in the making of the climate regime, Global Environmental Change 12, 2002, 11 s.

⁸ ALBIN Cecilia, Improving the Effectiveness of Multilateral Trade Negotiations: A Synopsis, International Negotiation 17, 2012, 8 s.

procesu (konkrétně z hlediska přijaté dohody a větší přísnosti pravidel v porovnání s předchozími roky). Vliv vůdcovské role Evropské unie tak bude zkoumán na konferencích, jež lze označit za neefektivní a naopak. Díky tomu bude možné zjistit, zda vůdcovská role skutečně efektivitu rozhodovacího procesu v režimu klimatických změn ovlivňuje. Druhým kritériem výběru případů je dostupnost dat k jednotlivým konferencím.

Jako konkrétní případy byly zvoleny konference o klimatických změnách v Kodani (2009), Cancúnu (2010) a Paříži (2015). Konference v Kodani byla zvolena jako případ konference, jejíž rozhodovací proces lze označit za neefektivní. I když hodnocení konference nejsou jednotná, převažují názory, že konference v roce 2009 byla neúspěšná. Výsledkem vyjednávání bylo přijetí dohody, jež nespécifikovala konkrétní opatření v boji proti klimatickým změnám a byla spíše politickým prohlášením. Druhým vybraným případem je klimatická konference v Cancúnu v roce 2010. Tato konference byla vybrána jako příklad efektivního jednání v režimu klimatických změn. Výsledkem konference bylo přijetí globální dohody (pouze Bolívie nepřipojila svůj podpis), ve které se státy zavázaly ke snížení vypouštění skleníkových plynů. Posledním vybraným případem je zatím poslední klimatická konference v Paříži v roce 2015, jež slouží jako druhý případ efektivního vyjednávání. Výsledkem konference bylo přijetí právně závazné a globální dohody mezi 195 státy.

Metodologie

Jako metodologii této diplomové práce jsem zvolila případovou studii. Jelikož se budu zabývat analýzou tří konferencí v rámci režimu klimatických změn, diplomová práce bude mít podobu tří jednopřípadových studií věnovaných konferencím v Kodani (2009), Cancúnu (2010) a Paříži (2015). Konkrétní metodou, jež bude užívána, je rozbor procesu (process tracing). Tato metoda je vhodná pro zkoumání malého počtu případů a umožňuje vysledovat kauzální vztah mezi proměnnými. Základem metody process tracing je zkoumání, zda nezávislá proměnná vytváří takové podmínky, které vedou k očekávanému výsledku, tedy k závislé proměnné. V případě této diplomové práce bude zkoumáno, zda vůdcovská role Evropské unie (nezávislá proměnná) vedla k větší efektivitě rozhodovacího procesu v režimu klimatických změn (závislá proměnná) na třech výše zmíněných konferencích. Na základě teorie vůdcovství byly určeny vstupující proměnné (snaha Evropské unie překročit své původní záměry vzhledem k minulým konferencím o změně klimatu, snaha Evropské unie o dosažení kompromisu

a odblokování vyjednávání, celkový počet návrhů přednesených Evropskou unií na konferencích), jejichž přítomnost na vybraných klimatických konferencích bude zkoumána. V případě, že vstupující proměnné byly vysledovány při zkoumání vybraných konferencí o klimatických změnách a vedly k větší efektivitě rozhodovacího procesu v režimu klimatických změn, bude možné kauzální vztah mezi nezávislou a závislou proměnnou potvrdit.

Literatura a zdroje

Primární zdroje

EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY (online), cit. [22.1. 2016]

Dostupné z: <http://www.eea.europa.eu/>

THE UN FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE (online), cit. [22.1. 2016]

Dostupné z: <http://unfccc.int/2860.php>

Sekundární zdroje

ANDRESSEN Steinar, AGRAWALA Shardul, Leaders, pushers and laggards in the making of the climate regime, *Global Environmental Change* 12, 2002, 11 s.

BODANSKY Daniel, RAJAMANI Lavanya, The Evolution and Governance Architecture of the Climate Change Regime, Draft for Detlef Sprinz, Urs Luterbacher, *International Relations and Global Climate Change*, 2013, 45 s.

BRETHERTON Charlotte., VOGLER John, The European Union as a Global Actor, London Routledge, 2006, 273 s.

CURTIN Joseph, The Copenhagen Conference: How Should the EU Respond?, Dublin Institute of International and European Affairs, 2010, 20 s.

DIRINGER Elliot, Sixteenth Session of the Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change and Sixth Session of the Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol (online), Center for Climate and Energy Solutions, cit. [24.2. 2016]

EGENHOFER Christian, GEORGIEV Anton, The Copenhagen Accord: A first stab at deciphering the implications for the EU, Centre for European Policy Studies, 2009, 6 s.

ELGSTRÖM Ole, EU Leadership in an Emerging New World Order, Working Paper presented at the 5th Pan-European Conference on EU Politics, Porto, 2010, 24 s.

FIFTEENTH CONFERENCE OF THE PARTIES TO THE UN FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE (UNFCCC) AND FIFTH MEETING OF THE PARTIES TO THE KYOTO PROTOCOL (COP 15 AND COP/MOP 5) (online), International Institute for Sustainable Development, 2009, cit [24.2. 2016]

Dostupné z: <http://www.iisd.ca/climate/cop15/>

GROEN Lianne, NIEMANN Arne, OBERTHÜR Sebastian, The EU as a global leader? The Copenhagen and Cancún UN climate change negotiations, *Journal of Contemporary European Research*, 8/2, 2012, 19 s.

GUPTA Joyeta, RINGIUS Lasse, The EU's Climate Leadership: Reconciling Ambition and Reality, *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 2001, 20 s.

KEOHANE O. Robert, VICTOR G. David, *The Regime Complex for Climate Change*, Discussion Paper 10-33, Cambridge, Mass: Harvard Project on International Climate Agreements, 2010

KREMENYUK Viktor Aleksandrovich, *International negotiation: analysis, approaches, issues*, 2nd Edition, Jossey-Bass, 2002, 592 s.

MEJÍA Daniel Abreu, *The Evolution of the Climate Change Regime: Beyond a North-South Divide?*, ICIP Working Papers, Institut Catala Internacional, 2010, 51 s.

METZ Bert, *The failure of Copenhagen: what now for the EU?* (online), *European Voice*, 1/22/2010, cit. [22.1. 2016]

Dostupné z: <http://www.politico.eu/article/the-failure-of-copenhagen-what-now-for-the-eu/>

OBERTHÜR Sebastian, *The European Union in international climate policy: the prospect for leadership*, *Intereconomics*, 42/2, 2007, 33 s.

OUTCOMES OF THE U.N. CLIMATE CHANGE CONFERENCE IN PARIS (online), Center for Climate and Energy Solutions, 2015, cit [24.2. 2016]

Dostupné z: <http://www.c2es.org/international/negotiations/cop21-paris/summary>

PARKER F. Charles, KARLSSON Christer, HJERPE Mattias, LINNÉR Bjorn-Ola, Fragmented climate change leadership: making sense of the ambiguous outcome of COP-15, *Environmental Politics*, 21/2, 2012, s. 268-286

SAUL Ulrike, SEIDEL Christian, Does leadership promote cooperation in climate change mitigation policy?, *Climate policy*, 2011, 22 s.

SINDICO Francesco, The Copenhagen Accord and the Future of the International Climate Change Regime, *Revista Catalana de Dret Ambiental*, 2010, 1/1, 24 s.

SKODVIN Tora, ANDRESSEN Steinar, Part One: Negotiating International Environmental Regimes, *Leadership Regimes, Global Environmental Politics*, 6/3, 2006, 15 s.

SUSSKIND E. Lawrence, *Environmental Diplomacy: Negotiating More Effective Global Agreements*, Oxford University Press, 1994, 216 s.

SUMMARY OF THE CANCUN CLIMATE CHANGE CONFERENCE: 29 November – 11 December 2010, International Institute for Sustainable Development, 2010, 12/498, 30 s.

THOMSON Alexander, Rational design in motion: Uncertainty and flexibility in the global climate, *European Journal of International Relations*, 2010, 16/2, 28 s.

VOGLER John, The European Contribution to Global Environmental Governance, *International Affairs*, 81/4, 2005, 17 s.

WANG Xueman, WISER Glenn, The Implementation and Compliance Regimes under the Climate Change Convention and its Kyoto Protocol, *Reciel*, 11/2, 2002, 18 s.

WILLIS Rebecca, Paris 2015: Getting a global agreement on climate change, Green Alliance, 2014, 24 s.

WURZEL K. W. Rudiger, CONNELLY James, The European Union as a Leader in International Climate Change Politics, Routledge, 2011

YAMIN Farhana, DEPLEDGE Joanna, The International Climate Change Regime: A Guide to Rules, Institutions and Procedures, Cambridge University Press, 2004

ZARTMAN I. William, Common Elements in the Analysis of the Negotiation Process, Negotiation Journal, 1988, 4/1, 12 s.

ZARTMAN I. William, International Multilateral Negotiation: Approaches to the Management of Complexity, Jossey-Bass, San Francisco, 1994, 248 s.

Obsah

ÚVOD.....	1
1. VÝZKUMNÝ RÁMEC.....	6
1.1. Mezinárodní vyjednávání a jeho efektivita.....	6
1.2. Teorie vůdcovství.....	10
1.2.1. Typologie vůdcovství.....	12
1.3. Vymezení proměnných.....	13
1.4. Metodologie.....	17
2. REŽIM KLIMATICKÉ ZMĚNY.....	20
2.1. Historický vývoj.....	20
2.1.1. Zakládající etapa (60. – 80. léta).....	20
2.1.2. Etapa nastavení agendy (1985-1988).....	20
2.1.3. Etapa rostoucí mezinárodní spolupráce (1988-1990).....	21
2.1.4. Etapa konstitucionalizace režimu klimatické změny.....	23
2.1.5. Regulační etapa: vyjednávání o Kjótském protokolu.....	24
2.1.6. Druhá etapa konstitucionalizace.....	25
2.2. Principy a cíle.....	27
2.2.1. Cíl.....	27
2.2.2. Principy.....	27
2.3. Závazky smluvních stran.....	28
2.4. Organizační struktura režimu.....	30
2.5. Vyjednávání – znaky.....	31
3. EFEKTIVITA VYJEDNÁVÁNÍ NA VYBRANÝCH KONFERENCÍCH O ZMĚNĚ KLIMATU.....	33
3.1. Efektivita Konference o změně klimatu v Kodani v roce 2009.....	33
3.1.1. Průběh vyjednávání.....	33
3.1.2. Výsledky konference.....	35

3.1.3. Efektivita vyjednávání.....	37
3.2. Efektivita Konference o změně klimatu v Cancúnu v roce 2010.....	39
3.2.1. Průběh vyjednávání.....	39
3.2.2. Výsledky konference.....	40
3.2.3. Efektivita vyjednávání.....	43
3.3. Efektivita Konference o změně klimatu v Paříži v roce 2015.....	45
3.3.1. Průběh vyjednávání.....	45
3.3.2. Výsledky konference.....	46
3.3.3. Efektivita vyjednávání.....	48
4. Vůdcovská role EU, Číny a USA na konferencích o změně klimatu.....	51
4.1. Konference o změně klimatu v Kodani v roce 2009.....	51
4.1.1. Vůdcovská role EU.....	51
4.1.1.1. Historie působení EU v režimu klimatické změny.....	51
4.1.1.2. Vůdcovská role EU.....	52
4.1.2. Vůdcovská role USA.....	55
4.1.2.1. Historie působení USA v režimu klimatické změny.....	55
4.1.2.2. Vůdcovská role USA.....	56
4.1.3. Vůdcovská role Číny.....	58
4.1.3.1. Historie působení Číny v režimu klimatické změny.....	58
4.1.3.2. Vůdcovská role Číny.....	59
4.1.4. Konference o změně klimatu v Kodani a vůdčovství.....	61
4.2. Konference o změně klimatu v Cancúnu v roce 2010.....	62
4.2.1. Vůdcovská role EU.....	62
4.2.2. Vůdcovská role USA.....	64
4.2.3. Vůdcovská role Číny.....	66
4.2.4. Konference o změně klimatu v Cancúnu a vůdčovství.....	68
4.3. Konference o změně klimatu v Paříži v roce 2015.....	69

4.3.1. Vůdcovská role EU.....	69
4.3.2. Vůdcovská role USA.....	71
4.3.3. Vůdcovská role Číny.....	73
4.3.4. Konference o změně klimatu v Paříži a vůdcovství.....	75
ZÁVĚR.....	77
SUMMARY.....	81
LITERATURA.....	83

Úvod

Klimatická změna, jejíž problematikou se tato práce zabývá, představuje jednu z největších výzev, kterým dnes Země čelí. I když byl režim klimatické změny utvářen od 80. let a samotná problematika klimatické změny a globálního oteplování začala být zkoumána mnohem dříve, je to právě dnešní doba, kdy se tato oblast stává pro velké množství států (a jiných aktérů) prioritní. Důvod této změny spočívá v čím dál více extrémních důsledcích, jež klimatická změna má a jež postihují prakticky všechny státy světa. Téma klimatické změny je ovšem relevantní nejen pro státy, v nichž jsou důsledky klimatické změny nejvíce patrné (především rozvojové státy), důsledky sekundárně pociťují i ostatní země. Příkladem může být migrace osob z postižených oblastí, což se v současné době týká mj. Evropy, a tedy i České republiky (ČR). Globální charakter změny klimatu dělá z tohoto problému téma, jež je nutné řešit na světové úrovni. Zatímco se ale státy shodnou na potřebě proti klimatické změně bojovat, stanovení konkrétních opatření je předmětem obtížných vyjednávání. Během jednání je třeba skloubit zájmy desítek států, jež se mohou vzájemně vylučovat (například zájmy ostrovních států, jejichž existence je změnou klimatu přímo ohrožována, a zájmy států, jejichž ekonomika je založena na těžkém průmyslu a vypouštění emisí skleníkových plynů). Různé překrývající se zájmy států vedou k tomu, že vyjednávání trvá dlouhou dobu a často nepřináší významný pokrok. Dalším faktem, který má na vyjednávání o změně klimatu zásadní vliv, je komplexnost této oblasti. Řešení problému klimatické změny vyžaduje jednání o velkém množství otázek, kdy je kromě dohody na samotném boji proti změně klimatu vyžadována dohoda i v otázkách ekonomických, technologických či například dopravních.

Problematika změny klimatu je předmětem režimu klimatické změny, jenž se začal utvářet od 80. let. Tato doba odpovídala vzrůstající pozornosti vědců o výzkum, který se změně klimatu věnoval, zároveň s přibývajícimi obavami obyvatel o životní prostředí rostl i zájem vlád o tuto problematiku (Bodansky, Rajamani 2013: 5). Přelom v režimu klimatické změny znamenal rok 1992, kdy byla přijata Rámcová úmluva Organizace spojených národů (dále jen OSN) o klimatické změně (dále jen Úmluva) představující základní dokument upravující režim klimatické změny. Hned po přijetí Úmluvy se objevily spory mezi státy, přičemž ten největší byl dán jedním z principů Úmluvy o „společných, ale rozdílných odpovědnostech“. Tento princip upravoval rozdílnou míru zapojení rozvojových a rozvinutých zemí do boje proti změně klimatu.

Kvůli zodpovědnosti rozvinutých zemí za globální oteplování a klimatickou změnu od počátku průmyslové revoluce v 19. století to měly být primárně rozvinuté země, jež přijímaly opatření v boji proti změně klimatu, rozvojové země měly opatření přijímat pouze na dobrovolné bázi. Na základě toho se vytvořila hlavní dělící linie mezi rozvojovými a rozvinutými státy, jež je patrná v režimu klimatické změny dodnes. Zároveň je ale třeba podotknout, že tyto skupiny nebyly v žádném případě jednotné. Jak bylo řečeno výše, různá stanoviska zastávaly ostrovní státy a země, jež byly závislé na vývozu ropy a fosilních paliv. Rozpory panovaly i mezi rozvinutými zeměmi, a to v otázce míry jejich zapojení do boje proti změně klimatu. V této souvislosti se jako největší problém ukázala neochota Spojených států amerických (dále jen USA) přijímat závazná opatření a být v režimu klimatické změny aktivním hráčem, jež vyvrcholila neratifikací klíčového dokumentu Kjótského protokolu ze strany USA. USA podmiňovaly své větší zapojení v režimu většími závazky, které na sebe měly vzít rozvojové země, a prosazovaly v režimu klimatické změny široké využívání flexibilních mechanismů (Bodansky, Rajamani 2013: 9-11). Nezapojení USA jakožto největšího znečišťovatele planety do Kjótského protokolu představovalo jeden z největších neúspěchů režimu klimatické změny, na který ovšem ostatní státy dokázaly reagovat a zmobilizovat se. Další fungování režimu klimatické změny se vyznačovalo jednáními, na nichž některé rozvinuté země v čele s Evropskou unií (dále jen EU) tlačily na přijetí větších závazků, rozvojové země se odmítaly více vázat a největší producent emisí skleníkových plynů USA měl jen omezenou roli. Podstatnou změnu do režimu přinesla až volba Baracka Obamy do čela amerického prezidentského úřadu. Obama považoval boj proti změně klimatu za svou prioritu, což vedlo k nadějím, že USA budou vůdcem režimu a posunou ho kupředu. Tyto naděje ale zhasly záhy po zvolení Obamy v roce 2009 na Konferenci o změně klimatu v Kodani, jež skončila neúspěchem. Následná reflexe států a snížení očekávání přinesla pokrok na konferenci v Cancúnu o rok později a i následující konference se nesly ve znamení pokroků, jež ovšem nepřinesly průlomové změny.

Předmětem této diplomové práce bude zkoumání efektivity vyjednávání režimu klimatické změny za pomoci teorie vůdcovství na třech vybraných konferencích o změně klimatu. I když lze v literatuře nalézt poměrně velké množství autorů, kteří se efektivitě mezinárodních režimů věnují (např. Albin 2012; Albin, Druckman 2014; Helm, Sprinz 2000; Young 2011), režim klimatické změny je natolik specifický, že žádná definice nebyla shledána jako vhodná. Na základě charakteristiky nedávných a

současných vyjednávání v režimu klimatické změny je efektivita vyjednávání v této práci definována jako schopnost účastníků režimu dohodnout se na zásadnější politické a institucionální změně nebo reformě. Teorii vůdcovství se v literatuře věnovalo několik autorů (Young 1991; Saul, Seidel 2011; Underdal 1992). Tato práce bude pracovat s definicí Underdala, jenž vůdcovství chápe jako „*asymetrický vztah mezi aktéry, kteří mají různý vliv na vyjednávání a kteří usměrňují chování ostatních aktérů, aby bylo dosaženo určitého cíle během určité doby*“ (Underdal 1992: 178). Underdal rozlišuje tři typy vůdcovství – unilaterální, donucovací a instrumentální, přičemž kvůli charakteru režimu klimatické změny bylo pro tuto práci „donucovací“ vůdcovství nahrazeno „motivačním“. Tyto tři typy vůdcovství odpovídají způsobům, jakým se vůdcovská role může u aktérů projevit a tato práce je bude zkoumat u vybraných aktérů.

Efektivita vyjednávání bude zkoumána na případech třech vybraných konferencí. Mezi ně patří Konference o změně klimatu v Kodani (2009), Konference o změně klimatu v Cancúnu (2010) a Konference o změně klimatu v Paříži (2015). Tyto konference byly vybrány, jelikož představují případy s různými výsledky vyjednávání. Konference o změně klimatu v Kodani byla doprovázena velkými očekáváními a jejich nenaplnění představuje jeden z největších neúspěchů vyjednávání v režimu klimatické změny. Následná konference v Cancúnu je považována za konferenci úspěšnou, která napravila neúspěšná jednání v Kodani. Poslední zkoumaná konference v Paříži je považována za příklad úspěšné konference. Na výše zmíněných konferencích bude zkoumána vůdcovská role u vybraných aktérů, konkrétně u EU, USA a Číny. Zmínění aktéři byli vybráni, jelikož v režimu klimatické změny disponují silným postavením a je předpokládáno, že u nich může být vůdcovská role vyzorována.

Dosavadní výzkum efektivity vyjednávání v režimu klimatické změny se ve velké míře soustředil na efektivitu environmentálních režimů obecně. Zde se autoři zaměřili zejména na definování podmínek, jež by vysvětlily nárůst počtu environmentálních mezinárodních režimů jakožto efektivního způsobu řešení problémů (Keohane 1984; Young 1989; Rittberger 1995; Parson 2003 aj.) a na implementaci pravidel v režimu (Chayes a Chayes 1993; Underdal a Hanf 2000; Mitchell 2004 a 2008 aj.) (Helm, Sprinz 2000: 63) (Breitmeier, Underdal, Young 2011: 580). Tématu efektivity režimu klimatické změny bylo zatím věnováno poměrně málo prostoru. Bodansky se ve své práci zabýval analýzou Úmluvy, jež chápal jako důležitý počátek v boji proti klimatické změně (Bodansky 1993: 558), Guptová se stejně jako Bodansky zaměřila na analýzu struktury Úmluvy, na rozdíl od Bodanského ale dochází k názoru,

že fungování režimu klimatické změny je negativně ovlivněno odlišnými zájmy států (Gupta 1997: IX). Později se výzkumu efektivity režimu klimatické změny věnovala Carlarnová, jež došla k závěru, že režim klimatické změny „*již nanabízí příslib konsolidované (...) odpovědi na boj se změnou klimatu*“ (Carlarné 2012: 2). K podobně negativnímu pohledu dochází Davenportová, jež vnímá režim klimatické změny jako „*téměř úplně neefektivní v oblasti přijímání opatření proti změně klimatu*“ (Davenport 2006: 172). Tato diplomová práce se pokusí výzkum tématu efektivity režimu klimatické změny posunout kupředu zkoumáním vztahu efektivity vyjednávání v režimu klimatické změny a vůdcovství a zjištěním, zda je možné efektivitu v režimu klimatické změny vůdcovskou rolí ovlivnit.

Cílem této práce je zjistit, zda se vybraní aktéři chovali na konferencích v Kodani, Cancúnu a Paříži jako vůdci a zda jejich chování přispělo k efektivitě vyjednávání v režimu klimatické změny.

Výzkumné otázky této práce jsou následující:

1. Byly konference v Kodani, Cancúnu a Paříži efektivní?
2. Ovlivnilo působení vybraných aktérů (EU, Čína, USA) jako vůdců efektivitu konferencí?

Práce stanovuje tři hypotézy:

- H1: Konference o změně klimatu konaná v Kodani v roce 2009 nebyla efektivní, konference v Cancúnu v roce 2010 a v Paříži v roce 2015 jsou příklady efektivních konferencí.
- H2: Vůdcovská role je nutnou podmínkou efektivity vyjednávání.
- H3: Vůdcovská role je postačující podmínkou efektivity vyjednávání.

Zkoumání vůdcovství u vybraných aktérů bude založeno na metodě kongruence. Tato metoda byla pro práci zvolena, jelikož je vhodným nástrojem pro zkoumání malého počtu případů. Činí tak na základě odvození a ověření pozorovatelných předpovědí z testovaných hypotéz, jež jsou vytvořené z teorie a které umožní zjistit, zda hypotézy odpovídají skutečnosti, která nastala ve vybraných případech. Očekávatelné předpovědi, na jejichž základě bude možné testovat hypotézy o vůdcovství, jsou stanoveny pro každý typ vůdcovství, tedy pro unilaterální, motivační a instrumentální

vůdcovství. Tyto předpovědi budou zkoumány u každého vybraného aktéra na konferenci v Kodani, Cancúnu a Paříži. V případě, že předpovědi budou u EU, USA či Číny potvrzeny, aktéři budou moci být považováni za vůdce a hypotézy za platné.

Na základě analýzy prezentované v dalších částech diplomové práce bylo zjištěno, že Konference o změně klimatu v Cancúnu a Konference o změně klimatu v Paříži jsou příklady efektivních konferencí. Naopak Konference o změně klimatu v Kodani byla na základě analýzy vyhodnocena jako neefektivní. V souvislosti se zkoumáním vůdcovské role u vybraných aktérů bylo zjištěno, že v případě, že byla na dané konferenci o změně klimatu vyzorována u některého aktéra vůdcovská role, efektivita vyjednávání konference byla vyšší. Konkrétní zjištění jsou představena v dalších částech diplomové práce.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje výzkumnému rámci. V této kapitole je krátká pozornost věnována mezinárodnímu vyjednávání v obecné rovině, následovaná částí o efektivitě mezinárodního vyjednávání. Druhá podkapitola se soustředí na teorii vůdcovství včetně její typologie. Následující část této práce vymezuje výzkumný rámec, konkrétně se věnuje vymezení proměnných a metodologii. V této části jsou také definované výzkumné otázky, cíl a hypotézy práce. Kapitola druhá rozebírá režim klimatické změny, popisuje jeho historii od jeho vzniku po současnost. Kapitola se dále věnuje cílům a principům režimu klimatické změny, závazkům smluvních stran, organizaci a vyjednávání v režimu. Třetí kapitola se věnuje efektivitě vyjednávání na vybraných konferencích o změně klimatu. Každá konference je rozebrána v jedné podkapitole, v níž se pozornost soustředí na průběh vyjednávání, výsledky konference a zkoumání efektivity vyjednávání dané konference ve vybraných oblastech. Kapitola čtvrtá zkoumá vůdcovskou roli EU, USA a Číny na konferencích o změně klimatu v Kodani, Cancúnu a Paříži. Jednotlivé podkapitoly se věnují daným konferencím a vůdcovské roli, jež zastávali jednotliví aktéři. Poslední část práce tvoří závěr, kde jsou shrnuty získané poznatky.

1. Výzkumný rámec

V této části diplomové práce nejprve stručně popíšu hlavní koncept, na který se práce soustředí, tedy mezinárodní vyjednávání a jeho efektivitu. Následně přiblížím koncept vůdcovství a s ním spojený teoretický přístup k analýze mezinárodních vyjednávání. V posledních dvou částech úvodní kapitoly vymezím proměnné, kterými se následně v práci budu zabývat, a metodu, na základě které bude provedena analýza.

1.1 Mezinárodní vyjednávání a jeho efektivita

Tato část diplomové práce nastíní základní charakteristiky mezinárodního vyjednávání. Kremenjuk definuje mezinárodní vyjednávání jako *“soubor autonomních situací, při kterých se suverénní strany snaží dosáhnout společně akceptovatelného řešení určitého problému“* (Kremenjuk 2001: 22). Autor podotýká, že mezinárodní vyjednávání v dnešní době doznalo od tradičního přístupu, tak jak ho známe například z 19. století, mnoha změn. Jednou z nich je fakt, že zatímco v minulosti se „suverénními stranami“ rozuměly především státy (či vyjednavací, kteří státy zastupovali), v dnešní době se v oblasti mezinárodního vyjednávání objevují noví aktéři. Mezi ně patří mezinárodní organizace, velké korporace, politické strany a hnutí, sociální a náboženské skupiny či jednotlivci (Kremenjuk 2001: 24). Nicméně i přes tento nárůst počtu aktérů je to nadále stát, který má monopolní roli při mezinárodních vyjednáváních, což je dle Kremenjuka dáno tím, že jako jediný disponuje suverenitou (Kremenjuk 2001: 24). Druhá změna, k níž došlo v oblasti mezinárodního vyjednávání, se dotýká rozsahu vyjednávání. Dochází k růstu nejenom samotného počtu mezinárodních vyjednávání, ale i k nárůstu témat, která jsou jejich předmětem. Další změnou, kterou Kremenjuk uvádí, je delší doba, jež je potřebná k tomu, aby byl daný problém vyřešen (Kremenjuk 2001: 23). Kremenjuk definuje několik příčin, proč ke změnám ve sféře mezinárodního vyjednávání došlo. Jako jedna z nich je uváděna změna mezinárodního systému z bipolárního na multipolární. Reakcí států na tuto změnu bylo přehodnocení dosavadních spojeneckých vztahů a snaha vyjednat i s aktéry, kteří byli dříve považováni za nepřátele. Další příčinou změn je ekonomický rozvoj, který na jedné straně přinesl nové oblasti, o kterých je nutné vyjednat (například v oblasti technologií a duševního vlastnictví), a zároveň nové aktéry, kteří jsou vyjednávání účastni (například již výše zmíněné korporace) (Kremenjuk 2001: 25). Třetím důvodem, proč došlo v oblasti mezinárodního vyjednávání ke změnám, je změna

způsobu komunikace mezi státy. Využívání vojenské síly bylo omezeno ve prospěch využívání ekonomických sil. Čtvrtou příčinou změn mezinárodního vyjednávání je vzrůstávající vzájemná závislost mezi státy (Kremenyuk 2001: 26).

Podobně jako Kremenyuk definuje vyjednávání i Zartman. Vyjednávání chápe jako „*proces dvou či více stran, které spojují své protichůdné názory, aby dosáhly společného rozhodnutí*“ (Zartman 1977: 622). Předpokladem je, že všechny zúčastněné strany preferují dohodu nad *statusem quo* (Zartman 1977: 622). Odell definuje vyjednávání také podobným způsobem. Chápe ho jako „*sekvenci akcí, v nichž dvě či více stran adresují své požadavky, (...) návrhy s cílem dosáhnout dohody*“ (Odell 2012). Na rozdíl od Zartmana, Odellova definice nepředpokládá, že výsledkem vyjednávání musí být za každých okolností situace, kdy přijatá dohoda je pro všechny strany lepší než žádná dohoda (Odell 2012).

Literatura rozlišuje mezi dvěma základními přístupy ve vyjednávání, a to integrativním a distributivním. Integrativní způsob vyjednávání je založený na snaze vyjednávacích stran dosáhnout dohody, která je výhodná pro všechny zúčastněné. Integrativní vyjednávání může nastat v situaci, kdy je možné zájmy zúčastněných stran kombinovat a dosáhnout tak hodnot, které jsou přijatelné pro všechny, což je také hlavní výhodou této strategie (Sprangler 2003a). Distributivní způsob vyjednávání je založen na rozdílných zájmech zúčastněných stran a na jejich snaze získat během vyjednávání co nejvíce. Tato strategie je využívána v situacích, kdy není možné problém vyřešit jiným způsobem, například během konfliktů, jež jsou odolné vůči řešením. Sprangler ale upozorňuje, že taktika distributivního vyjednávání je užívána i během vyjednávání, kdy spolu zúčastněné strany spolupracují, tedy užívají integrativní způsob vyjednávání (Sprangler 2003b).

Efektivita je v literatuře definována více způsoby, jež se liší dle disciplíny (politologie, mezinárodní právo, ekonomie aj.). Efektivita, jež je relevantní pro tuto práci je efektivita mezinárodních režimů. Ta je nejčastěji spojena s otázkou, „*do jaké míry režim přispívá k vyřešení či zmírnění problémů (...)*“ (Young 2011: 19854). Podobně je efektivita chápána Levym a Youngem, efektivita se dle nich týká „*přispění institucí, které vedou k vyřešení problémů a jež motivují aktéry investovat čas a energii nutnou k jejich vytvoření*“ (Young 1999: 3). Autoři Helm a Sprinz popisují několik fází, v nichž se pohled na efektivitu v mezinárodních režimech vyvíjel. První fáze spadá do období, kdy vznikalo velké množství mezinárodních režimů a teorie se zaměřovala na režimy jako nástroje řešení v určitých oblastech (autoři zmiňují především oblast

environmentální, v níž byl důraz na efektivitu největší) (Helm, Sprinz 2000: 630). Druhá fáze se zaměřovala na efektivitu v souvislosti s implementací dohodnutých pravidel a jejich dodržováním. V poslední fázi byl důraz kladen na význam mezinárodních režimů v obecné rovině, tedy zda režimy mají vůbec nějaký smysl (Helm, Sprinz 2000: 631).

Literatura není jednotná v tom, jak by efektivita měla být měřena (Helm, Sprinz 2000: 632). Nicméně v této oblasti existuje určitá shoda na oblastech, kterým by měla být při měření efektivitě věnována pozornost. Tyto oblasti definoval Underdal ve své práci o efektivitě režimů. Oblasti mají podobu tří otázek, jež musí být při měření efektivitě zodpovězeny, a jsou následující:

1. Co představuje objekt zkoumání (Underdal 1992: 227)?

Jak Helm a Sprinz uvádějí, většina autorů chápe objekt zkoumání jako rozsah, do kterého jsou problémy v daném režimu vyřešeny, tedy jaký reálný dopad má režim na řešení problémů (samotný Underdal tento bod rozšiřuje a uvádí, že je nejprve nutné určit, co je cílem zkoumání. Pokud je cílem zkoumat kromě samotného uspořádání režimu i náklady s ním spojené, je třeba se zaměřit na řešení problémů než na režim samotný) (Underdal 1992: 229). V praxi zkoumání reálného dopadu režimu na řešení problémů často znamená porovnání hypotetické situace, jak by byly problémy řešeny bez existence daného režimu a po jeho vytvoření. Tento způsob měření reálného dopadu režimu na řešení problémů je ale negativně ovlivněn nedostatkem dat a možným prodloužením mezi projevem přijatého řešení a reálnými dopady, které toto řešení má (Helm, Sprinz 2000: 632).

2. Vůči jakému standardu je tento objekt zkoumán (Underdal 1992: 227)?

Standard, vůči kterému je objekt zkoumání poměřován, je dle Helma a Sprinze nejčastěji definován jako situace, v níž určitý režim neexistuje. Efektivita režimu je měřena jako relativní zlepšení či zhoršení situace v porovnání s tímto hypotetickým stavem. Autoři nicméně upozorňují na kritiku některých autorů, jež souvisí s výše zmíněným bodem, tedy spoléháním se na hypotetické situace, které nejsou podloženy fakty (Helm, Sprinz 2000: 633). Druhou možností, jak určit standard, vůči kterému je objekt zkoumán, je dle Underdala zkoumání režimu vůči „společnému optimu“ (Underdal 1992: 231). Underdal uvádí, že tato možnost je vhodná, pokud je cílem měření určit, v jakém rozsahu je daný problém vyřešen díky stávajícímu uspořádání režimu.

Efektivita režimu je poté poměřována vůči maximálnímu možnému úspěchu, kterého může být v daném režimu dosaženo (Underdal 1992: 231).

3. Jaké měřicí postupy je nutné provést, aby bylo možné přiřadit konkrétním ujednáním určité „skóre efektivity“ (Underdal 1992: 227)?

Způsob, jakým je efektivita režimu operacionalizovaná, je závislý na způsobu, který je pro měření efektivity režimu zvolen. V případě, že je reálný dopad režimu poměřován vůči hypotetickému stavu, v němž režim neexistuje, Underdal uvádí jako jednu z možností, jak takový stav měřit, zkoumání situace těsně před tím, než byl daný režim vytvořen. Nicméně, jak uvádí dále, tímto měření nekončí a musí následovat další kroky. V případě, že jsou dopady režimu porovnávány s maximálními úspěchy, které jsou v režimu možné, je možné tyto maximální úspěchy definovat za pomoci expertů ve zkoumané oblasti. I tady Underdal zmiňuje problémy, jež mohou nastat. Jedná se o omezenou možnost oslovit experty ve všech zkoumaných oblastech a o problém vytvoření z rad expertů „skóre efektivity“ (Underdal 1992: 236).

Cecilie Albinová vychází při definování efektivity vyjednávání z definice efektivity obecně. Efektivitu definuje jako „*schopnost přijmout vyjednanou dohodu, která řeší daný problém či k jeho řešení výrazně přispěje a která je implementována dostatečným množstvím aktérů, aby bylo dosaženo cílů dohody*“ (Albin 2012: 2). Důraz na dojednání dohody je základem pro definování efektivity vyjednávání, v níž je efektivita definována jako „*jednání, které vede k dojednání dohody, jež výrazně redukuje či eliminuje daný problém*“ (Albin 2012: 2). Ve společné práci publikované s Druckmanem Albinová definuje efektivitu vyjednávání pomocí pěti komponentů. Prvním z nich je množství problémů, které dohoda řeší, což je aspekt, jemuž věnoval Druckman pozornost i ve svých dřívějších pracech. Zadruhé se jedná o dobu, za kterou bylo dosaženo dohody. Třetím komponentem je stupeň dosažené dohody, což je autory chápáno jako šíře podpory, kterou dohoda mezi aktéry má. Začtvrté Druckman a Albinová věnují pozornost typu dohody. Tento komponent se týká srozumitelnosti dohody a prostoru, který dohoda věnuje implementaci pravidel do praxe. Posledním sledovaným elementem je rovnováha mezi integrativními a distributivními prvky (Albin, Druckman 2014: 5).

1.2 Teorie vůdcovství

Teorie vůdcovství, jež je předmětem této podkapitoly, byla v literatuře představena na přelomu osmdesátých a devadesátých let (především Young a Underdal) (Skodvin, Andresen 2006: 13). Od té doby byla předmětem zkoumání mnoha dalších autorů (například Gupta a Grubb 2000). Bryman definuje čtyři fáze, které ukazují na vývoj, jenž teorie vůdcovství doznala. V první fázi se pozornost soustředila na identifikování znaků a schopností, kterými měl vůdce disponovat. Poté následovala fáze, v níž vznikaly behaviorální teorie, jež se snažily zodpovědět otázku, jaký typ vůdcovství je nejlepší. Ve třetí fázi vznikly „rezervní teorie“, které se snažily definovat typy vůdcovství odpovídající vnějším faktorům. V poslední fázi se objevily teorie, jež se zaměřovaly na vize, které vůdci měli (Alavione 2014:1).

Young považuje vůdcovství za důležitou součást vyjednávání. Jeho slovy se jedná „o *kritický ukazatel toho, zda je vyjednávání úspěchem či selháním*“ (Young 1991: 281), zároveň mu přikládá velký vliv při zakládání režimů (Young 1991: 281). V definování vůdcovské role se Young soustředí na rozlišování tří typů vůdcovství: (1) strukturální, (2) tvůrčí a (3) intelektuální. (1) Strukturální vůdce (Young nepoužívá termín vůdcovství, ale ve svém konceptu se zaměřuje na chování jednotlivců-vůdců) je definován jako jednotlivec jednající ve jménu určité třetí strany (nejčastěji státu), jejíž zájmy zastupuje. Během vyjednávání využívá svou strukturální moc založenou na materiálních zdrojích, aby dosáhl pro něj přijatelné dohody (Young 1991: 288-289). (2) Tvůrčí vůdce dle Younga nemusí jednat ve jménu třetí strany a během vyjednávání využívá své vyjednávací schopnosti takovým způsobem, že ostatní aktéři preferují řešit dané problémy integrativním způsobem vyjednávání. Cílem tvůrčího vůdce je dojít k dohodě, jež je akceptovatelná všemi zúčastněnými stranami. Tohoto cíle je možné dosáhnout několika způsoby: nastolováním agendy určitým způsobem, zdůrazňováním důležitosti vyjednávaných problémů či vymyšlením způsobů, jak lze překonat neshody ve vyjednávání mezi aktéry (Young 1991: 288, 293-294). Poslední typ, který Young zmiňuje - (3) intelektuální vůdce - nemusí být zástupcem třetí strany. Young dokonce hovoří o tom, že intelektuální vůdce je nutně jednotlivec (Young 1991: 298). Intelektuální vůdce se během vyjednávání spoléhá na svou schopnost svými myšlenkami a návrhy ovlivňovat chování dalších aktérů (Young 1991: 288, 298). Stejně jako Underdal chápe i Young výše zmíněné typy jako vzájemně se nevylučující, které může aktér zastávat současně (Young 1991: 298). I když Young patří mezi hlavní autory,

kteří se teorii vůdcovství věnovali, ostatními autory bývá kritizován za nedostatečnou oporu své teorie v empirické rovině (Saul, Seidel 2011: 902).

Saul a Seidel zkoumají, zda a do jaké míry vůdce přispívá k větší spolupráci při vyjednávání. Vůdcovství definují jako „*chování, které je (...) charakterizováno úmysly aktéra a prostředky, které jsou ke splnění těchto úmyslů užity*“ (Saul, Seidel 2011: 902). V otázce úmyslů, které vůdce má, „*musí vůdce sám přispět k vyřešení společného problému a musí požadovat po ostatních, aby se do řešení problému také zapojili*“ (Saul, Seidel 2011: 902). Saul a Seidel řadí vůdcovství do pěti kategorií:

1. unilaterální vůdcovství, kam spadá formulování cílů vůdcovy politiky, jež přispívají k vyřešení problémů, implementování nástrojů k řešení problémů (například technologických či peněžních), skutečné dosažení cílů
2. strukturální vůdcovství, které zahrnuje využití tvrdé moci a kontrolu vůdce, kterou disponuje nad zdroji (materiální či vojenské)
3. vůdcovství s cílem vyřešit daný problém, ve kterém vůdce využívá své vyjednávací schopnosti pro vytvoření tlaku na ostatní aktéry s cílem vyřešit daný problém a odblokovat vyjednávací proces (aj.)
4. intelektuální vůdcovství, v němž vůdce využívá své znalosti a snaží se přesvědčit ostatní, aby splnili svou část, jíž k řešení problému přispívají
5. institucionální vůdcovství, které zahrnuje poskytování podpory institucím, které podporují spolupráci aktérů (Saul, Seidel 2011: 902-903).

Underdal věnuje konceptu vůdcovství ve svých pracích velkou pozornost, jelikož ho chápe jako významnou součást mezinárodního vyjednávání, jež přispívá k uzavírání dohod. Underdal definuje vůdcovství jako „*asymetrický vztah mezi aktéry, kteří mají různý vliv na vyjednávání a kteří usměrňují chování ostatních aktérů, aby bylo dosaženo určitého cíle během určité doby*“ (Underdal 1992: 178). Aby mohl být aktér definován jako vůdce, Underdal popisuje několik podmínek, které aktér musí splňovat:

- Je potřeba, aby byl vůdce schopen prosadit „pozitivní vliv“, čímž se rozumí schopnost přesvědčit ostatní aktéry, aby následovali vůdcovy kroky. Jinými slovy, vůdcovství není možné bez následovatelů.
- Vůdce musí sledovat společné dobro či cíle a nesmí jednat pouze ve vlastním

zájmu (může nicméně dojít k překrývání osobních a společných zájmů).

- Chování vůdce nemůže být založeno pouze na použití síly, vůdce a ostatní aktéři musí sdílet společné hodnoty či zájmy.
- Během určitého časového úseku musí být chování vůdce konzistentní (Skodvin, Andresen 2006: 14).

Jak je zřejmé z definic výše popsaných i z Underdalovy typologie, která bude rozebrána v následující části, i když se definice vůdcovství liší, jednotlivé typy jsou si podobné. Tato práce bude využívat Underdalovu definici. Ta byla zvolena jako nejvhodnější, jelikož nechápe vůdcovství pouze v souvislosti s chováním jednotlivce a jelikož typologie zahrnuje tři typy, na jejichž podstatě panuje shoda i u ostatních autorů.

1.2.1 Typologie vůdcovství

Underdal definuje tři typy vůdcovství.

1. Prvním typem je unilaterální vůdcovství. Tento typ odpovídá chování vůdce, pokud se snaží vyřešit společný problém vlastními silami, a tak přesvědčit ostatní, aby sledovali jeho příklad (Underdal 1994: 183). Akce, které unilaterální vůdce provádí, nejsou předmětem samotného vyjednávacího procesu. Underdal ale zároveň podotýká, že vztah vůdce a jeho následovníků během vyjednávání je akcemi unilaterálního vůdce ovlivněn. Underdal popisuje dva konkrétní mechanismy, které unilaterální vůdce může použít. Zaprvé, vůdce může být schopen ovlivnit ostatní aktéry, jejich možnosti řešení a náklady/přínosy, jež ostatní aktéři mají. Chování vůdce může ovlivnit ostatní aktéry v případě, že má dominantní či velmi silné postavení v oblastech, jež jsou relevantní pro problém, který se vůdce snaží vyřešit (Underdal 1994: 184). Druhým mechanismem jsou společenské mechanismy. Underdal zmiňuje především přesvědčování ostatních aktérů o tom, že určitý způsob řešení problému je realizovatelný a vhodný (Underdal 1994: 185).

2. Druhým typem je donucovací vůdcovství. Underdal popisuje tento typ jako schopnost vůdce ovlivnit motivace ostatních, aby buď přijali jeho návrhy či byli ochotni jednat o kompromisu. Vůdce je schopen v tomto případě kontrolovat oblasti, které ostatní považují za důležité. Tím Underdal rozumí schopnost odměňovat ostatní aktéry v případě, že s ním souhlasí, či naopak potrestat ty, kteří s ním nesouhlasí. Cílem vůdce je dosáhnout výhody během vyjednávání, a tudíž je donucovací vůdcovství součástí

samotného procesu vyjednávání. Vůdce se často snaží dosáhnout svého cíle slibováním či vyhrožováním ostatním aktérům, což se netýká pouze oblasti, která je předmětem vyjednávání, ale i jiných oblastí. Underdal popisuje donucovací vůdcovství jako vztah podobný distributivnímu vyjednávání, jež je založeno na asymetrii moci mezi aktéry. Jak Underdal podotýká, v dnešním světě je v podstatě každý stát schopen nátlaku na jiného aktéra v nějaké oblasti. Kvůli výše zmíněné podmínce, tedy, že vůdce musí být schopen kontrolovat oblasti, které ostatní považují za důležité, se donucovacím vůdcem může stát především aktér, jenž disponuje silným postavením nejen v oblasti, která je projednávána, ale i v mezinárodním systému obecně (Underdal 1994: 186-187).

3. Třetím typem je instrumentální vůdcovství. To je založeno na snaze vůdce přesvědčit ostatní o přijetí jeho preferencí. Underdal tento typ popisuje jako „*snahu nalézt prostředky pro dosažení společných cílů*“ (Underdal 1994: 187). Názory a preference vůdce jsou ostatními přijímány, jelikož jsou ostatní přesvědčeni o výhodách těchto názorů a preferencí a jelikož ostatní aktéři věří ve schopnost vůdce nalézt dobré řešení. Stejně jako první typ unilaterálního vůdcovství, i tento typ snižuje nejistotu ostatních aktérů během vyjednávání (Underdal 1994: 187). Instrumentální vůdcovství je založeno na třech kvalitách vůdce: schopnostech, energii a jeho statusu. U schopností Underdal popisuje dvě oblasti kritérií, které musí vůdce splnit a vzít v potaz: jedná se o kritéria věcná a politická. Věcná kritéria zahrnují zhodnocení možností, které existují k dosažení cíle, rozhodnutí se pro řešení, jež je ekonomicky nejvýhodnější, a zhodnocení distribuce nákladů a výhod pro zúčastněné aktéry. Politickým kritériem se rozumí rozhodnutí, zda řešení daného problému je politicky prosaditelné. Intelektuální vůdce musí být schopen každé výše zmíněné kritérium naplnit (Underdal 1994: 189). Druhou kvalitou vůdce je energie. Ta je ztělesňována politickými kompetencemi vůdce, jeho zájmem o daný problém a jeho kapacitami, které pro řešení problému vyčlení (Underdal 1994: 189). Poslední kvalitou je status, který Underdal popisuje jako formální roli aktéra v organizaci a jeho pozici v neformálním mezinárodním systému (Underdal 1994: 190).

1.3 Vymezení proměnných

Jako závislá proměnná byla zvolena efektivita vyjednávání v režimu klimatické změny. Jak bylo popsáno výše, efektivita vyjednávání je definována jako „*jednání, které vede k dojednání dohody, jež výrazně redukuje či eliminuje daný problém*“ (Albin

2012: 2). Tato definice ale pro tuto diplomovou práci není vhodná, jelikož přijetí dohody na konferencích o změně klimatu není vždy směrodatným faktorem (konference o změně klimatu bývají ve většině případů ukončeny přijetím dohody, které ale často neposouvají režim klimatické změny kupředu a nepřinášejí výrazné změny). Efektivita je v této práci definována jako schopnost aktérů dohodnout se na zásadnější politické či institucionální změně nebo reformě. Pro měření efektivity vyjednávání bylo zvoleno několik oblastí, které budou analyzovány. Tyto oblasti byly vybrány, jelikož představují hlavní témata, kterým se klimatické konference věnují. Jedná se o:

1. cíle režimu klimatické změny
2. závazky států jako účastníků režimu klimatické změny
3. instituce režimu klimatické změny

Dané oblasti budou porovnávány u vybraných konferencí o změně klimatu se stavem před jejich konáním, přičemž pokud na vybraných konferencích o změně klimatu došlo ve výše zmíněných oblastech k zásadnější změně (překročení ambic), bude to pokládáno jako známka efektivity vyjednávacího procesu konference. U oblastí závazků a institucí byly definovány „podoblasti“, jež vytyčují konkrétní body, které budou sledovány (v oblasti cílů toto dělení nebylo shledáno jako nutné).

V oblasti „závazky“ budou zvlášť analyzovány změny u:

- rozvojových zemí
- rozvinutých zemí

V oblasti „instituce“ bude sledována změna u následujícího:

- rozhodovací orgány - plenární orgány, pomocná tělesa
- výše finančních prostředků, které vybrané státy poskytují v rámci režimu klimatické změny jiným státům
- oblast přizpůsobení se (adaptace) změně klimatu, oblast opatření zmírňujících klimatickou změnu

Ani výše zmíněné indikátory nemusí být dostatečným faktorem pro určení efektivity

vybraných konferencí. Historický vývoj režimu ukazuje, že velmi důležité z hlediska hodnocení ambicióznosti přijatých změn je i to, zda jsou dané změny přijaty v rámci režimu a na základě právně závazné dohody, nebo pouze na základě politického dokumentu anebo jsou dohodnuty zcela mimo režim. Proto budou při zkoumání efektivity vyjednávání konferencí sledována i další dvě kritéria:

1. typ hlavního dokumentu přijatého na konferenci
2. začlenění přijatých změn do institucionální struktury režimu

Mimo výše zmíněné by efektivita konferencí mohla být zkoumána i na základě dalších kritérií (například vztah mezi distributivními a integrativními prvky či motivy jednotlivých států), jež by sice analýzu dále zpřesnily, ale kvůli omezenému prostoru diplomové práce nebudou zohledněny.

Za nezávislou proměnnou bylo zvoleno působení vybraných aktérů jako vůdců během třech vybraných konferencí režimu klimatické změny. Analýza se bude věnovat chování EU, USA a Číny. Tito aktéři byli zvoleni proto, že vykazují nejpravděpodobnější předpoklad vůdcovského chování. Zatímco EU se profilovala jako vůdce v režimu klimatické změny od jeho počátku, rostoucí vliv Číny a USA v režimu klimatické změny je patrný zejména v posledních několika letech. Působení EU, Číny a USA jako vůdce bude zkoumáno s pomocí teorie vůdcovství, které je definováno jako „*asymetrický vztah mezi aktéry, kteří mají různý vliv na vyjednávání a kteří usměrňují chování ostatních aktérů, aby bylo dosaženo určitého cíle během určité doby*“ (Underdal 1992: 178). Měření role EU, Číny a USA jako vůdce bude zkoumáno na základě ukazatelů, jež odpovídají jednotlivým typům vůdcovství, jak je definoval Underdal.

Unilaterální vůdcovství (první typ) je založeno na schopnosti vůdce přispět k vyřešení problému vlastními silami. Jako takové se nevěnuje chování vůdce během procesu vyjednávání, ale sleduje jeho kroky k vyřešení daného problému v dlouhodobějším horizontu. V této práci budou pro zjištění, zda aktéři splňují znaky unilaterálního vůdcovství, zkoumána opatření přijatá v oblasti boje proti změně klimatu na domácí úrovni a snaha aktérů překročit původní záměry vzhledem ke stavu před konáním dané konference o změně klimatu. Donucovací vůdcovství (druhý typ) je založeno na schopnosti vůdce donutit hrozbami či odměnami ostatní aktéry následovat jeho kroky, a to i díky schopnosti ovlivňovat ostatní aktéry v jiných oblastech, než kde spočívá vyjednávaný problém. Jelikož v režimu klimatické změny státy nepoužívají

tvrdou moc a výhrůžky, znaky donucovacího vůdcovství by mohly být naplněny spíše za pomoci měkké moci. Z tohoto důvodu není pro tuto práci vhodné použít Underdalův termín „donucovací vůdcovství“ a jako vhodnější termín bylo zvoleno „motivační vůdcovství“. Určení indikátorů motivačního vůdcovství naráží na fakt, že tento typ vůdcovství lze v režimu klimatické změny teoreticky vysledovat v mnoha různých oblastech, na které tato práce nemá kapacitu, a zároveň je obtížné určit, zda tlak vůdce na aktéry v jiných oblastech měl skutečný dopad na jejich chování při řešení daného problému. Tato práce se při zkoumání motivačního vůdcovství zaměří na oblast rozvojové pomoci. Ta byla zvolena, jelikož je se změnou klimatu úzce spjata a je zde větší pravděpodobnost využití této oblasti vůdcem než v případě jiných oblastí. Předpokladem je, že zkoumání aktéři jako představitelé rozvinutého světa (s výjimkou Číny, která není rozvinutým státem, ale její postavení je v porovnání s ostatními rozvojovými zeměmi silnější) mohou využít své silnější postavení a případný tlak vyvinutý na rozvojové země bude v této oblasti nejvíce viditelný. Instrumentální vůdcovství (třetí typ) spočívá ve schopnosti vůdce nalézt prostředky, jež povedou k prosazení daného cíle. Chování vůdce je následováno, jelikož ostatní jsou přesvědčeni, že jim přinese zisky, a věří, že vůdce je schopen nalézt řešení daného problému (Underdal 1994: 187). Jako vhodné ukazatele tohoto typu vůdcovství v režimu klimatické změny byly určeny zaprvé snaha aktérů o dosažení kompromisu a odblokování vyjednávání a zadruhé průlom ve vyjednávání poté, co se v něm vybraní aktéři více angažovali.

Cílem diplomové práce je zjistit, zda lze roli, kterou vybraní aktéři zastávali na třech vybraných konferencích, definovat jako vůdcovskou a zda jejich role přispěla k větší efektivitě vyjednávání.

Výzkumné otázky diplomové práce jsou následující:

1. Byly konference v Kodani, Cancúnu a Paříži efektivní?
2. Ovlivnilo působení EU, Číny či USA jako vůdců efektivitu konferencí?

Hypotézy práce jsou následující:

H1: Konference o změně klimatu konaná v Kodani v roce 2009 nebyla efektivní, konference konané v Cancúnu roku 2010 a v Paříži v roce 2015 jsou příklady

efektivních konferencí.

Tato práce předpokládá, že první ze zkoumaných konferencí, tedy konference v Kodani byla neefektivní, což je založeno na hodnocení konference jako neúspěšné, jež nenaplnila očekávání (konference bývá označována za neúspěšnou ze strany politiků, nevládního sektoru a médií). Naopak v případě klimatické konference v Cancúnu tato práce pracuje s předpokladem, že byla efektivní, jelikož bývá vnímána jako napravení reputace po neúspěchu kodaňské konference o rok dříve. Poslední předpoklad týkající se konference v Paříži je založen na pozitivních reakcích, jež závěry konference vyvolaly (konference bývá pozitivně hodnocena politickými představiteli, zástupci nevládních organizací a představiteli médií).

H2: Vůdcovská role je nutnou podmínkou efektivity vyjednávání.

Předpokladem práce je, že pokud se některý aktér chová na konferenci jako vůdce, bude schopen svým chováním přispět k větší efektivitě konference. Vůdcovská role jako nutná podmínka efektivity předpokládá, že všechny pozitivní výsledky daného jevu doprovází přítomnost příslušného kauzálního faktoru. Hypotéza by tedy byla platná v případě, že u všech konferencí, jež lze označit za efektivní, by byly přítomny znaky vůdcovství (pozorovatelné předpovědi, viz níže). Vztaženo k první hypotéze o efektivitě konferencí, mělo by tedy platit, že minimálně na konferencích v Cancúnu a Paříži se všichni nebo alespoň někteří uvedení aktéři chovali jako vůdci.

H3: Vůdcovská role je postačující podmínkou efektivity vyjednávání.

Vůdcovství jako postačující podmínka efektivity předpokládá, že vždy, když je přítomný kauzální faktor, dostaví se i pozitivní výsledek. Hypotéza je platná v případě, kdy se potvrdí pozorovatelné předpovědi a zároveň bude platit, že konference byla efektivní. Mělo by tedy platit, že pokud se v nějakém ze tří případů všichni nebo alespoň někteří ze tří aktérů chovali jako vůdci, bylo i vyjednávání konference efektivní.

1.4 Metodologie

Tato diplomová práce bude jako metodologii využívat případovou studii. Cílem

bude analyzovat tři vybrané konference o změně klimatu, a tudíž bude mít práce podobu tří jednopřípadových studií. Jako případové studie byly vybrány konference v Kodani (2009), Cancúnu (2010) a Paříži (2015). Tyto konference byly vybrány jako zástupci různých situací, kterými konference skončily: Konference o změně klimatu v Kodani je obecně považována za neúspěšnou, opakem je konference konající se v Cancúnu roku 2010. Konference v Paříži je znovu zástupcem úspěšné konference, navíc byla vybrána, jelikož se jedná o dosud poslední konanou konferenci o klimatické změně (s výjimkou konference v roce 2016, jež nepřinesla výrazné výsledky). Metoda využitá v této práci bude kongruence (Blatter, Haverland 2012). Tato metoda je vhodná pro zkoumání malého počtu případů, jehož cílem je zjistit, zda hypotézy vytvořené na základě teorie odpovídají vybraným případům. Metoda kongruence tak činí na základě odvození logických pozorovatelných předpovědí z testovaných hypotéz. Aby bylo možné vyhodnotit hypotézy, že vůdcovská role funguje jako nutná nebo dostatečná podmínka vyjednávání, je nutné zformulovat konkrétní pozorovatelné předpovědi vyplývající z daných hypotéz.

K testování hypotézy o vůdcovství jako nutné podmínce formuluje tato práce následujících pět očekávatelných předpovědí:

- V případě všech efektivních konferencí bude možné pozorovat, že:
 - Unilaterální vůdcovství: (1) Čína, EU a USA přijaly ambiciózní opatření v oblasti boje proti změně klimatu na domácí úrovni a (2) snažily se překročit záměry vzhledem ke stavu před konáním dané konference o změně klimatu
 - Motivační vůdcovství: (3) Čína, EU a USA deklarovaly navýšení rozvojové pomoci související s klimatickou změnou
 - Instrumentální vůdcovství: (4) Čína, EU a USA se snažily o dosažení kompromisu a odblokování vyjednávání a (5) průlom ve vyjednávání nastal poté, co se v něm vybraní aktéři více angažovali

Pro testování hypotézy o vůdcovství jako dostačující podmínce efektivity vyjednávání budou použita následující pozorování:

- Pouze v případě efektivních, a nikoliv v případě neefektivních konferencí, bude možné pozorovat, že:

- Unilaterální vůdcovství: (1) Čína, EU a USA přijaly ambiciózní opatření v oblasti boje proti změně klimatu na domácí úrovni a (2) snažily se překročit původní záměry vzhledem ke stavu před konáním dané konference o změně klimatu
- Motivační vůdcovství: (3) Čína, EU a USA deklarovaly navýšení rozvojové pomoci související s klimatickou změnou
- Instrumentální vůdcovství: (4) Čína, EU a USA se snažily o dosažení kompromisu a odblokování vyjednávání a (5) průlom ve vyjednávání nastal poté, co se v něm vybraní aktéři více angažovali

V případě, že výše zmíněné pozorovatelné předpovědi budou v jednotlivých případech vyzorovány, bude možné považovat zvolené hypotézy za platné a aktéry za vůdce, kteří napomáhají efektivitě vyjednávání. Tedy že vůdcovská role daného aktéra na třech výše zmíněných konferencích vedla k větší efektivitě vyjednávání těchto konferencí. Na obecné úrovni nebude stanoveno, kolik ze tří výše uvedených pěti pozorování musí být naplněno, aby bylo možné považovat daného aktéra za vůdce. Naplnění tří typů vůdcovství totiž nemusí mít v reálných případech stejnou váhu. Může se například stát, že aktér nebude motivační vůdce, ale bude natolik výrazně vystupovat jako unilaterální a instrumentální vůdce, že bude možné hovořit o vůdcovské roli. Vyhodnocení naplnění vůdcovství by nemělo být vyhodnocováno apriori, ale na základě empirického posouzení v konkrétních případech. Stejně tak není vhodné předem stanovit, kolik aktérů se musí chovat jako vůdce, aby bylo možné například hovořit o vůdcovství jako nutné podmínce efektivity konference. Opět se může stát, že jeden aktér bude natolik výrazně plnit vůdčí roli, že může efektivitu vyjednávání výrazně ovlivnit. Toto by opět mělo být dáno primárně kvalitativním posouzením v konkrétních případech. Zároveň platí, že i když všechny typy vůdcovství mohou přispět k efektivitě vyjednávání, instrumentální vůdcovství je považováno za nejdůležitější typ, jelikož se zaměřuje na činnost aktérů během samotné konference.

2. Režim klimatické změny

2.1 Historický vývoj

Historie režimu klimatické změny není příliš dlouhá. Počátky režimu je možné vysledovat na konec 80. let dvacátého století. Zájem o problematiku životního prostředí, který v této době narůstal, byl důsledkem objevení ozonové díry v atmosféře a publikování Zprávy Bruntlandové v roce 1987, jež se věnovala fenoménu udržitelného rozvoje (Bodansky, Rajamani 2013: 3). Od tohoto období rostl zájem o environmentální problematiku nejen u mezinárodních organizací, které se životnímu prostředí věnovaly již v minulosti, ale i na politické úrovni. Pro periodizaci vývoje režimu klimatické změny byla využita práce Bodanského a Rajamaniové.

2.1.1 Zakládající etapa (60. - 80. léta)

Tato etapa odpovídá době od 60. let, kdy se začal rozšiřovat průzkum změny klimatu, do konce 80. let dvacátého století, kdy se problematika klimatické změny stala politickým tématem. Do té doby se změně klimatu věnovala hlavně vědecká sféra a pokusy zorganizovat konference o globálním oteplování na vládní úrovni byly často neúspěšné. To ovšem neznamenalo, že vlády nevěnovaly změně klimatu pozornost vůbec, diskuze probíhaly na půdě OSN či později v rámci mezinárodních organizací (Bodansky 2001: 24). Největší pozornosti se nicméně tématu klimatické změny dostávalo na poli vědy. Předělem ve výzkumu o změně klimatu byla tzv. Keelingova křivka, jež ukazovala nárůst koncentrací CO₂ v atmosféře. Přestože v oblasti změny klimatu panuje nejistota ohledně důsledků činnosti člověka na klima, objev Keelingovy křivky je obecně akceptován jako fakt. Výsledkem objevu byl nárůst obav vědců z důsledků klimatické změny v 60. a 70. letech následovaný dalším zkoumáním. V důsledku technologického rozvoje v následujícím desetiletí se modely vědců staly přesnější a poskytovaly tak věrohodnější informace než v minulosti. Globální oteplování se stalo tématem, na které začala reagovat i politická scéna (Bodansky, Rajamani 2013: 4).

2.1.2 Etapa nastavení agendy (1985 - 1988)

Druhá etapa je spojena s nadále se rozšiřujícím výzkumem o důsledcích globálního oteplování, který vedl k většímu zájmu veřejnosti i politických představitelů. Politický zájem o problematiku klimatické změny byl dán i dalšími faktory. Tím prvním

byla činnost skupiny západních vědců, jež se snažili prosadit téma změny klimatu do mezinárodní agendy. Tato skupina dokázala téma globálního oteplování a změny klimatu přiblížit širší veřejnosti i zákonodárcům. Pořádání seminářů, založení skupin věnujících se skleníkovému efektu či prezentace modelů v rámci výborů v OSN vedla k tomu, že se téma globálního oteplování přesunulo z oblasti teoretického výzkumu a stalo se politickým problémem. Druhý faktor navazuje na výše zmíněné: ve společnostech narůstaly obavy z důsledků změn životního prostředí, což bylo dáno především výzkumy vědců, jež potvrdily, že lidská činnost může mít na globální oteplování vliv (Bodansky, Rajamani 2013: 5). Dalším faktorem, který vedl vlády k větší akci v oblasti klimatu, byla nezvyklá horka a sucho, jež postihly Severní Ameriku v roce 1988 a jež potvrdily obavy lidí z měnícího se klimatu. Důsledkem těchto obav bylo uspořádání konference o globálním oteplování, které skončilo výzvou ke snížení emisí CO₂ o 20% do roku 2005 a výzvou k rozvoji a k ustanovení globální rámcové koncepce za účelem ochrany atmosféry a ustanovení fondu na ochranu atmosféry (Bodansky 2001: 27).

2.1.3 Etapa rostoucí mezinárodní spolupráce (1988 - 1990)

V roce 1988 byl režim klimatické změny ustanoven jako téma mezivládní spolupráce. I když se konference států věnující se klimatické změně konaly již v minulosti, téma globálního oteplování a změny klimatu bylo diskutováno hlavně nevládními aktéry v čele s vědci, kteří nerepresentovali národní postoje. Období mezi lety 1988 a 1990 nazývají Bodansky a Rajamaniová jako tranzitní, kdy se role vlád začínala zvětšovat, zároveň si ale nestátní aktéři nadále udržovali svůj vliv. To je patrné i na vzniku Mezinárodního panelu pro změnu klimatu (dále jen IPCC), jenž byl ustanoven v roce 1988. Přestože IPCC byl ustanoven na popud vlád, nestátní aktéři, v tomto případě vědci, měli v rámci IPCC významné postavení, jelikož jeho hlavní význam spočíval v poskytování zpráv o globálním oteplování (Bodansky, Rajamani 2013: 6). Mezi další významné okamžiky této fáze patří následující:

- rezoluce Valného shromáždění OSN o změně klimatu, jež problematiku klimatu definovala jako společnou hrozbu celého lidstva
- summit v Haagu konající se v roce 1989, jenž vyzval k vytvoření nové institucionální autority věnující se boji proti globálnímu oteplování a ochraně atmosféry

- schůzka ministrů v Norsku v roce 1989, která představovala první mezivládní setkání, jež se soustředilo pouze na problematiku klimatické změny
- konání Druhé konference o změně klimatu v roce 1990 (Bodansky, Rajamani 2013: 6)

V důsledku přesunu tématu klimatické změny z vědecké na politickou úroveň se mezi státy objevilo několik problémů, jež jsou v režimu klimatické změny patrné dodnes. Zaprvé, došlo k rozdělení rozvinutých zemí do dvou skupin na zastávce závazných limitů skleníkových plynů a na jejich odporce. První náznak sporů mezi rozvinutými zeměmi se objevil v roce 1989 na setkání v Noordwijku. Zde jako reakce na globální oteplování byly většinou evropských zemí, Kanadou, Austrálií a Novým Zélandem přijaty množstevní limity skleníkových plynů na národní úrovni jednotlivých států a časový harmonogram, do kterého měly být změny přijaty. Tento přístup byl ale odmítnut USA, kterým podporu vyjádřilo i Japonsko a Sovětský svaz. USA odmítly kvantitativní limity jako rigidní, které neberou v potaz rozdílné podmínky v jednotlivých zemích. Místo toho USA zdůrazňovaly nutnost dalšího vědeckého zkoumání změny klimatu a preferovaly opatření přijatá na národní, ne mezinárodní úrovni (Bodansky, Rajamani 2013: 6-7) (Bodansky 2001: 29).

Zadruhé, mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi se objevily neshody o míře jejich zapojení do řešení klimatické změny. Tento rozpor spočíval ve snaze rozvojových zemí, aby se problematika životního prostředí nezabývala pouze změnou klimatu, ale také rozvojem a bojem proti chudobě. Z tohoto důvodu se rozvojové země snažily přesunout vyjednávání odehrávající se v rámci IPCC, v němž výsadní postavení měly rozvinuté země, na půdu Valného shromáždění OSN. Snahy rozvojových zemí byly úspěšné, jelikož v roce 1990 byla přijata rezoluce, jež vyjednávání o klimatické změně přesunula pod hlavičku Valného shromáždění OSN (Bodansky, Rajamani 2013: 6-7) (Bodansky 2001: 29).

Zatřetí, rozpory se týkaly i rozvojových zemí. Spory se objevily mezi státy, které byly klimatickou změnou přímo postiženy a kladly tak na řešení problému větší důraz, a zeměmi, jež se více zaměřovaly na rozvoj a potlačení chudoby. Rozvojové země sdílely stejný názor v oblasti finanční pomoci a pomoci s technologickým vývojem, kterého se jim od rozvojových zemí mělo dostat v boji proti změně klimatu. Rozdílné pohledy ale měly tyto země na další opatření, jež měla být proti globálnímu oteplování přijata. Státy,

jimž hrozilo přímé ohrožení klimatickou změnou, se snažily prosadit silné závazky států a nastolit limity pro produkci skleníkových plynů. Tomu se bránily jiné rozvojové země, především ty produkující ropu, které požadovaly další vědecké důkazy o změně klimatu a preferovaly pomalejší přístup. Mezi těmito dvěma skupinami států stály velké státy (Čína, Indie, Brazílie), jejichž hlavním požadavkem bylo, aby boj proti klimatické změně neznamenal omezení národní suverenity a práva na ekonomický rozvoj. Tyto státy argumentovaly tím, že zodpovědnost za změnu klimatu nesou státy Severu (rozvinuté země), které by měly přijímat největší opatření (Bodansky, Rajamani 2013: 6-7) (Bodansky 2001: 29).

2.1.4 Etapa konstitucionalizace režimu klimatické změny

Tato etapa je spojená se snahou států „zapojit“ režim klimatické změny do mezinárodního práva. I když došlo v mezinárodním právu zabývajícího se životním prostředím k pokroku v minulých dvou desetiletích, celkově nemělo v 90. letech příliš velký význam. Nejvýznamnějšími dokumenty byly do té doby konvence týkající se přeshraničního znečištění ovzduší a úbytku stratosférické ozonové vrstvy (Vídeňská smlouva, Montreálský protokol), které ovšem nebyly vhodné pro režim klimatické změny jako celek. Nová dohoda, která měla oblast klimatické změny zkonstitucionalizovat, začala být vyjednávána v roce 1990, kdy Valné shromáždění OSN ustanovilo Mezinárodní vyjednávací výbor pro Úmluvu (Bodansky, Rajamani 2013: 8). Dohoda byla přijata v roce 1992 a v platnost vstoupila o dva roky později roku 1994. Bodansky a Rajamaniová upozorňují, že proces vyjednávání byl poznamenán tlakem, pod který se státy dostaly: velká pozornost, která byla věnována Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji konající se v roce 1992 v Riu de Janeiro, vedla velké množství států ke snaze uzavřít dohodu do začátku výše zmíněné konference. Druhým faktorem při vzniku dohody byla snaha o konsensus, jež zvyšovala postavení určitých zemí (konkrétně USA). I když v minulosti měli během vyjednávání vliv nestátní aktéři, v tomto případě byla jejich role omezená. Vyjednávání byla vedena především státy, které se obávaly dopadu přijatých opatření na své národní zájmy, a návrhy států tak dostaly symbolický charakter. Výsledkem vyjednávání bylo přijetí Úmluvy, která neobsahovala právně závazné emisní cíle, jak to preferovala EU spolu se zeměmi nejvíce postiženými klimatickou změnou, nově ale zakládala finanční mechanismus a definovala silnější implementační opatření (Bodansky, Rajamani 2013: 8).

2.1.5 Regulační etapa: vyjednávání o Kjótském protokolu

I když se státy dohodly na Úmluvě, neshody mezi zeměmi přetrvávaly (například mezi EU a USA) a většina zemí si byla vědoma, že opatření přijatá v Úmluvě jsou nedostatečná. V roce 1995 proběhlo setkání první Konference smluvních stran (orgán ustanovený Úmluvou), jež přijala Berlínský mandát. Berlínský mandát znamenal první revizi Úmluvy, která ustanovila novou skupinu, jež se měla věnovat definici nových závazků vyspělých států v boji proti změně klimatu po roce 2000. Milníkem ve vyjednávání výše zmíněné skupiny bylo přijetí Ženevské ministerské deklarace z roku 1996, která potvrdila snahu států přijmout právně závazné emisní limity a ukázala ochotu států uzavřít dohodu bez použití konsensu, který v minulosti vedl k blokování vyjednávání. I když Ženevská ministerská deklarace nebyla nakonec přijata, ale pouze vzata v potaz druhou Konferencí smluvních stran, ochota velkých států jednat bez konsensu byla významná při budoucích vyjednáváních (Bodansky 2001: 35-36).

Výsledkem vyjednávání výše zmíněné skupiny bylo přijetí Kjótského protokolu v roce 1997. I když se jedná o značný posun v porovnání s Úmluvou, během vyjednávání bylo nutné překonat několik velkých rozporů. Prvním z nich byly rozdílné názory států na nutnost přijmout závazné emisní limity. Tento spor se týkal především EU jako zastánce větších limitů produkce skleníkových plynů (konkrétně se jednalo o 15%, respektive 10% snížení v porovnání s rokem 1990 do roku 2010), a USA a Austrálie, jež navrhly mnohem slabší cíle. Druhý spor spočíval v míře, do jaké mělo být státům povoleno užívání flexibilních mechanismů v boji proti změně klimatu. Mezi tyto mechanismy patřil Mechanismus čistého rozvoje (umožňující rozvinutým zemím získat kredity za pomoc rozvojovým zemím při redukcí emisí), Projekty společné realizace (umožňující spolupráci rozvojových a rozvinutých zemí) a Mezinárodní emisní obchodování (umožňující státům, které splnily své emisní limity a dále je překročily, tento rozdíl prodat zemím, jež limity nesplňují) (Ministerstvo životního prostředí 2016). Spor se opět týkal především EU a USA. USA prosazovaly široké využití flexibilních mechanismů, které by rozvinutým zemím dovolilo naplňovat vlastní emisní cíle v rozvojových zemích. EU se naopak snažila tyto mechanismy co nejvíce omezit s cílem, aby jádro omezování emisí rozvinutých zemí probíhalo na jejich území. Třetím problémem byla otázka většího zapojení rozvojových zemí do boje proti klimatické změně. Jak stanovovala Úmluva, největší odpovědnost za boj proti globálnímu oteplování měly nést rozvinuté země, což Kjótský protokol nerozporoval. Na druhé

straně se objevily názory (hlavně USA), že rozvojové země měly nést svou část odpovědnosti za současné znečišťování a měly se snažit dosáhnout emisních limitů stejně jako rozvinuté země. Tento názor byl ale většinou rozvojových zemí odmítnut (Bodansky, Rajamani 2013: 10).

Výsledkem vyjednávání o Kjótském protokolu byl kompromis ze strany EU (v oblasti využívání flexibilních mechanismů) i ze strany USA (v oblasti závazných emisních cílů a zapojení rozvojových zemí). Vyjednán byl ambiciózní dokument, který stanovil větší cíle v porovnání s Úmluvou, na druhou stranu ale povolení využívat flexibilní mechanismy vedlo k tomu, že rozvinuté země se soustředily na činnost v rozvojových zemích než na limitování emisí skleníkových plynů na svém území. Navíc, dohoda na Kjótském protokolu neznamenal konec sporů mezi státy (zejména mezi EU a USA) a jejich snah upravit Kjótský protokol dle jejich představ. S cílem vyřešit přetrvávající spory byl v roce 1998 přijat Akční plán z Buenos Aires, jenž měl práci na Kjótském protokolu dokončit. Vyjednávání, která měla diskuzi o Kjótském protokolu ukončit, nicméně v roce 2000 skončila neúspěchem, následovaná dalším problémem v podobě neratifikace Kjótského protokolu ze strany USA. I když nezapojení USA do Kjótského protokolu znamenalo velký problém, ostatní státy povzbudilo k nutnosti další akce. Výsledkem bylo přijetí Makaréšských dohod v roce 2001, které ovšem ustoupily z cílů stanovených v Kjótském protokolu a nestanovily žádné limity na užití flexibilních mechanismů. Přes všechny výše zmíněné problémy vstoupil Kjótský protokol v únoru 2005 do praxe (Bodansky, Rajamani 2013: 9-11) (Bodansky 2001: 36).

2.1.6 Druhá etapa konstitucionalizace

Ve stejném roce, kdy byl přijat Kjótský protokol, začaly debaty, jak by měl být režim klimatické změny strukturován po roce 2012. Mnoho aktérů se shodlo na tom, že současné uspořádání režimu není adekvátní poznatkům vědců, kteří důsledky změny klimatu zkoumají, a že režim klimatické změny není efektivní v situaci, kdy všechny rozvojové země spolu s USA nejsou předmětem opatření, které mají změnu klimatu zmírnit. Aby se režim v budoucnu podobným problémům vyvaroval, byly zahájeny dva procesy: začal Dialog o dlouhodobé spolupráci probíhající v rámci Úmluvy a byla ustanovena Ad Hoc Pracovní skupina posuzující další závazky rozvinutých zemí po roce 2012 spadající pod Kjótský protokol, která se měla zabývat většími závazky přijatými rozvojovými zeměmi. Dialog o dlouhodobé spolupráci si kladl za cíl jednat o boji proti chudobě a možnostech rozvoje, zároveň to byl způsob, jak do diskuze o

klimatické změně zapojit aktéry, kteří nepřijali Kjótský protokol. Dialog o dlouhodobé spolupráci byl ukončen v roce 2007, kdy jeho poznatky byly vzaty v potaz třináctou Konferencí smluvních stran v Bali. Význam, který státy kladly na dlouhodobou spolupráci je patrný v přijetí dalšího dokumentu, jenž se spolupráci mezi státy v dlouhodobém časovém horizontu věnoval. Tímto dokumentem byl Akční plán z Bali přijatý v roce 2007. Cílem Akčního plánu z Bali bylo dohodnout se na urychlení vývoje režimu klimatické změny do roku 2009, kdy se mělo konat patnácté setkání Konference smluvních stran v Kodani. Podobně jako v minulosti, i během vyjednávání v rámci Akčního plánu z Bali panovaly mezi státy rozpory. Shoda nicméně panovala na tom, že rozvinuté státy měly přijmout měřitelná opatření (včetně naplnění emisních cílů), o nichž měly poskytovat informace. Stejně jako rozvinuté země měly opatření v boji proti změně klimatu přijmout i země rozvojové, mohly ovšem brát ohled na udržitelný rozvoj. I přes tuto shodu na principech, dle kterých měl režim klimatické změny fungovat, se státy do stanovené doby nebyly schopné dohodnout na celkové podobě režimu klimatické změny (Bodansky, Rajamani 2013: 11-12). Po jednání v Bali následovala Konference o změně klimatu v Kodani. Jelikož je této konferenci a následné Konferenci o změně klimatu v Cancúnu věnována samostatná část diplomové práce, v tento okamžik bude toto období uzavřeno pouze se slovy, že velké ambice, které Konference o změně klimatu v Kodani měla, nebyly naplněny a konference naopak přinesla velké rozčarování. Nejistota v režimu klimatické změny daná neúspěchem kodaňské konference byla alespoň z části odstraněna na konferenci v Cancúnu.

Po Konferenci o změně klimatu v Cancúnu následovalo setkání Konference smluvních stran v Durbanu v roce 2011. Státy se snažily na jedné straně dořešit závěry, ke kterým dospěly v Cancúnu a v Kodani, zároveň ale zahájily nový proces, jenž se věnoval uspořádání režimu po roce 2020. Proces, jenž měl vyústit v dohodu na novém uspořádání režimu klimatické změny, byl zahájen už v roce 2007, kdy měl stejný cíl Akční plán z Bali. Tento dokument se ale ukázal jako nedostatečný, jelikož znamenal další spory mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi. Nový proces zahájený v Durbanu přinesl oproti minulosti významnou změnu, která měla ale nakonec pouze omezený dopad. Nově nebylo v procesu odkazováno na princip rovnosti a především na „princip společných, ale rozdílných odpovědností“. Odstranění tohoto principu bylo argumentováno rozvinutými zeměmi tím, že se situace od roku 1992, kdy byla přijata Úmluva s tímto principem, změnila a že by měla být reflektována současná situace a

ekonomický rozvoj rozvojových zemí. Rozvojové země odmítly o jiné interpretaci „principu společných, ale rozdílných odpovědností“ diskutovat. I když tedy princip nebyl výslovně zmíněn, jelikož závěrečný text spadl pod Úmluvu, „princip společných, ale rozdílných odpovědností“ platil nadále. Úspěchem durbanské konference bylo přijetí dohody ohledně dalšího fungování Kjótského protokolu, jehož funkční období bylo prodlouženo (Bodansky, Rajamani 2013: 13-14). Z dalších vyjednávání v rámci režimu klimatické změny znamenala výraznější změnu Konference o změně klimatu v Paříži v roce 2015, jež je rozebrána v dalších kapitolách.

2.2 Principy a cíle

2.2.1 Cíl

Cíl režimu klimatické změny je stanoven v Úmluvě. Tento dokument je považován za ústavu režimu a poskytuje základní principy, jimiž by se státy měly řídit. Cíl režimu je definován v článku dva Úmluvy a zní následovně: *„Konečným cílem této Úmluvy a jakýchkoli souvisejících právních dokumentů, které konference smluvních stran případně přijme, je dosáhnout, v souladu s odpovídajícími opatřeními Úmluvy, stabilizace koncentrací skleníkových plynů v atmosféře na úrovni, která by umožnila předejít nebezpečným důsledkům vzájemného působení lidstva a klimatického systému. Této úrovni by mělo být dosaženo v takovém časovém období, které umožní ekosystémům, aby se přirozenou cestou přizpůsobily změně klimatu, přičemž by nebyla ohrožena produkce potravin, a hospodářskému rozvoji, aby mohl pokračovat udržitelným způsobem“* (Ministerstvo životního prostředí 2005). Úmluva byla ratifikována 197 státy (United Nations 2016a).

2.2.2 Principy

Úmluva definuje pět principů, kterými se mají státy řídit.

1. První princip se dotýká zásady rovnosti států v boji proti klimatické změně. Zároveň ale Úmluva definuje i „princip společných, ale rozdílných odpovědností“ za ochranu klimatu. Větší zapojení do boje proti klimatické změně by tak mělo být patrné u rozvinutých zemí v důsledku jejich historické odpovědnosti za klimatickou změnu (Ministerstvo životního prostředí 2005).
2. Druhý princip rozvádí myšlenku rozdílných odpovědností rozvinutých a

rozvojových zemí v režimu klimatické změny a uvádí, že „v úvahu by měly být plně brány specifické potřeby a zvláštní podmínky smluvních stran rozvojových zemí (...)“ (Ministerstvo životního prostředí 2005), konkrétně jsou uvedeny země, jež jsou změně klimatu nejvíce vystaveny, a země, jež by byly kvůli Úmluvě nepřiměřeně zatíženy (Ministerstvo životního prostředí 2005).

3. Třetí zásada se věnuje prevenci, předvídání a minimalizaci příčin v boji proti klimatické změně. Proti hrozbám, u kterých hrozí způsobení nevratných škod, mají státy zakročit i v případě, že na problému nepanuje úplná vědecká shoda. Tyto kroky by měly být „nákladově efektivní“ a měly by zajistit prospěch celému světu za použití co nejmenších nákladů (Ministerstvo životního prostředí 2005).
4. Čtvrtým principem je důraz na udržitelný rozvoj. Na ten má být brán zřetel i při boji proti změně klimatu, jelikož ekonomický rozvoj je považován za základ v boji proti klimatické změně. Opatření přijatá proti klimatické změně by měla být začleněna do národních programů rozvojových států (Ministerstvo životního prostředí 2005).
5. Poslední zásada se věnuje spolupráci všech zúčastněných stran s cílem vytvořit „otevřený mezinárodní hospodářský systém“ (Ministerstvo životního prostředí 2005). Přijatá opatření by měla vést k udržitelnému hospodářskému růstu a rozvoji, přičemž důraz je opět kladen na rozvojové země. Kroky, které státy v boji proti klimatické změně přijmou, by neměly vést k diskriminaci žádného aktéra v mezinárodním obchodě (Ministerstvo životního prostředí 2005).

U výše zmíněných principů je patrný důraz na rozdílné odpovědnosti rozvojových a rozvinutých zemí a na právo rozvojových zemí se ekonomicky rozvíjet. Tento princip je často zmiňován rozvojovými zeměmi při snahách více je zapojit do boje proti změně klimatu. Úmluva věnuje pozornost i nejistotě, která ohledně klimatické změny panuje: mezi vědci nepanuje shoda týkající se lidského faktoru jako příčiny změny klimatu, přesto Úmluva předpokládá, že bez ohledu na tuto nejistotu budou v oblasti klimatické změny přijímána opatření.

2.3 Závazky smluvních stran

Článek čtyři Úmluvy se věnuje závazkům, které byly v Úmluvě přijaty. Tato část

nebude popisovat všechny jednotlivé závazky, ale pokusí se o jejich souhrn do několika oblastí.

Veřejné zprávy

Státy se v Úmluvě zavázaly „*rozvíjet, pravidelně doplňovat, zveřejňovat (...) národní inventury antropogenních emisí ze zdrojů a snížení pomocí propadů všech skleníkových plynů*“ (Ministerstvo životního prostředí 2005) Mimoto se povinností států stalo zveřejňování opatření a programů, které přijaly pro zmírnění důsledků klimatické změny (Ministerstvo životního prostředí 2005).

Obecné proklamace

Několik závazků se věnuje nutnosti „*ve vzájemné spolupráci podporovat vývoj, využití a rozšiřování, včetně převodu technologií, postupů, procesů, které vedou ke kontrole, omezení či prevenci antropogenních emisí skleníkových plynů (...)*“ (Ministerstvo životního prostředí 2005). Státy se dále zavázaly k zohledňování klimatické změny ve svých národních politikách, podpoře udržitelného hospodaření, podpoře vědeckého, technického či technologického výzkumu (včetně výměny informací) a ke spolupráci při vyvíjení plánů a opatření proti změně klimatu v oblastech, které jsou těmito změnami nejvíce postiženy. Další oblastí, ve které se státy zavázaly spolupracovat, je oblast vzdělání (Ministerstvo životního prostředí 2005).

Závazky rozvinutých zemí (a dalších vybraných zemí zahrnutých v příloze)

Závazky určené rozvinutým zemím se v mnohém podobají závazkům přijatých pro všechny zúčastněné země. To se týká přijímání opatření v boji proti klimatické změně na národní úrovni. Opatření přijatá rozvinutými zeměmi mají sloužit jako důkaz, „*že rozvinuté země zaujímají vedoucí postavení při změnách dlouhodobých tendencí antropogenních emisí v souladu s cílem Úmluvy*“ (Ministerstvo životního prostředí 2005). Znovu je zmíněn závazek států zveřejňovat informace o svých emisích a o opatřeních, které země přijímají. Navíc je v Úmluvě stanoven časový rozvrh, do kdy tuto povinnost smluvní strany musí splnit, a to „*do šesti měsíců ode dne, kdy pro ni tato Úmluva vstoupila v platnost*“ (Ministerstvo životního prostředí 2005). Cílem rozvinutých zemí se stalo navrácení úrovně emisí skleníkových plynů na úroveň roku 1990 (Ministerstvo životního prostředí 2005). Mezi další závazky rozvinutých zemí patří poskytnutí finanční pomoci zemím rozvojovým, poskytnutí pomoci zemím zvláště

postiženým změnou klimatu a poskytnutí podpory a finanční pomoci rozvojovým zemím v oblasti technologií (Ministerstvo životního prostředí 2005).

Závazky rozvojových zemí

Závazky, které se týkají rozvojových zemí, se především týkají práva těchto států flexibilně přijímat opatření v boji proti klimatické změně. Stejně jako v části Úmluvy věnující se obecným principům, i v této části Úmluvy je kladen důraz na právo rozvojových zemí hospodářsky a sociálně se rozvíjet (Ministerstvo životního prostředí 2005).

2.4 Organizační struktura režimu

Nejvyšším orgánem režimu klimatické změny je Konference smluvních stran, která byla v Úmluvě ustanovena. Mezi pravomoce Konference smluvních stran patří následující:

- zkoumání závazků smluvních stran a opatření přijatých v rámci Úmluvy
- podpora výměny informací o opatřeních, které byly v boji proti klimatické změně přijaty
- usnadňování koordinace přijatých opatření
- podpora a zapojení se do rozvoje a zlepšování srovnatelných metodologií
- přijímání a posuzování opatření přijatých smluvními stranami, aj. (Ministerstvo životního prostředí 2005)
- poskytnutí fóra pro diskuzi a vyjednávání smluvním stranám (Bodansky, Rajamani 2013: 30)

Dalším orgánem ustanoveným na základě Úmluvy byl Sekretariát. Jeho funkce spočívá v přípravě zasedání Konferencí smluvních stran, shromažďování a rozšiřování předložených zpráv, poskytování pomoci smluvním stranám, koordinaci se sekretariáty jiných mezinárodních orgánů aj. (Ministerstvo životního prostředí 2005). Bodansky a Rajamania upozorňují, že primárně administrativní role Sekretariátu se v průběhu času změnila a jeho vliv postupně narůstá. To je možné vidět v souvislosti s revizí zpráv přijatých pod hlavičkou Úmluvy a s poskytováním informací (Bodansky, Rajamani 2013: 31). Mezi další orgány v režimu klimatické změny patří Pomocný orgán pro

vědecké a technologické poradenství, jenž poskytuje Konferenci smluvních stran a jiným orgánům aktuální informace (především ve vědecké a technologické oblasti), a Pomocný orgán pro provádění Úmluvy, který napomáhá zhodnocovat účinnost Úmluvy (Ministerstvo životního prostředí 2005).

Úmluva v článku 11 stanovuje Finanční mechanismus, což bylo během vyjednávání o vzniku Úmluvy jedno z nejvíce diskutovaných témat (Bodansky, Rajamani 2013: 31). Státy, jež byly velkými přispěvateli, požadovaly, aby finanční pomoc byla odváděna do Globálního fondu životního prostředí (dále jen GEF), jež jimi byl skrz Světovou banku kontrolován. Rozvojové státy na druhé straně preferovaly zřízení nové instituce, jež by byla pod kontrolou Konference smluvních stran. Výsledkem byl kompromis, kterým bylo zřízení finančního mechanismu spadajícího pod kontrolu GEF, zároveň ale Konference smluvních stran získala v GEFu vlastní pravomoce (Bodansky, Rajamani 2013: 31).

2.5 Vyjednávání - znaky

Vyjednávání v režimu klimatické změny se vyznačuje několika znaky, které budou v této části rozebrány. Typickým znakem je vytváření koalic. Jelikož má změna klimatu globální dopad, do vyjednávání jsou zapojeny téměř všechny země světa. Tento globální charakter režimu ale naráží na různé zájmy států, které mohou být vzájemně neslučitelné. Aby státy zlepšily své vyjednávací pozice, spojují se státy s podobnými zájmy. Jako nejviditelnější příklad slouží rozdělení států na rozvojové a rozvinuté, které bylo patrné již v počátcích vyjednávání o životním prostředí v 70. letech a týkalo se rozdílných představ o právně závazných opatřeních, které měly rozvinuté, respektive rozvojové země přijmout (Mejía 2010: 13). I když se tyto dva bloky shodly na představě, kterou o fungování režimu klimatické změny měly, různé koalice se tvořily i v samotných výše zmíněných blocích. Příkladem může být rozdílná pozice rozvojových zemí, které se na jedné straně shodly na větší odpovědnosti, kterou by rozvinuté země měly nést v boji proti změně klimatu, na straně druhé se lišily v pohledu, zda přijmout dohodu s přísnými limity na produkci emisí (prosazované zeměmi nejvíce ohroženými klimatickou změnou) či dohodu založenou na pomalém omezování produkce skleníkových plynů (prosazované zeměmi produkujícími ropu) (Bodansky, Rajamani 2013: 7). Druhý znak vyjednávání v režimu klimatické změny vyplývá z jeho rozhodovacího mechanismu založeného na konsensu. Snaha dosáhnout během

vyjednávání konsensu znamená pro státy, které s dohodou nesouhlasí, možnost jednání blokovat (Bodansky, Rajamani 2013: 8). Na to již reagovaly některé země snahou přesunout vyjednávání na méně formální úroveň s menším počtem aktérů (Council on Foreign Relations 2013). Třetí a poslední znak, jenž bude zmíněn, se dotýká role klíčových aktérů během vyjednávání. I přes globální charakter režimu klimatické změny, vyjednávání a uzavření dohody mezi státy je často výsledkem vyjednávání jen několika aktérů, označovaných jako Skupina přátel předsedy (Bodansky, Rajamani 2013: 9)

3. Efektivita vyjednávání na vybraných konferencích o změně klimatu

Následující kapitola bude rozebírat efektivitu vyjednávání na Konferencích o změně klimatu v Kodani, Cancúnu a Paříži. V každé podkapitole bude pozornost věnována průběhu vyjednávání konference, výsledkům konference a zhodnocení její efektivity vyjednávání.

3.1 Efektivita Konference o změně klimatu v Kodani v roce 2009

3.1.1 Průběh vyjednávání

Konference o změně klimatu v Kodani se uskutečnila v období 7-19. prosince 2009 a měla být vyvrcholením procesu, který začal v Bali o dva roky dříve. V tomto roce se státy domluvily na Akčním plánu, jenž jim měl poskytnout mandát pro vyjednávání po roce 2012 a stanovit principy dlouhodobé spolupráce. Zároveň mělo v Kodani dojít k posunu ve druhém procesu započatém v roce 2005, který se týkal vyjednávání změn Kjótského protokolu po vypršení prvního kontrolního období (Bodansky 2010: 3). Konferenci doprovázela velká očekávání, což dokládá i fakt, že jednání na ministerské úrovni, jež obvykle trvají dva dny, trvala v Kodani celý týden, a závěru konference se měly navíc zúčastnit hlavy mnoha států a vlád. Velká očekávání konference v Kodani ovšem neodpovídala realitě, v níž státy během dvou let od vyjednání Akčního plánu z Bali nedokázaly zmírnit neshody a posunout se ze svých pozic. Již před konáním konference tak z některých stran byla očekávání mírněna, v listopadu 2009 byla dokonce představa dohodnutí závazné dohody, která byla dlouho považována za reálný cíl konference, úplně opuštěna. Cílem konference v Kodani se (i přes odpor EU a jiných států) stalo vytvoření nezávazného dokumentu, jenž by sloužil jako jádro pro další dohody (Bodansky 2010: 4) (Dimitrov 2010: 806).

Klíčová témata kodaňských jednání pokrývala oblasti, jež byly předmětem neshod již v minulosti. Jednalo se o stanovení základního cíle, kterého měl boj proti klimatické změně dosáhnout, kdy na jedné straně byly státy nejvíce ovlivněné změnou klimatu, jež požadovaly nepřekročení nárůstu globální teploty o více než 1,5 °C (země Latinské Ameriky prosazovaly dokonce limit nárůstu o 1 °C), a na druhé straně rozvinuté státy, Čína či Indie, které prosazovaly nepřekročení teploty o 2 °C. Další bod, který měla konference vyřešit, byla právní podoba, jakou nová klimatická dohoda měla mít. Rozpor v této oblasti byl dán dvěma simultánně probíhajícími vyjednávacími

procesy, které byly zmíněny výše. Zatímco západní státy prosazovaly jednotnou právně závaznou smlouvu pro rozvojové i rozvinuté země, rozvojové státy se přikláněly k vypracování dvou různých dokumentů a k vyjednání nové podoby Kjótského protokolu, jenž kladl povinnosti převážně na rozvinuté státy. Dalším sporným bodem mezi státy byla otázka participace v boji proti klimatické změně, jež vyvolávala napětí mezi státy prakticky od vytvoření režimu klimatické změny. I v Kodani se střetly požadavky rozvojových zemí, které nadále prosazovaly „princip společných, ale rozdílných odpovědností“, a rozvinutých zemí. Dle rozvinutých zemí měly nést ony hlavní odpovědnost za boj proti změně klimatu, ostatní země ale také měly být do přijímání opatření zapojené. Mezi další sporné body v Kodani patřila oblast metodiky pro určení redukce emisí skleníkových plynů rozvinutých zemí a oblast vytvoření a zpřesnění pravidel pro zmírnění klimatické změny (v souvislosti s implementací, obchodem s emisemi aj). Stejně jako v minulosti byla pozornost věnována také přizpůsobení se změně klimatu, poskytnutí finanční pomoci rozvojovým zemím a sdílení technologických znalostí (Dimitrov 2010: 800-802). Míra sporů mezi státy se ukázala již druhý den konference, kdy se vyjednávání dostala do patové situace poté, co rozvojové země hrozily blokováním jednání, pokud nebude vyjednána nová podoba Kjótského protokolu. To bylo odmítnuto Japonskem, Ruskem a Kanadou, které požadovaly vyjednání nové globální smlouvy. Situace byla „vyřešena“ rozštěpením rozvojových zemí na dvě skupiny, z nichž jedna podpořila návrh ostrovního státu Tuvalu o vytvoření globálního právně závazného Kodaňského protokolu zavazující rozvinuté i rozvojové země k přijetí opatření proti klimatické změně (malé ostrovní státy nejvíce ohrožené změnou klimatu a řada zemí Latinské Ameriky) a druhá tento návrh odmítla (Dimitrov 2010: 806-807). Neúspěchy i dalších vyjednávání daly znát, že velké ambice, které konference v Kodani měla, nebudou naplněny.

Poté, co bylo jasné, že vyjednávání nepřinesou pokrok, dánské předsednictví navrhlo zřídit Skupinu přátel předsedy, jež se měla pokusit jednání odblokovat. Podstata Skupiny přátel předsedy spočívala ve vytvoření skupiny klíčových aktérů, kteří reprezentovali všechny hlavní regiony a kteří konzultovali návrhy s členy „svých“ regionů, aby bylo zajištěno zastoupení všech zájmů (Dimitrov 2010: 808-809). Návrh na zřízení Skupiny přátel předsedy byl odmítnut především rozvojovými zeměmi, jež se obávaly, že by se musely řídit rozhodnutími přijatými bez nich, a považovaly celý proces za nedemokratický. Po dalších dnech, kdy se vyjednávání nedařilo posunout, ale ze svých pozic ustoupily, a Skupina přátel předsedy byla zřízena. Jednání představitelů

25 států se vedla především na úrovni hlav států a jejich výsledkem bylo vytvoření Kodaňské dohody, jejíž představení veřejnosti se neobešlo bez dalších problémů (Dimitrov 2010: 809). Původně do smlouvy zahrnutá zmínka o budoucích právně závazných vyjednáváních byla vyškrtuta v důsledku schůzky mezi představiteli USA, Číny, Indie a Brazílie, a to bez konzultace s ostatními státy. Způsob vyjednávání o Kodaňské dohodě, jakož i její obsah vedl nakonec k odmítnutí Kodaňské dohody řadou států (především z řad ostrovních států a afrických zemí). Kodaňská dohoda nebyla na konferenci formálně přijata, ale byla pouze vzata v potaz (Dimitrov 2010: 810-814). Souhlas s Kodaňskou dohodou vyjádřilo 114 států včetně dvou největších znečišťovatelů planety USA a Číny. Dalších 27 zemí vyjádřilo svůj zájem závěry Kodaňské dohody v budoucnu přijmout (United Nations 2016b).

I přes zjevné nesplnění cíle, který si představitelé v Kodani dali, na hodnocení konference nepadá shoda. Zatímco někteří autoři vnímají Kodaňskou dohodu jako nedostatečnou a kritizují ji (Rajamani, Dimitrov), jiní vyjednanou dohodu chápou pozitivně jako „*možný důležitý průlom*“ (Sindico 2010: 11). I když se hodnocení konference v Kodani liší, je možné říci, že výsledek byl ovlivněn dvěma fakty. Zaprvé, v důsledku neshod rozvojových a rozvinutých zemí a jejich neochoty slevit ze svých požadavků, byla vyjednávání značně omezena. Zatímco v minulosti byly rozvojové země z větší míry z přijímání opatření proti klimatické změně vyloučeny, v Kodani byl tlak na jejich větší zapojení silnější. Zadruhé, konsensuální typ rozhodování umožnil několika státům blokovat vyjednávání a zamezit přijetí Kodaňské dohody.

3.1.2 Výsledky konference

Tato část rozebere závěry, kterých bylo během jednání dosaženo a které jsou shrnuty v Kodaňské dohodě. Kodaňská dohoda je politický, velmi stručný dokument, který není právně závazný, a tudíž jeho význam spočívá především v deklaraci politiků o jejich ochotě bojovat proti klimatické změně.

První článek Kodaňské dohody je spojen s politickou vůlí států bojovat proti změně klimatu, což je – jak již bylo řečeno – hlavní význam vyjednané dohody. Konkrétně se státy zavazují bojovat proti klimatické změně na základě „principu společných, ale rozdílných odpovědností“. Primárním cílem je stabilizovat produkci skleníkových plynů na úroveň, která nebude mít vliv na klimatický systém Země. Státy se dohodly, že jejich snahy by měly vést k tomu, že růst světové teploty by měl být nižší než 2 °C, s výhledem snížit růst teploty na 1,5 °C oproti době před průmyslovou

revolucí. Konkrétní opatření, jak tohoto cíle dosáhnout, ale Kodaňská dohoda nezmiňuje. Podobně jako v minulých smlouvách věnujících se změně klimatu i Kodaňská dohoda klade důraz na udržitelný rozvoj a nutnost podporovat země nejvíce postižené změnou klimatu (Sindico 2010: 15, 18). Článek dvě Kodaňské dohody opět zmiňuje cíl států nepřekročit 2 °C růst světové teploty a redukovat produkci skleníkových plynů, který byl definován již v předchozím bodě. Navíc tato část zmiňuje právo rozvojových zemí na ekonomický rozvoj a přijímání opatření v první řadě zaměřených na vymýcení chudoby (Sindico 2010: 15). Třetí článek se věnuje přizpůsobení se klimatické změně. Stejně jako v předchozích bodech, i zde se ale jedná o velmi obecné fráze, jimiž státy vybízejí k implementaci opatření snižujících zranitelnost rozvojových zemí, ostrovních zemí a nejchudších zemí světa vůči změně klimatu. I nadále měly rozvinuté země poskytovat finanční a technologickou podporu (Sindico 2010: 15). Nekonkrétnost a obecnost frází je patrná i ve čtvrtém a pátém článku Kodaňské dohody, jež se věnují opatřením, která mají být v boji proti klimatické změně přijata. Kodaňská dohoda opatření nespecifikuje, pozornost je pouze věnována závazku rozvinutých zemí implementovat emisní limity do roku 2020 a jejich povinnosti hlásit přijatá opatření. Zatímco v minulosti byly rozvojové země ze závazku přijímat opatření proti klimatické změně vyjmuty, Kodaňská dohoda zmiňuje přijímání opatření i rozvojovými zeměmi, není to ovšem jejich povinnost (Sindico 2010: 15-16). Státy se v Kodani dohodly na vzniku systému měření, hlášení a ověřování, který ve shodě s existujícími pravidly definoval podmínky, jež rozvinuté i rozvojové země musí splnit ve zprávách o svých opatřeních v boji proti změně klimatu (Diringer 2009: 3) Článek šest se věnuje problémům deforestace a ničení lesních porostů, jejichž vyřešení je přikládán velký význam. Konkrétní návrhy řešení ale Kodaňská dohoda neobsahuje (Sindico 2010: 16). Mezi jeden z mála konkrétních závěrů, který Kodaňská dohoda zmiňuje, patří článek osm, který se věnuje finanční pomoci poskytnuté rozvinutými zeměmi. Rozvinuté země se zavázaly poskytnout rozvojovým zemím prostředky v hodnotě 30 mld. dolarů pro období 2010-2012, přičemž částka měla být rozložena mezi přijímání opatření proti klimatické změně a jejich přizpůsobení. Do roku 2020 finanční prostředky vynaložené rozvinutými zeměmi pro potřeby rozvojových zemí měly činit 100 mld. dolarů ročně. Finanční zdroje měly pocházet z veřejných i soukromých zdrojů, velká část měla být poskytnuta skrze nový Zelený klimatický fond. Poslední dvanáctý článek Kodaňské dohody obsahuje výzvu smluvních stran ke zhodnocení Kodaňské dohody do roku 2015 (Sindico 2010: 17-18).

3.1.3 Efektivita vyjednávání

Pro zjištění, zda Konferenci o změně klimatu v Kodani, lze považovat za efektivní, budou analyzovány změny, které kodaňská konference přinesla v porovnání s dobou před konferencí, a to v oblastech definovaných v první kapitole této práce.

1. Oblast cílů režimu

Konference v Kodani vytyčila cíl držet růst globální teploty pod 2 °C (s výhledem dlouhodobého cíle udržet růst globální teploty pod 1,5 °C), což představuje posun oproti minulosti, kdy byl cíl definovaný obecně („zabránit nebezpečným důsledkům vzájemného působení lidstva a klimatického systému“) (Dimitrov 2010: 800) a nebyla stanovena přesná hodnota, které mělo být dosaženo (Dimitrov 2010: 800).

2. Oblast závazků států jako účastníků režimu

V oblasti závazků bylo dojednáno, že rozvojové, jakožto i rozvinuté země přijmou závazky v boji proti změně klimatu. Cíle, které si rozvojové a rozvinuté země vytyčily, měly být poskytnuty do ledna 2010. Do května 2010 poskytlo své závazky 99 aktérů, což představuje pouze zhruba polovinu členů režimu klimatické změny. Zároveň tyto změny nebyly dostatečné ke splnění cíle dojednaného v Kodani, tedy maximálně 2 °C nárůst globální teploty (Center for Climate and Energy Solutions 2016). Aktivnější zapojení rozvojových zemí do boje proti klimatické změně představuje změnu oproti minulosti, kdy rozvojové země odmítaly své zapojení argumentující historickou odpovědností rozvinutých zemí za klimatickou změnu. Zároveň ale závazky zemí neměly právně závazný charakter, což jejich váhu snižovalo (Dimitrov 2010: 801).

3. Oblast institucí režimu

- rozhodovací orgány
 - V oblasti plenárních orgánů nepřinesla kodaňská konference v porovnání se situací před jejím konáním žádné změny. Naopak tomu bylo v oblasti pomocných těles, kde se konference vyslovila pro založení nových institucí, konkrétně Kodaňského zeleného fondu a Vysokého panelu (Bodansky 2010: 7).
- výše finančních prostředků, které vybrané státy poskytují v rámci režimu klimatické změny jiným státům

- Výsledkem jednání v Kodani v oblasti financování byla dohoda na poskytnutí prostředků rozvinutými zeměmi ve výši 100 mld. dolarů ročně do roku 2020 a 30 mld. dolarů v období 2010-2012. Tím byly alespoň částečně vyřešeny neshody, které mezi státy v minulosti panovaly. V oblasti poskytnutí finančních prostředků tak lze vypořádat posun oproti minulosti (Egenhofer, Georgiev 2009: 2).
- oblast opatření zmírňujících klimatickou změnu
 - Jak již bylo řečeno, kodaňská konference nově zahrнула do přijetí emisních cílů nejen země rozvinuté, ale i rozvojové a nastolila datum, do kterého musely země poskytnout své cíle pro zmírnění klimatické změny. Další změnou v oblasti opatření zmírňujících změnu klimatu bylo schválení detailnějšího systému měření, hlášení a ověřování, který se lišil pro rozvojové a rozvinuté země (Bodansky 2010: 6-7). V této souvislosti se dá hovořit o změně vůči období před konáním konference v Kodani, a to kvůli již zmíněnému zahrnutí rozvojových zemí do přijetí opatření zmírňujících změnu klimatu a kvůli posílení kontrolních mechanismů.
- oblast přizpůsobení se klimatické změně
 - Přizpůsobení se změně klimatu bylo považováno v Kodaňské dohodě za oblast, které měla být věnována okamžitá pozornost. Oproti minulosti lze za změnu považovat pouze tuto „urgentnost“, ke které konference vyzývá, z obsahové stránky k výrazné změně nedošlo.

4. Ostatní

Konference o změně klimatu v Kodani explicitně zmínila nutnost přijmout opatření v oblasti deforestace a ničení lesního porostu. I když se nejednalo o první zmínku této oblasti – poprvé byla do vyjednávání v režimu klimatické změny vnesena v roce 2005 (United Nations 2016d) – účastníci kodaňské konference se domluvili na okamžitém ustanovení mechanismu pro mobilizaci zdrojů, což znamenalo posun ve financování v oblasti deforestace oproti minulosti. I přesto ale problém finančních zdrojů nebyl úplně vyřešen (Bodansky 2010: 7).

Na základě ukazatelů vytyčených v první kapitole lze konstatovat, že Konference o změně klimatu v Kodani překročila své ambice v několika oblastech v porovnání s minulostí (ze zkoumaných oblastí nebyla zaznamenána žádná změna

pouze v oblasti plenárních orgánů) a dle těchto kritérií by ji bylo možné označit za efektivní konferenci. Mezi nejdůležitější a největší změny oproti minulosti patřilo stanovení konkrétního cíle režimu klimatické změny, zahrnutí rozvojových zemí do přijetí opatření zmírňujících klimatickou změnu a navýšení prostředků režimu klimatické změny. Nicméně jak bylo vysvětleno ve výzkumném rámci práce, kromě významu změn přijatých v jednotlivých oblastech musí být vzat v potaz jejich právní závaznost a začlenění do institucionální struktury režimu. Celková efektivita vyjednávání v Kodani je negativně ovlivněna tím, že výsledná dohoda nebyla zahrnuta do rámce Úmluvy a měla charakter pouhé politické deklarace. I když tedy konference v Kodani splňuje některé ukazatele efektivity (změna v některých zkoumaných oblastech), celkové hodnocení je souhrnem všech indikátorů a na základě toho je Konference o změně klimatu v Kodani hodnocena jako neefektivní.

3. 2 Efektivita Konference o změně klimatu v Cancúnu v roce 2010

3.2.1 Průběh vyjednávání

Konference o změně klimatu v Cancúnu se konala od 29. listopadu do 11. prosince 2010. Po mimořádně sledované Konferenci o změně klimatu v Kodani a jejím rozporuplném výsledku, nebyla očekávání Konference o změně klimatu v Cancúnu tak velká jako o rok dříve. Vyjednávání v Cancúnu opět narážela na rozdílné zájmy států. Spory se odehrávaly především mezi rozvojovými zeměmi, které kritizovaly bohaté státy za nedostatečné ústupky, a zeměmi rozvinutými, z nichž se řada stavěla negativně k dalšímu pokračování Kjótského protokolu. Přestože se vyjednávání stejně jako v Kodani dostala do patové situace, v Cancúnu státy byly nakonec schopny dosáhnout dohody, a to téměř jednohlasným souhlasem (pouze Bolívie byla proti) (Gray 2010) (Randerson, Carrington, Vaughan 2010). Pozitivní vliv na jednání měl zejména otevřenější přístup USA a Číny, jejichž vzájemné neshody v minulosti dokázaly jednání zablokovat. Nebyly to ovšem pouze výše zmíněné velmoci, jež částečně změnily své postoje, i ostatní státy byly více ochotny slevit ze svých zájmů (Morgan, Ballesteros, McGray, Levin, Daviet, Stolle, McMahon 2010). Na základě toho a díky celkově pozitivnější atmosféře je Konference o změně klimatu v Cancúnu hodnocena převážně pozitivně (Galarraga, González-Eguino a Markandya 2011; Mehling 2011; Morgan, Ballesteros, McGray, Levin, Daviet, Stolle, McMahon 2010).

3.2.2 Výsledky konference

Výsledkem Konference o změně klimatu v Cancúnu bylo přijetí Cancúnských dohod, jejichž rozbor bude předmětem této části diplomové práce. Práce se bude věnovat zejména první, druhé a třetí části, jež se věnují nejdůležitějším oblastem, tedy cílům Cancúnských dohod, opatřením, které se státy dohodly přijmout v rámci boje proti změně klimatu, a přizpůsobení se jim. Při srovnání Cancúnských dohod a Kodaňské dohody je možné si povšimnout, že řada dohodnutých bodů si je podobná. To je dáno snahou začlenit základní body Kodaňské dohody, která byla pouze politickým dokumentem, do Cancúnských dohod, jež byly součástí Úmluvy, a dát dohodnutým bodům právní charakter (Diringer 2010: 1).

1. Cíl Cancúnských dohod

První část Cancúnských dohod se týká cíle režimu klimatické změny. Klimatická změna byla stejně jako v minulosti chápána jako jedna z „*největších výzev naší doby*“ (United Nations 2011a: 2). Její řešení mělo být založeno na „principu společných, ale rozdílných odpovědností“, přičemž vůdčí roli měly mít rozvinuté země, které měly jít rozvojovým zemím příkladem při snižování emisí skleníkových plynů a poskytovat jim finanční a technologickou pomoc. Stejně jako v minulosti Cancúnské dohody zmiňují ekonomický rozvoj rozvojových zemí a redukci chudoby jako jejich prioritní cíl. Nárůst světové teploty je chápán především jako důsledek nárůstu koncentrací skleníkových plynů v atmosféře (tedy výsledek lidské činnosti). Stejně jako v Kodani se státy dohodly na redukci produkce skleníkových plynů v míře, která by udržela nárůst průměrné světové teploty pod 2 °C, přičemž dlouhodobým cílem bylo dosažení nárůstu teploty pod 1,5 °C. Na rozdíl od Kodaňské dohody dohody vyjednané v Cancúnu zmiňovaly nutnost dodržovat lidská práva a zahrnout do problematiky klimatické změny široký záběr aktérů (United Nations 2011a: 2-3). Celkově je ale cíl stanovený v Cancúnských dohodách totožný s dohodou přijatou v Kodani v roce 2009.

2. Přizpůsobení se dopadům klimatické změny

Druhá část se věnuje přizpůsobení se důsledkům změny klimatu. V této souvislosti byl zřízen Adaptační výbor, jenž měl sloužit k poskytování technické podpory a sdílení informací, a Cancúnský adaptační rámec, který měl podpořit činnost zemí v oblasti přizpůsobení se klimatické změně. Pod jeho záštitou měly státy plnit následující:

- plánovat a implementovat opatření pro přizpůsobení se klimatické změně na národní a subnárodní úrovni
- brát v úvahu různou míru zranitelnosti vůči změně klimatu u různých států a zhodnocovat ekonomické, sociální a environmentální aspekty jednotlivých opatření
- posilovat kapacity institucí, posilovat socio-ekonomické a ekologické systémy
- rozšiřovat strategie pro zmenšování rizik způsobených přírodními katastrofami
- posilovat spolupráci při sdílení informací, technologických znalostí aj.
- poskytnout finanční, technologickou aj. pomoc rozvojovým zemím (United Nations 2011a: 4-5).

3. Opatření přijatá pro zmírnění klimatické změny

Část třetí Cancúnských dohod se věnuje opatřením, jež státy měly přijmout pro úspěšný boj proti změně klimatu. Stejně jako v minulosti panovaly největší spory o zapojení rozvojových zemí, které trvaly na přijímání opatření na dobrovolné bázi, což bylo oponováno rozvinutými státy. Stejně jako v Kodaňské dohodě došlo k rozdělení opatření pro rozvinuté země, které měly přijmout limity na produkci svých skleníkových plynů, a opatření pro země rozvojové, které byly primárně prováděny na národní úrovni (Diringer 2010:2-3).

Opatření přijatá rozvinutými zeměmi

Hlavní způsob, kterým rozvinuté země měly přispět k boji proti klimatické změně, byl jejich podíl na snížení světové produkce skleníkových plynů. Vůdčí role rozvinutých zemí, která byla zmíněna v první části Cancúnských dohod, se měla odrazit v jejich ambiciózních návrzích týkajících se redukce skleníkových plynů. To, zda státy plní stanovené limity, mělo být kontrolováno skrz poskytování zpráv v ročním či dvouletém intervalu (Diringer 2010: 4). Mezi další opatření rozvinutých zemí patřilo především poskytování finanční a technologické pomoci rozvojovým zemím (United Nations 2011a: 8-9).

Opatření přijatá rozvojovými zeměmi

Na rozdíl od zemí rozvinutých, rozvojové země měly přijmout opatření proti klimatické změně na dobrovolné bázi. Opět je v Cancúnských dohodách zopakováno právo rozvojových zemí na ekonomický rozvoj bez ohledu na jejich podíl na produkci skleníkových plynů. Státy se dohodly na podrobnějším systému hlášení o přijatých opatřeních, který se v případě rozvojových zemí nově týkal poskytování zpráv o produkci skleníkových plynů každé dva roky. Celkově lze říci, že systém měření, hlášení a ověřování, který byl součástí Kodaňské dohody, je v posílené verzi přítomný i v Cancúnských dohodách (United Nations 2011a: 9-11) (Diringer 2010: 4).

4. Problém deforestace a ničení lesních porostů

Stejně jako v Kodaňské dohodě i Cancúnské dohody věnují pozornost problému deforestace a ničení lesních porostů. Cancúnské dohody se zaměřují na rozvojové země, které pro zmírnění výše zmíněného problému měly přijmout opatření, jež by vedly ke snížení emisí z deforestace, snížení emisí z ničení lesních porostů, a vedly by k udržitelnému hospodaření lesů (United Nations 2011a: 15). Opatření, jež by ke splnění těchto cílů měla vést, v podstatě kopírují opatření, jež mají být přijata v boji proti změně klimatu obecně. Jedná se tedy o vytvoření národních plánů a strategií, definování referenční úrovně emisí a systém monitorování a hlášení přijatých opatření (United Nations 2011a: 15).

5. Ostatní

V oblasti poskytnutí finanční pomoci rozvojovým zemím byly zachovány cíle přijaté v Kodaňské dohodě. I v Cancúnu se tak rozvinuté země zavázaly poskytnout 30 mld. dolarů rozvojovým zemím v období let 2010 až 2012. Do roku 2020 měla finanční pomoc činit 100 mld. dolarů ročně. K dobré distribuci prostředků byl zřízen Zelený klimatický fond, jenž měl poradní roli a byl odpovědný Konferenci smluvních stran (Diringer 2010: 4). Výsledkem Cancúnských dohod bylo mimo jiné i zřízení diskuzního fóra, které se věnovalo ekonomickým a sociálním dopadům, jež měla opatření přijatá proti klimatické změně. Tento bod se dotýkal především zemí závislých na produkci fosilních paliv, která v důsledku redukce emisí skleníkových plynů klesala (Diringer 2010: 6).

3.2.3 Efektivita vyjednávání

Tato část práce bude analyzovat Konferenci o změně klimatu v Cancúnu pro zjištění, zda lze konferenci hodnotit jako efektivní.

1. Oblast cílů režimu

Konference o změně klimatu v Cancúnu se zavázala udržet růst globální teploty pod 2 °C a směřovat k dlouhodobému cíli 1,5 °C (Galarraga, González-Eguino, Markandya 2011: 5). I když stejný cíl byl vytyčen i v Kodani o rok dříve, v Cancúnu byl poprvé začleněn do struktury Úmluvy. Oproti stavu před konferencí, kdy bylo cílem zabránit nebezpečným důsledkům vzájemného působení lidstva a klimatického systému (Bodansky 2010: 5), tedy došlo k překročení dosavadních ambic.

2. Oblast závazků států jako účastníků režimu

V oblasti závazků bylo dosaženo stanovení cílů pro redukci emisí pro rozvinuté i rozvojové země (Galarraga, González-Eguino, Markandya 2011: 5). Stejně jako v oblasti vytyčení cílů bylo zapojení rozvojových zemí vyjednáno už v Kodani, ovšem pouze na politické úrovni. V porovnání se situací před konáním konference tedy došlo v rámci Úmluvy k výrazné změně oproti minulosti, kdy rozvojové země odmítaly přijímat v podstatě jakákoliv opatření na snížení emisí.

3. Oblast institucí režimu

- rozhodovací orgány
 - Při analýze změn v oblasti rozhodovacích orgánů nebyla v případě plenárních orgánů zjištěna žádná změna. V souvislosti s dalšími orgány došlo na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu k odsouhlasení zahájení procesu založení Zeleného klimatického fondu. Založení tohoto nového fondu znamenalo změnu oproti období před konferencí v roce 2010.
- výše finančních prostředků, které vybrané státy poskytují v rámci režimu klimatické změny jiným státům
 - Konference schválila poskytnutí 30 mld. dolarů pro období 2010-2012 a dalších 100 mld. ročně do roku 2020 (Diringer 2010: 5). I tady lze situaci zhodnotit jako překročení ambic oproti minulosti, jelikož se závazek rozvinutých zemí o finanční pomoci stal součástí Úmluvy.
- oblast opatření zmírňujících klimatickou změnu

- Opatření zmírňující klimatickou změnu byla na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu schválena pro rozvinuté a rozvojové země, k čemuž – jak bylo řečeno výše – došlo poprvé od vzniku režimu klimatické změny. Ke kontrole přijatých opatření byl schválen detailní systém monitorování, hlášení a ověřování (Diringer 2010: 5). Tyto změny představují navýšení ambic oproti situaci před konáním cancúnské konference (Diringer 2010: 5). Zároveň byl spolu s Cancúnskými dohodami přijat i dokument stanovující emisní cíle rozvinutých zemí, jež se pohybovaly od 7% u Běloruska po 30% u Norska, Monaka a Islandu. K redukci emisí se v tomto dokumentu zavázaly i Rusko a USA, tedy jedni z největších znečišťovatelů planety (United Nations 2011b). Tyto sliby vycházely ze závazků, jež státy daly v Kodani o rok dříve, a nebyly dostatečné ke splnění cíle limitovat růst teploty do 2 °C (United Nations 2011b) (Morgan, Ballesteros, McGray, Levin, Daviet, Stolle, McMahon 2010). Přestože tedy začlenění konkrétních závazků rozvinutých zemí do Úmluvy je posunem oproti minulosti, ambicióznost této změny je limitována její nedostatečností.
- oblast přizpůsobení se klimatické změně
 - V oblasti přizpůsobení se změně klimatu bylo schváleno vytvoření Adaptačního rámce podporujícího především nejméně rozvinuté země a Adaptačního výboru poskytující technickou podporu (Diringer 2010: 5). Vznikly tedy dvě nové instituce, a proto je oblast přizpůsobení se klimatické změně hodnocena jako oblast, kde došlo k překročení ambic oproti situaci před konáním Konference o změně klimatu v Cancúnu.

4. Ostatní

Konference o změně klimatu v Cancúnu věnovala svou pozornost oblastí deforestace a ničení lesního porostu, v níž schválila rozvoj národních strategií, jež spadaly pod systém monitorování, hlášení a ověřování (Diringer 2010: 5). V porovnání se situací před konferencí je možné vidět, že se oblasti deforestace a ničení lesního porostu věnovala větší pozornost než v minulosti.

Analýza efektivity Konference o změně klimatu v Cancúnu na základě vytyčených ukazatelů ukázala, že ve většině vybraných oblastí došlo oproti minulosti ke změně. Na základě toho je možné Konferenci o změně klimatu v Cancúnu hodnotit jako

efektivní. Stejně jako u konference v Kodani ale užití pouze těchto ukazatelů není dostatečné. I když po obsahové stránce došlo v Dohodách z Cancúnu k několika změnám (oblast přizpůsobení se klimatické změně, opatření zmírňující klimatickou změnu), v řadě jiných oblastí jsou závěry kodaňské a cancúnské konference podobné, což by mohl být argument pro hodnocení konference jako méně efektivní (na základě ukazatele změny oproti minulosti). Tento fakt ale ustupuje do pozadí díky charakteru, který Cancúnské dohody mají, tedy jejich začlenění do rámce Úmluvy. I když režim klimatické změny nedisponuje silným vynucovacím mechanismem, tak i přesto zapojení dohody do rámce Úmluvy zvyšuje šance na její plnění oproti politické dohodě uzavřené v Kodani a tím zvyšuje i efektivitu dohody. Konference o změně klimatu v Cancúnu je dle podmínek přijatých v této práci hodnocena jako efektivní.

3.3 Efektivita Konference o změně klimatu v Paříži v roce 2015

3.3.1 Průběh vyjednávání

Konference o změně klimatu v Paříži proběhla mezi 30. listopadem a 12. prosincem 2015. Bylo to dva týdny po teroristických útocích, které postihly hlavní město Francie a které měly vliv i na samotnou konferenci. To se týkalo především bezpečnostní stránky konference, jež byla kvůli účasti mnoha hlav států navýšena, ale i atmosféry konference, jež měla sloužit slovy amerického prezidenta jako „*projev vzdoru vůči terorismu*“ (Harvey 2015). I přes odhodlanou náladu aktérů dosáhnout dohody jednání postupovala pomalu, a to i přesto, že francouzské předsednictví podniklo řadu kroků vedoucích k navození důvěry mezi státy. Přestože vyjednávání, která následovala v rámci skupin různých států, přinesla pokroky, dohoda se nedařila vyjednat. Text dohody navržený Francií sice snížil počet sporných bodů, rozdílné představy rozvinutých a rozvojových zemí se ale nedařilo překlenout. Rozvinuté země se negativně stavěly zejména k bodu věnujícímu se speciální pomoci, kterou měly dostávat rozvojové země v případě klimatických katastrof. Pro rozvojové země v čele s Čínou bylo stejně jako v minulosti klíčové, aby hlavní odpovědnost za změnu klimatu nesly rozvinuté země, zároveň se do dohody snažily prosadit princip kompenzace a odpovědnosti, který nebyl přijatelný pro USA. USA navíc požadovaly, aby některé části dokumentu zůstaly právně nezávazné, aby nedošlo k zablokování textu v Kongresu (Harvey 2015). Tyto i jiné spory byly ale díky osobním schůzkám klíčových aktérů vyřešeny, což bylo dáno jejich ochotou slevit ze svých zájmů. Výsledkem bylo přijetí

Pařížské dohody, kterou do dnešního dne (26. března 2017) podepsalo 194 a ratifikovalo 139 zemí včetně dvou největších producentů emisí skleníkových plynů USA a Číny (United Nations 2016c) (Phillips, Harvey, Yuhua 2016).

3.3.2 Výsledky konference

Vyjednávání v Paříži skončila uzavřením Pařížské dohody. Tento obsahově nejširší dokument ze tří rozebíraných v této kapitole není opět velmi konkrétní a stejně jako Dohoda z Kodaně a Cancúnské dohody obsahuje mnoho obecných frází. Tato část práce rozebere nejdůležitější závěry, jež Pařížská dohoda přinesla.

1. Cíl Pařížské dohody, systém podávání zpráv

Státy se v článku dva Pařížské dohody zavázaly, že nárůst průměrné globální teploty bude i nadále držen pod 2 °C. Stejně jako v dohodách uzavřených v minulosti bylo dlouhodobým cílem států dostat nárůst globální teploty pod 1,5 °C. Státy se ve zmíněném článku dále dohodly na nutnosti přijímat opatření, které by zvýšily schopnost lidí přizpůsobit se dopadům klimatické změny, a snižovat produkci skleníkových plynů (v této souvislosti Pařížská dohoda zmiňuje, že přijatá opatření nesmí ohrozit výrobu potravin, což navazuje na v Pařížské dohodě přítomný důraz na udržitelný rozvoj a boj s chudobou). Explicitně článek dva zmiňuje princip ustanovený v Úmluvě o „společných, ale rozdílných odpovědnostech“. Aby cíl stanovený v článku dva Pařížské dohody byl naplněn, státy se v článku čtyři zavázaly dosáhnout „*vrcholu produkce globálních skleníkových plynů v co nejdříve možné době*“ (United Nations 2015a: 22), přičemž bylo rozpoznáno, že rozvojové země budou potřebovat pro dosažení vrcholu své produkce skleníkových plynů delší čas. Všechny země se měly snažit přispět k boji proti změně klimatu v co největší možné míře, největší ambice ale stejně jako v minulosti měly mít rozvinuté země, jež měly usilovat o absolutní redukční cíle. Rozvojové státy měly zvyšovat své cíle v oblasti přijímání opatření v boji proti klimatické změně (United Nations 2015a: 22). Článek čtyři Pařížské dohody stanovil státům povinnost každých pět let poskytovat zprávu o národních opatřeních, jež stát v boji proti změně klimatu přijal, a to v souladu s principem „*transparentnosti, přesnosti, úplnosti, srovnatelnosti, konzistentnosti a environmentální integrity*“ (United Nations 2015a: 23).

2. Opatření přijatá pro zmírnění klimatické změny

Dohoda stanovuje čtyři cíle, které by opatření přijatá proti klimatické změně,

měla splnit. Jedná se o:

- podporu opatření, jež zmírní produkci skleníkových plynů, a zároveň nebudou mít negativní dopad na udržitelný rozvoj
- umožnění více aktérům (soukromým i veřejným) účastnit se snah mírnit produkci skleníkových plynů
- opatření států, které by přispěly k redukci emisních limitů v třetí zemi, jež jí usnadní situaci v boji proti změně klimatu a hostující zemi umožní naplnit cíle stanovené na dané období
- přispění k celkovému zmírnění světové produkce emisí (United Nations 2015a: 23)

3. Přizpůsobení se klimatické změně

Státy se v článku sedm dohodly na navyšování kapacit na přizpůsobení se klimatické změně a jiných opatření, které povedou ke snížení zranitelnosti vůči dopadům změny klimatu. Tato opatření měla být přijímána na národní, mezinárodní i regionální úrovni. Cíle navyšování kapacit pro přizpůsobení se klimatické změně mělo být dosaženo díky využití Adaptačního rámce ustanoveného v Cancúnských dohodách, sdílení informací, posilování institucionálního rámce, posilování vědeckého bádání v oblasti změny klimatu a díky pomoci s identifikací nejefektivnějších praktik poskytnutých rozvojovým zemím (United Nations 2015a: 25).

4. Řešení ztrát a škod, budování kapacit

Pařížská dohoda se v článku osm věnuje oblasti řešení ztrát a škod způsobených klimatickou změnou. Krom obecné fráze o nutné spolupráci států byly definovány oblasti a opatření, kterých se tato spolupráce dotýká. Jedná se o systém včasného varování, připravenost na mimořádné události či odolnost společenství, zdrojů obživy a ekosystémů (United Nations 2015a: 26). Stejně jako v Cancúnských dohodách i Dohoda z Paříže obsahuje část věnující se budování kapacit a stejně jako v roce 2010 i v pařížském dokumentu je kladen důraz především na rozvojové země. Budování kapacit zahrnovalo opatření pro přizpůsobení se klimatické změně a opatření na zmírnění dopadů změny klimatu, ale týkalo se také oblasti vzdělávání, sdělování informací či financování (United Nations 2015a: 28).

5. Financování, technologický rozvoj

V článku devět Pařížské dohody se rozvinuté státy zavázaly k poskytnutí finančních prostředků rozvojovým zemím v míře stanovené v rámci Úmluvy. Finance měly být stejnou měrou poskytnuty do oblastí přizpůsobení se dopadům klimatické změny a pro přijímání opatření na jejich zmírnění (United Nations 2015a: 26-27). V článku deset Pařížské dohody, který se věnuje technologickému rozvoji a spolupráci mezi zeměmi, státy uznaly význam dlouhodobé spolupráce v oblasti technologického rozvoje pro redukci skleníkových plynů a zmírnění důsledků klimatické změny. I přesto Pařížská dohoda neobsahuje konkrétní opatření či formu spolupráce, kterou státy mají přijmout, ale pouze dohodu na „*posílení spolupráce*“ (United Nations 2015a: 27) a využití Technologického mechanismu ustanoveného v Cancúnských dohodách v roce 2010 (United Nations 2015a: 27).

6. Ostatní

V rámci Pařížské dohody byl v článku 13 ustanoven Rámec posílené transparentnosti, jehož cílem bylo budovat důvěru mezi stranami. Konkrétně měl Rámec posílené transparentnosti poskytnout státům jasnou představu o činnostech, které jsou v rámci boje proti změně klimatu přijímány, a poskytované podpoře jednotlivými státy. Za tímto účelem každá strana měla poskytnout zprávu o své produkci emisí, data nutná pro srovnání cílů stanovených daným státem a jejich realizaci a informace o dopadech a přizpůsobení se změně klimatu (United Nations 2015a: 28-29).

3.3.3 Efektivita vyjednávání

Efektivita Konference o změně klimatu v Paříži je zhodnocena v následující části.

1. Oblast cílů režimu

Konference v Paříži potvrdila cíl režimu klimatické změny snížit růst globální teploty do 2 °C, s výhledem na snížení do 1,5 °C. Oproti minulosti tedy nedošlo v definici cíle ke změně.

2. Oblast závazků států jako účastníků režimu

Změna nastala v oblasti závazků, které byly stejně jako na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu potvrzeny nejen pro rozvinuté, ale i rozvojové země. Pařížská

konference ale upřesnila povinnosti, které státy musí splnit. Navíc byly rozvojové země podpořeny v přijímání dobrovolných opatření (Center for Climate and Energy Solutions 2015: 1).

3. Oblast institucí režimu

- rozhodovací orgány
 - V případě analýzy změn u plenárních orgánů a pomocných těles v režimu klimatické změny nebyly na Konferenci o změně klimatu v Paříži vyzorovány žádné změny.
- výše finančních prostředků, které vybrané státy poskytují v rámci režimu klimatické změny jiným státům
 - Konference o změně klimatu v Paříži prodloužila platnost cíle přijatého již před konferencí, tedy poskytnutí 100 mld. dolarů ročně do roku 2020. Poskytnutí této částky bylo navíc rozšířeno do roku 2025 (Center for Climate and Energy Solutions 2015: 1, 4). Oproti stavu před konferencí tedy došlo ke změně, nejednalo se ale o změnu výraznou.
- oblast opatření zmírňujících klimatickou změnu
 - V oblasti opatření zmírňujících klimatickou změnu se státy dohodly, že „připraví, budou sdílet a udrží“ národní příspěvky, o kterých budou pravidelně podávat zprávy (Center for Climate and Energy Solutions 2016). I když samotné naplnění stanovených cílů nebylo právně závazné, posun představuje samotné stanovení závazků pro všechny členy režimu klimatické změny. V této souvislosti měly státy před začátkem konference poskytnout své předpokládané národní příspěvky pro boj proti změně klimatu, jež se měly stát základem pro výše zmíněné povinné závazky států. Tento cíl naplněn nebyl - své příspěvky do 1. října 2015 předalo 147 států, tedy 75% (United Nations 2015b: 4). Nicméně toto číslo postupně narůstalo a ke konci roku 2016 své předpokládané příspěvky poskytlo 99,1% států (Carbon Brief Staff 2016).
 - Státy se v Paříži zavázaly respektovat nová pravidla při hlášení o svých závazcích a jejich ověřování, a poskytovat seznam svých příspěvků v boji proti klimatické změně každých pět let. Pařížská dohoda dále stanovila nový cíl v oblasti opatření zmírňujících klimatickou změnu, a sice dosažení vrcholu vypouštění emisí co nejdříve (Center for Climate and

EnergySolutions 2015: 1, 3). Díky definování nových cílů a přijímání (či upřesňování) pravidel lze o této oblasti říci, že Konference o změně klimatu v Paříži přinesla několik změn a posun kupředu.

- oblast přizpůsobení se klimatické změně
 - Oblasti přizpůsobení se klimatické změně byla na Konferenci o změně klimatu v Paříži věnována velká pozornost. Při analýze tří vybraných konferencí této práce je možné vysledovat, že oblast přizpůsobení se změně klimatu postupně získávala větší prostor a stala se prioritou vyjednávání. Pařížská konference oproti minulosti přinesla v oblasti přizpůsobení se nová opatření (revize pokroku států každých pět let), a urgentnost, se kterou měly státy v této oblasti přijímat opatření (Center for Climate and Energy Solutions 2015: 4).

4. Ostatní

Konference o změně klimatu v Paříži věnovala pozornost oblasti ztrát a škod, jež v ostatních dvou analyzovaných konferencích nebyla zmíněna. Toto téma ale nelze považovat za úplnou změnu oproti stavu před konferencí, jelikož mechanismus pro ztráty a škody byl poprvé představen již na Konferenci o změně klimatu ve Varšavě (Center for Climate and Energy Solutions 2015: 4).

Konference o změně klimatu v Paříži přinesla změny v několika důležitých oblastech. Tou nejdůležitější je závazek rozvinutých i rozvojových zemí definovat národní příspěvky v boji proti změně klimatu. V ostatních oblastech už nedošlo k srovnatelně tak výrazné změně, nicméně překročení ambic na Konferenci o změně klimatu v Paříži spočívá především ve zpřesnění a konkretizaci opatření. Na základě hodnocení vybraných ukazatelů je Konference o změně klimatu v Paříži považována za efektivní a v porovnání s Konferencí o změně klimatu v Cancúnu se jedná o konferenci s vyšší efektivitou vyjednávání (v porovnání s Konferencí o změně klimatu v Cancúnu nedošlo sice k tak velkým změnám, nicméně změny přijaté v Cancúnu byly v Paříži zachovány a více zpřesněny). Kritérium právní závaznosti dohody a jejího začlenění do institucionální struktury režimu hodnocení pařížské konference jako efektivní umocňuje.

4. Vůdcovská role EU, Číny a USA na konferencích o změně klimatu

Tato kapitola bude analyzovat, zda vybraní aktéři na konferencích o změně klimatu v Kodani, Cancúnu a Paříži zastávali roli vůdce. Analýza bude založena na testování přítomnosti pěti ověřitelných předpovědí definovaných v první kapitole. Jedná se o:

- Unilaterální vůdčovství: (1) Čína, EU a USA přijaly ambiciózní opatření v oblasti boje proti klimatické změně na domácí úrovni a (2) snažily se překročit původní záměry vzhledem ke stavu před konáním dané konference o změně klimatu
- Motivační vůdčovství: (3) Čína, EU a USA deklarovaly navýšení rozvojové pomoci související se změnou klimatu
- Instrumentální vůdčovství: (4) Čína, EU a USA se snažily o dosažení kompromisu a odblokování vyjednávání a (5) průlom ve vyjednávání nastal poté, co se v něm vybraní aktéři více angažovali

4.1 Konference o změně klimatu v Kodani v roce 2009

4.1.1 Vůdcovská role EU

4.1.1.1 Historie působení EU v režimu klimatické změny

Snaha EU zastávat v režimu klimatické změny pozici vůdce je patrná od počátku vzniku režimu v 90. letech. Elgström zmiňuje jako nejviditelnější příklad Dublinskou deklaraci z roku 1990, v níž Rada EU hovoří o EU jako o aktérovi, který „*má enormní kapacitu zastávat vůdčovskou úlohu v oblasti environmentální politiky*“ (Elgström 2010: 6). I přes tuto deklarovanou snahu ale pozice EU jako vůdce nebyla jednoznačná, a to zejména kvůli značnému vlivu USA, které v porovnání s EU měly menší ambice. To se promítlo i do přijetí Úmluvy, která představovala kompromis mezi zájmy EU a USA (Backstränd, Elgström 2013: 1375). Jedním z vrcholů snah EU dosáhnout svého ambiciózního cíle - dohody se závaznými emisními cíly - nastal v roce 1997, kdy byl přijat Kjótský protokol. Během vyjednávání zastávala EU nejaktivnější a nejambicióznější pozici mezi rozvinutými zeměmi. Ovšem tento úspěch unijní diplomacie byl snížen kvůli problémům, které Kjótský protokol postihly po jeho přijetí

(odmítnutí ratifikace ze strany USA aj). Další kroky EU v režimu klimatické změny byly po roce 2000 vedeny snahou Kjótský protokol zachránit. To se EU podařilo, když dokument vstoupil v roce 2005 v platnost, během vyjednávání v období 2000-2005 ovšem EU zaznamenala ve vyjednávání mnoho neúspěchů (hlavně s USA) a musela několikrát slevit ze svých zásad (Bäckstrand, Elgström 2013: 1376). Po roce 2005 byly snahy EU směřovány k vyjednání dohody, jež by překlenula první a druhé období, v nichž se státy zavázaly přijmout opatření proti změně klimatu dané Kjótským protokolem. Cílem EU bylo dojednat emisní limity tak, aby maximální nárůst globální teploty byl 2 °C. EU dále požadovala, aby druhé období závazků dané Kjótským protokolem zahrnovalo tři největší znečišťovatele planety (Čína, USA, Indie). Tyto cíle měly být dojednány do roku 2009 na Konferenci o změně klimatu v Kodani, jež sice přinesla dohodu na limitu nárůstu globální teploty do 2 °C, celkově ale nenaplnila cíle EU.

Bäckstrand a Elgström připisují EU roli vůdce v období mezi roky 1997 a 2007, kdy síla EU byla dána zejména schopností EU posunout režim klimatické změny kupředu a přijímat opatření v boji proti klimatické změně, jež se staly standardem pro ostatní země. Po roce 2007 autoři soudí, že postavení EU bylo oslabeno její neschopností vytvářet koalice a posílením postavení velkých znečišťovatelů planety z řad rozvojových zemí (hlavně Čína a Indie) (Bäckstrand, Elgström 2013: 1377).

4.1.1.2 Vůdcovská role EU

Chování EU jako vůdce na Konferenci o změně klimatu v Kodani bude sledováno na základě ukazatelů definovaných v první kapitole této práce.

1. Unilaterální vůdcovství

Pro unilaterální vůdcovství byly určeny dva ukazatele: opatření přijatá EU na domácí úrovni a snaha EU překročit původní záměry. EU chápe ochranu klimatu jako jednu ze svých priorit a věnuje jí ve své agendě velkou pozornost. V roce 2008 byl schválen Klimatický a Energetický balíček 2020, jenž měl problém ochrany klimatu řešit. Balíček stanovil tři hlavní cíle, konkrétně snížení emisí skleníkových plynů o 20% oproti úrovni v roce 1990, zvýšení energetické účinnosti o 20% a stanovení 20% hranice pro podíl spotřeby energie z obnovitelných zdrojů. Ambice EU se netýkaly pouze snížení emisí a důrazu na obnovitelné zdroje, EU si stanovila cíle i v dalších oblastech jako bylo obchodování s emisemi skleníkových plynů či poskytování finančních

prostředků (Evropská komise 2016). Dosažení těchto cílů bylo z převážné části založeno na principu přijetí národních závazných cílů členskými státy EU, přičemž závazky států se lišily dle jejich „startovacích pozic“. Tento přístup byl ovšem oslaben chybějícím mechanismem, jenž by penalizoval země, které své cíle neplnily. Neplnění cílů některými státy EU se později stalo reálným problémem, který byl vyústěním sporů mezi jednotlivými státy EU. Problém spočíval v tom, že oblast boje proti klimatické změně nebyla považována za stejně důležitou ve všech členských zemích. Především země východní Evropy – závislé na užívání uhlí – při vyjednávání o Klimatickém a energetickém balíčku chtěly dosáhnout co nejmenších možných emisních cílů, a po jeho přijetí je neplnily. To vedlo k řadě sporů s více progresivními státy jako Německo či Dánsko (Wyns, Khatchadourian, Oberthür 2014: 10, 11).

EU stanovila jako svůj cíl v Kodani dosáhnout „*samostatné, nové, právně závazné dohody*“ (European Commission 2009), jež by zajistila růst globální teploty do 2 °C nad úrovní teploty před průmyslovou revolucí (European Commission 2009). EU prosazovala okamžitou implementaci klíčových bodů, konkrétně je zmíněn mechanismus finanční pomoci rozvojovým zemím. Jako další měla být implementována opatření přijatá pro zmírnění dopadů klimatické změny, systém monitorování, hlášení a ověřování či opatření týkající se problému deforestace a ničení lesního porostu (European Commission 2009). EU požadovala sjednocení procesu vyjednávání, který měl ukončit dvojité vyjednávání pod hlavičkou Úmluvy a pod Kjótským protokolem. Díky dalším cílům EU – snížení emisí rozvinutých zemí o 25-40% do roku 2020 v porovnání s rokem 1990, snížení emisí rozvojových zemí o 15-30% ve stejném časovém rozmezí, snížení emisí EU o 20% do roku 2020 (European Commission 2009) - lze EU považovat jako velmi ambiciózního aktéra Konference o změně klimatu v Kodani. A to jednak díky tomu, že cíl EU byl konzistentní s vědeckým výzkumem, který snížení růstu teploty pod 2 °C definoval jako nutnou podmínku pro úspěšný boj se změnou klimatu, ale i v porovnání s pozicemi ostatních významných států (například USA, které podmiňovaly přijetí závazné dohody zapojením významných rozvojových zemí, a Číny, jež odmítala přijímat opatření a trvala na dodržování „principu společných, ale rozdílných odpovědností“). Ovšem cíle EU nebyly stejně jako na evropské úrovni sdílené všemi státy, což pozici EU jako ambiciózního vůdce oslabovalo. Spory měly zaprvé vliv na opatření, jež měla EU na konferenci přijmout (opět zejména státy východní Evropy odmítaly poskytnutí finančních prostředků rozvojovým zemím), a zadruhé nejednota EU oslabovala její vyjednávací pozici (Groen,

Niemann, Oberthür 2012: 178-179). U obou ověřitelných předpovědí bylo zjištěno, že je EU naplnila. Na domácí úrovni představila ambiciózní opatření a cíle pro řešení problému klimatické změny, které prosazovala i na mezinárodní scéně v Kodani. EU lze považovat jako unilaterálního vůdce, nicméně je potřeba zmínit spory uvnitř EU, jež její postavení a vliv snižovaly.

2. Motivační vůdcovství

Pro určení motivačního vůdcovství bude zkoumáno působení EU v oblasti rozvojové pomoci. EU byla v poskytování finanční pomoci rozvojovým zemím velmi aktivním aktérem. Před začátkem Konference o změně klimatu v Kodani EU vyčíslila nutnou finanční pomoc na zvládnutí boje proti klimatické změně na 100 mld. dolarů ročně do roku 2020. Sama EU se zavázala poskytnout 3-22 mld. eur v závislosti na ambicióznosti vyjednané dohody v Kodani. Nakonec se EU zavázala poskytnout 7,2 mld. eur v období 2010-2012 a v praxi byla tato částka ještě navýšena na 7,34 mld. eur (The Pew 2009: 2) (European Commission 2015b: 4). Mimoto se navyšovaly i částky, jež EU ze svého rozpočtu na financování boje proti klimatické změně vyčleňovala (European Commission 2015c). I když zmíněné finance nešly pouze na pomoc rozvojovým zemím, je vidět, že EU si byla vědoma důležitosti, kterou financování v oblasti změny klimatu má, a stejně jako na domácí úrovni patřila k nejvíce ambiciózním aktérům. Kromě výše zmíněných aktivit se EU angažovala i na jiných platformách, než byly klimatické konference, konkrétně například v The Global Climate Change Alliance, jež měla za cíl mimo jiné finanční a technickou podporu určenou pro rozvojové země (Climate Funds Update 2017). Pozorovatelná předpověď byla vysledována a EU je považována za motivačního vůdce.

3. Instrumentální vůdcovství

Znaky instrumentálního vůdcovství budou analyzovány dle snah EU o dosažení kompromisu a odblokování jednání a dle průlomu ve vyjednávání po zapojení EU. I přes vysoké ambice, které EU v Kodani měla, a přes nezpochybnitelnou sílu jako aktéra v režimu klimatické změny, role EU při samotném vyjednávání byla značně limitovaná. Již v počátku vyjednávání EU ustoupila z jednoho ze svých základních principů, dojednání právně závazné smlouvy (Dimitrov 2010: 806). To by nutně nemuselo být interpretováno jako projev slabosti EU, ale jako projev pragmatického uvažování - EU to podmiňovala vytvořením dohody, jež by zahrnovala USA, Čínu, Indii a Brazílii,

odsouhlasením flexibilních mechanismů pro obchodování s emisemi a pravidel pro oblast zemědělství a ochrany lesního porostu (Dimitrov 2010: 807). To se sice v Kodani podařilo, nicméně celkový charakter dohody cíle EU nenaplňoval. Ani v dalším průběhu vyjednávání nebyla EU schopna uplatnit svůj vliv. Po počátečním selhání se vyjednávání přesunula a zahrnovala menší počet států. I když EU byla jedním z nejdůležitějších aktérů režimu klimatické změny, do vyjednávání v posledních dnech konference vůbec nebyla zařazena a neměla tedy na dojednání dohody vliv. To je možné vysvětlit dvěma důvody. Zaprvé, cíle EU nebyly přijatelné pro dva hlavní aktéry (USA a Čínu), na něž EU sice vytvářela nátlak, ale nebyla schopna jejich názory změnit, ani pro rozvojové země, které nesouhlasily s cílem EU vytvořit novou smlouvu střídající Kjótský protokol (Groen, Niemann, Oberthür 2012: 181) (Bo, Romano, Chen 2011: 13). EU tak neměla podporu ani nejdůležitějších států, ani většiny rozvojových zemí. Z tohoto důvodu byla schopnost EU ovlivňovat vyjednávání a tvořit koalice pro prosazení svých zájmů omezená. Zadruhé, samotné vyjednávací schopnosti EU byly oslabeny jejími vnitřními rozpory, a to jednak kvůli nejednotnému vystupování EU navenek, a jednak v důsledku snížení důvěryhodnosti EU pro ostatní aktéry. Na základě výše zmíněné analýzy bylo zjištěno, že EU nenaplnila předpovědi instrumentálního vůdce a nelze ji za něj v Kodani považovat.

4.1.2 Vůdcovská role USA

4.1.2.1 Historie působení USA v režimu klimatické změny

Historie působení USA v režimu klimatické změny se od EU značně liší. Zatímco EU se od počátku vzniku režimu snažila vyprofilovat jako jeho ambiciózní vůdce, USA preferovaly slabší opatření snižující emise skleníkových plynů než jiné vyspělé státy (naopak velkou pozornost věnovaly USA vědeckému výzkumu, který se klimatické změně věnoval, a dokonce v této oblasti zaujímaly vůdčí postavení) (Depledge 2005: 14). Základní překážkou pro větší zapojení USA v režimu klimatické změny byla neochota přijímat opatření při nezapojení rozvojových zemí. USA nesouhlasily s jedním z hlavních principů, na kterém režim klimatické změny stál, tedy „princip společných, ale rozdílných odpovědností“, jenž přisuzoval rozvinutým zemím historickou odpovědnost za změnu klimatu. Přesto ale v roce 1996 USA souhlasily s Berlínským mandátem, jenž byl na jimi odmítném principu založen. Navíc USA souhlasily i s právně závaznými emisními cíli, což v minulosti taktéž odmítaly. To vše se dělo za silných protestů ze strany amerického Kongresu a lobbistických skupin

(Depledge 2005: 15). Následné vyjednávání o Kjótském protokolu ukázalo, že předchozí „změkčení“ pozice USA nebylo obratem v jejich dosavadní politice v režimu klimatické změny. Při jednání byly návrhy USA jedny z nejméně ambiciózních v rámci průmyslově rozvinutých zemí, zároveň ale byly jedny z nejsilnějších, které tehdejší americký prezident měl šanci na domácí úrovni prosadit (Depledge 2005: 16). I přes problémy, jež během vyjednávání mezi USA a dalšími zeměmi nastaly, zástupci USA Kjótský protokol podepsali. S nástupem nového amerického prezidenta Bushe se ale postoj USA ke klimatické změně změnil. Zatímco předchozí prezident Clinton byl považován za zastávce přijímání opatření proti změně klimatu, jeho nástupce Bush naopak přijímání opatření na kontrolu vypouštění emisí odmítal. Tento obrat v americké klimatické politice vyvrcholil neratifikací Kjótského protokolu. I když toto rozhodnutí mobilizovalo ostatní státy k přijetí nových opatření a dokumentů, bez pochyby mělo nezapojení USA na fungování Kjótského protokolu negativní vliv, jelikož USA byly největším emisním znečišťovatelem (Depledge 2005: 19-20, 23). Minimální vliv a zapojení USA v režimu klimatické změny trval po celé působení prezidenta Bushe, změna postavení USA přišla až s novým americkým prezidentem Obamou v roce 2008, jenž ochranu klimatu považoval za jednu ze svých priorit.

4.2.1.2 Vůdcovská role USA

1. Unilaterální vůdcovství

Při zkoumání, zda USA na domácí úrovni přijímaly opatření, jimiž přispěly k vyřešení problému klimatické změny, je třeba vzít v potaz fakt, že v USA jsou opatření přijímána na federální a státní úrovni. Tato práce se bude soustředit na opatření přijatá na federální úrovni, i když jednotlivé státy mohou samy přijímat velmi ambiciózní plány (například Kalifornie) (Jobber, Sieminski: 2008: 13). Po nástupu Baracka Obamy do úřadu amerického prezidenta se od USA očekávala změna v její klimatické politice na mezinárodní i domácí úrovni. Tato změna mohla být na domácí úrovni pocítěna v souvislosti se Zákonem o americké čisté energii a bezpečnosti, který byl představen roku 2009. Jednalo se o nejvíce komplexní dokument v oblasti ochrany klimatu a byl to vůbec první klimatický zákon předložený před Kongres (Hanson, Wasserman 2010). Na základě výše zmíněného zákona mělo dojít ke snížení vypouštění amerických emisí o 28% do roku 2020 v porovnání s rokem 2005, resp. 40% do roku 2030, mělo dojít k přechodu různých odvětví ekonomiky směrem k nízko-karbonové ekonomice aj. (Larsen 2009). I když se nejedná o tak ambiciózní plán, jaký představila

EU v roce 2008, v případě USA se jednalo oproti minulosti o výraznou změnu. Nicméně tato snaha USA přijmout ambiciózní opatření v boji proti změně klimatu selhala, jelikož zákon nebyl vůbec přijat. I když byl zákon akceptován Sněmovnou reprezentantů, k nutnému schválení v Senátu nedošlo (Notaras 2012). Neschopnost USA přijmout významné limity na vypouštění skleníkových plynů na domácí úrovni byla předzvěstí jejího působení na mezinárodní úrovni. Velká očekávání, která doprovázela Konferenci o změně klimatu v Kodani, umocňoval i nástup nového amerického prezidenta Obamy. Ovšem Obama již před začátkem konference očekávání mírnil a samotné USA neměly pro jednání v Kodani příliš významné cíle. USA usilovaly o vytvoření dohody, která by zahrnovala všechny státy, byla založena na tržním mechanismu a existujících finančních institucích a rozvoji nízko-karbonových technologií (tedy cíle velmi obdobné jako v Zákoně o americké čisté energii a bezpečnosti) (Dimitrov 2010: 803). USA se zavázaly snížit emise skleníkových plynů o 17% do roku 2020 v porovnání s rokem 2005, o 30% do roku 2025 a o 83% do roku 2050. Tato čísla jsou hodnocena jako nedostatečná, zejména kvůli faktu, že se vztahují k roku 2005 a ne k roku 1990 jako je běžné například u cílů EU (BBC News 2009). Pozice USA byla navíc snižována i nejistotou, zda by případná dohoda vyjednaná v Kodani byla přijata americkým Kongresem (což byla podmínka rozvojových zemí, aby se zapojily do přijetí závazných opatření). Na základě výše zmíněné analýzy působení USA na Konferenci o změně klimatu v Kodani nejsou USA považovány za unilaterálního vůdce, jelikož nedošlo k naplnění pozorovatelných předpovědí. Důvodem bylo neschválení Zákona o americké čisté energii a bezpečnosti a definování cílů USA pro konferenci v Kodani, jež nebyly shledány jako ambiciózní.

2. Motivační vůdcovství

USA se v Kodani připojily k ostatním rozvinutým zemím a přislíbily se podílet na mobilizaci 100 mld. dolarů ročně do roku 2020 na pomoc rozvojovým zemím (podmínkou pro poskytnutí finanční pomoci bylo, že Čína a Indie přijmou závazná opatření, která bude možno ověřit na mezinárodní úrovni) (Friedman, Samuelsohn 2009). USA stejně jako EU přispívaly na pomoc rozvojovým zemím i před samotnou konferencí – v roce 2008 poskytly 2 mld. dolarů do Klimatického investičního fondu (The White House 2014). I když pomoc přislíbená USA v Kodani byla podmíněná, USA se zavázaly k poskytnutí rozvojové pomoci, která navazovala na podobné aktivity v minulých letech. USA jsou z tohoto důvodu považovány za motivačního vůdce.

3. Instrumentální vůdcovství

I když USA byly jedním z nejdůležitějších aktérů na Konferenci o změně klimatu v Kodani, jejich pozice při samotném vyjednávání byla omezena kvůli předchozímu minimálnímu zapojení v režimu klimatické změny a nepřijetí výrazných závazků na domácí úrovni (Dimitrov 2010: 807). Zároveň ale zvolení Baracka Obamy prezidentem dávalo naději, že USA budou v režimu klimatické změny více aktivní. V Kodani se ale tyto naděje nenaplnily, USA sice cílily na dojednání závazku na ochranu klimatu, odmítaly ale řešit konkrétní redukční cíle produkce skleníkových plynů a na konferenci převládal názor, že i přes zvolení Obamy USA v důsledku nepříznivé situace v Kongresu budou nadále odmítat právně závaznou dohodu (Rapp, Schwägerl, Traufetter 2010). V průběhu konference se v důsledku neschopnosti států dosáhnout dohody vyjednávací pozice USA zvýšila a USA byly jedním z hlavních aktérů, díky němuž Kodaňská dohoda vznikla. USA totiž byly jednou ze zemí utvořené Skupiny přátel předsedy, jež měla jednání odblokovat a jejíž jednání později vedly ke vzniku Kodaňské dohody. Zároveň byl ale spor USA a Číny jedním z důvodů, proč byla tato dohoda nedostatečná a jednání v Kodani ve výsledku neúspěšná. USA v Kodani nebyly ochotny slevit v oblasti ověřování a plnění emisních cílů na mezinárodní úrovni v případě rozvojových zemí. To se ukázalo být jedním z největších problémů, jelikož Čína takové opatření odmítala a zároveň požadovala po USA větší závazky, které USA s ohledem na domácí situaci nebyly ochotny přijmout (Lynas 2009) (Broder 2010b). Tato patová situace mezi USA a Čínou je považována za jeden z důvodů neúspěchu kodaňské konference (Kincaide, Kwon 2015). Ověřitelné předpovědi u USA nebyly vypořizovány a USA nejsou považovány za instrumentálního vůdce.

4.1.3 Vůdcovská role Číny

4.1.3.1 Historie působení Číny v režimu klimatické změny

Roli, kterou Čína zastávala v režimu klimatické změny, byla dána především jejím odmítnutím přijímat závazná opatření. Čína od počátku vzniku režimu klimatické změny zdůrazňovala historickou zodpovědnost průmyslově vyspělých zemí, nejistotu výzkumu týkajícího se změny klimatu, nutnost finanční a technologické podpory rozvojových zemí, ochranu národní suverenity a primát ekonomického rozvoje nad ochranou klimatu (Chmutina 2010: 4). Z výše zmíněných důvodů měla Čína v režimu klimatické změny spíše konzervativní roli a prosazovala silné limity pro rozvinuté státy,

ale minimální participaci rozvojových zemí. V druhé polovině 90. let Čína podepsala – a později ratifikovala – Kjótský protokol (Chmutina 2010: 4), což bylo dáno i tím, že jako ne-člena skupiny Annex 1 zemí se na ní nevztahovala nutnost přijmout závazná opatření, ale pouze ta dobrovolná. Méně aktivní roli v režimu klimatické změny Čína začala opouštět po neratifikaci Kjótského protokolu USA v roce 2001, kdy se Čína začala více zapojovat do mezinárodních jednání. To souviselo nejen s rostoucí rolí, kterou Čína měla ve světové ekonomice a v mezinárodních vztazích obecně, ale i s nárůstem spotřeby energií na domácí úrovni a s tím souvisejícím nárůstem množství emisí, což Čínu nutilo se změně klimatu více věnovat. Na druhé straně ale zůstal fakt, že silná pozice Číny v mezinárodních vztazích byla důsledkem ekonomického růstu založeného na využívání uhlí, a tudíž Čína silné regulace v režimu klimatické změny nadále odmítala. Proto i přes zhoršující se environmentální podmínky Čína neustoupila ze své pozice a nadále odmítala přijímat závazná opatření (Lewis 2007). Tato politika se změnila až v důsledku pokračujícího se zhoršování environmentálních podmínek v posledních několika letech.

4.1.3.2 Vůdcovská role Číny

1. Unilaterální vůdcovství

Jak již bylo řečeno, nárůst ekonomické pozice Číny na počátku tisíciletí byl „vykoupen“ vyšší energetickou náročností a nárůstem emisí. Reakcí Číny bylo přijetí řady nových politik v oblasti boje proti změně klimatu. Mezi nejdůležitější dokumenty patřil Pětiletý plán přijatý v roce 2006, který se problému redukce emisí věnoval, a Deset klíčových projektů, jejichž cílem bylo snížit využívání energie. Mimoto přijala Čína řadu dalších opatření zaměřených na budování nových energetických standardů či stimulaci růstu za využití obnovitelných zdrojů (Busby 2010: 12-13). Výše zmíněný Pětiletý plán se týkal období 2006-2010 a byl v platnosti v době konání Konference o změně klimatu v Kodani. Dle dokumentu bylo cílem Číny snížit využití energie o 20%, emise významných znečišťovatelů o 10%, redukovat spotřebu vody o 30% a zvýšit lesní porost o 1,8% (Fan 2006: 710). Tyto cíle jsou v porovnání s EU a USA slabší. Navíc cíle v mnoha oblastech nebyly naplněny, a to zejména díky přetrvávajícímu důrazu na ekonomický růst (doprovázený velkou spotřebou uhlí) a nedostatečnému převedení opatření do praxe (Hilton 2011: 5). Priorita ekonomického růstu před environmentální ochranou byla jedním z faktů, který ambicióznost čínských opatření ovlivnil i na mezinárodní úrovni. Čína neměla ambici svými opatřeními jít příkladem ostatním, ale

„pouze“ reagovala na zhoršující se situaci v Číně samotné a nesnažila se vystupovat jako vůdce režimu klimatické změny. Před začátkem Konference o změně klimatu v Kodani se Čína zavázala snížit své emise skleníkových plynů o 40-45% do roku 2020 v porovnání s rokem 2005 (Dimitrov 2010: 806). Jak bylo řečeno výše, stanovení referenčního roku 2005 snižuje hodnotu, kterou příslib Číny měl. Ovšem i přes to se v případě Číny jednalo o velký průlom, jelikož se země poprvé zavázala snížit své emise o konkrétní číslo. To byl sice jasný posun oproti minulosti, v rámci režimu klimatické změny ale nelze hovořit o ambiciózním cíli porovnatelném například s EU. Změna byla navíc dána tím, že v minulosti Čína odmítala konkrétní cíle stanovit. Při hodnocení naplnění pozorovatelných předpovědí je třeba brát ohled nejen na jejich formální splnění, ale také na kontext a druh změn. Na základě toho pozorovatelné předpovědi byly zhodnoceny jako nesplněné a Čína nenaplnila charakteristiku unilaterálního vůdce.

2. Motivační vůdcovství

Jedním z principů, který Čína prosazovala, byl „princip společných, ale rozdílných odpovědností“. Na základě toho Čína požadovala, aby rozvinuté země poskytovaly zemím rozvojovým finanční a technologickou pomoc, což považovala za nezbytnou podmínku k řešení změny klimatu rozvojovými zeměmi (National Development and Reform Commission People's Republic of China 2009). Čína se tedy v oblasti poskytnutí rozvojové pomoci neangažovala a není považována za motivačního vůdce.

3. Instrumentální vůdcovství

Čína měla v Kodani silnou vyjednávací pozici. Jako rozvojová země byla většinou příjemcem pomoci a nebyla vázána přijetím a plněním závazných opatření. Západní země (a země nejvíce ohrožené klimatickou změnou) považovaly oblast ochrany klimatu za větší prioritu než Čína a byly více ochotné ustoupit ze svých pozic, aby dosáhly během vyjednávání dohody (Lynas 2009). Od počátku vyjednávání v Kodani Čína (spolu s G-77) odmítala přijetí závazných opatření rozvojovými zeměmi a požadovala vytvoření „druhého“ Kjótského protokolu, který byl založen na principu dobrovolných závazků rozvojových zemí a právně závazných cílů pro země rozvinuté (Dimitrov 2010: 804). V průběhu vyjednávání Čína odmítala ze svých zájmů slevit a přispěla k následným blokovacím rozhovorům. Dle Lynase bylo blokování jednání ze strany

Číny motivováno tím, aby následná jednání byla vedena jen pár státy a mohlo být konstatováno, že rozvinuté země „*opět selhaly země chudé*“ (Lynas 2009), což se později skutečně stalo. Během dalších vyjednávání byla Čína členem skupiny čtyř zemí, jež byly nejvíce zodpovědné za vznik dohody. Ovšem v případě Číny lze pochybovat o jejích snahách dohody dosáhnout: Lynas poukazuje, že při jednáních za zavřenými dveřmi Čína nadále odmítala slevit ze svých pozic a naopak tlačila na vznik co nejobecnější dohody bez konkrétních čísel (například podporovala odstranění datace pro dosažení vrcholu produkce světových emisí, odstranění zmínky o dlouhodobém cíli snížit růst globální teploty na 1,5 °C) (Lynas 2009). Neochotu Číny vyjednat v Kodani dohodu dokládá i fakt, že jednání na úrovni hlav států a předsedů vlád byla na čínské straně vedena zástupcem ministra zahraničí (Rapp, Schwägerl, Traufetter 2010).

Čína byla považována za jednoho z hlavních „viníků“ selhání vyjednávání v Kodani, i když jak již bylo řečeno výše, na selhání měly vliv i jiní aktéři (zejména USA). Navíc, oproti minulosti lze u Číny vyzorovat několik ústupků. Čína poprvé souhlasila s tím, aby se na ni na národní úrovni vztahovalo zapojení do systému monitorování, hlášení a ověřování, a zavázala se na dobrovolné bázi snížit uhlíkovou intenzitu⁹ své ekonomiky o 40-45% (Egenhofer, Georgiev 2009: 3). Zapojení Číny do systému monitorování, hlášení a ověřování lze chápat jako ústupek USA, které podmiňovaly přijetí dohody zapojením rozvojových zemí do tohoto mechanismu. Je ale nutné podotknout, že tento ústupek měl jen omezený význam, jelikož se vztahoval jen na kontrolu na národní úrovni, a pro Čínu tedy neměl závažný dopad. I když lze u Číny vyzorovat v určitých oblastech ústupky z jejích pozic, jednalo se spíše o malé změny a její zapojení do jednání mělo spíše blokační charakter. Na základě toho jsou ověřitelné předpovědi hodnoceny jako nesplněné a Čína není považována za aktéra, který by naplnil charakteristiku instrumentálního vůdce.

4.1.4 Konference o změně klimatu v Kodani a vůdcovství

Z hodnocení vůdcovské role u vybraných aktérů vyplývá, že u žádného aktéra nebyly vyzorovány ověřitelné předpovědi u všech typů vůdcovství. I když EU naplnila podmínky dvou ze tří typů vůdcovství (unilaterální, motivační), celkově jako vůdce v Kodani nepůsobila. Toto hodnocení je založeno na faktu, že třetí typ - instrumentální vůdcovství - je považováno za důležitější, jelikož se zaměřuje na chování

⁹ uhlí vypouštěné na jednotku HDP (Boyd, Copsey 2011: 13)

aktéra během samotných vyjednávání. Během Konference o změně klimatu v Kodani se ukázalo, že i když EU naplnila podmínky unilaterálního a motivačního vůdcovství, nemělo to vliv na její sílu během vyjednávání a na dojednanou dohodu. Jelikož USA a Čína nepůsobily jako vůdce v žádné oblasti, respektive v jedné oblasti, nelze je hodnotit jako celkové vůdce. Z tohoto důvodu je hodnoceno, že na Konferenci o změně klimatu v Kodani žádný aktér nepůsobil jako vůdce.

Zhodnocení vůdcovské role u vybraných aktérů na Konferenci o změně klimatu v Kodani v roce 2009

	unilaterální	motivační	instrumentální
EU	+	+	-
USA	-	+	-
Čína	-	-	-

4.2 Konference o změně klimatu v Cancúnu v roce 2010

4.2.1 Vůdcovská role EU

1. Unilaterální vůdcovství

Jelikož se konference v Cancúnu konala pouhý rok od konání konference v Kodani, na evropské úrovni nadále byla v platnosti opatření přijatá EU v roce 2008, Klimatický a Energetický balíček 2020. V souvislosti s analýzou opatření, které EU přijala v boji proti klimatické změně, platí závěr přijatý u Konference o změně klimatu v Kodani, tedy že se EU na domácí úrovni sama snažila přispět k řešení problému změny klimatu ambiciózními cíli, zároveň ale platí, že její snahy narážely na neplnění cílů jednotlivými zeměmi. Cíle stanovené EU na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu lze stejně jako v Kodani hodnotit jako ambiciózní, a to z toho důvodu, že jsou v mnoha ohledech totožné. Jeden z hlavních cílů EU snížit nárůst globální teploty do 2 °C byl doplněn o ambici EU usilovat o snížení růstu globální teploty do 1,5 °C. Toho mělo být dosaženo tím, že vypouštění emisí skleníkových plynů dosáhne vrcholu do roku 2020 a bude zredukováno o minimálně 50% ve srovnání s rokem 1990 do roku 2050. Rozvinuté země měly snížit své emise o 30% ve srovnání s rokem 1990 do roku 2020 a 80-95% do roku 2050. Samotná EU zopakovala v této souvislosti svůj příslib snížit své emise o 30% do roku 2020. I když byl v návrhu EU zmíněn „princip

společných, ale rozdílných odpovědností“, rozvojové země měly přijmout taková opatření, aby dosáhly snížení svých emisí o 15-30% do roku 2020 (Council of the European Union 2010: 4-6). Nicméně v porovnání s Kodaní lze vyzorovat menší ambice EU přinejmenším v jedné, ale důležité oblasti. Na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu již EU nesměřovala k přijetí jednotné právně závazné dohody, ale právně závazného (a více abstraktního) „rámce“. Navíc, jak Groen, Niemann a Oberthür podotýkají, nejednalo se o jediné zmenšení ambic EU v porovnání s minulostí, nově se EU kladně vyslovila i pro pokračování druhého období v rámci Kjótského protokolu namísto vytvoření zcela nové dohody, což v minulosti prosazovala (Groen, Niemann, Oberthür 2012: 183). Tyto změny jsou reakcí EU na její neúspěch v Kodani, kde EU nebyla schopna prosadit žádné významné cíle. I přes snížení ambic EU v porovnání s Konferencí o změně klimatu v Kodani patřily cíle EU stále k těm nejambicióznějším ze všech členů režimu klimatické změny. Ověřitelné předpovědi u EU byly stejně jako v Kodani vyzorovány a EU je hodnocena jako unilaterální vůdce.

2. Motivační vůdcovství

Hodnocení EU jako motivačního vůdce na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu bude ovlivněné faktem, že konference v Kodani a Cancúnu od sebe dělil pouhý rok a závazky přijaté v Kodani se ve velké míře překrývaly s těmi přijatými v Cancúnu. To se týká i pomoci určené rozvojovým zemím na boj proti klimatické změně. EU zopakovala svůj cíl zmobilizovat rozvinuté země k poskytnutí částky 30 mld. dolarů do roku 2012 a 100 mld. dolarů ročně do roku 2020. Tento závazek, přijatý rozvinutými zeměmi již v Kodani, byl v Cancúnu taktéž přijat. V podstatě tedy došlo k potvrzení závazku, který nepřinesl nic nového. Z tohoto důvodu jsou finanční částky, jež se EU zavázala poskytnout a jež ve skutečnosti poskytla, totožné jako při Konferenci o změně klimatu v Kodani. EU je na základě toho opět považována za motivačního vůdce.

3. Instrumentální vůdcovství

Snížení ambicí EU na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu znamenalo pro EU navýšení jejích vyjednávacích schopností (a to i přesto, že vnitřní spory v EU nebyly v době konání konference v Cancúnu stále vyřešené). To nebylo dáno pouze pragmatičtějším přístupem EU, ale i změnou přístupu ostatních zemí, jež po nenaplněných očekáváních Konference o změně klimatu v Kodani byly ochotné k více

kompromisům (Groen, Niemann, Oberthür 2012: 185). V Cancúnu na konferenci byla EU aktérem, jenž se snažil hledat shodu mezi zeměmi, jež měly nízké ambice (například USA, Čína, Indie), a rozvojovými zeměmi požadujícími přísnější opatření. Vyjednávací schopnosti EU byly navýšené i díky tomu, že po vyřazení z vyjednávání na konferenci v Kodani se EU zaměřila na budování koalic. V Cancúnu byla EU aktivním členem koalice Cartagena Dialogue for Progressive Action, v níž se spojila s rozvojovými zeměmi, jež stejně jako EU prosazovaly právně závaznou dohodu, respektive rámec (Groen, Niemann, Oberthür 2012: 185). I přes tento posun nebyly snahy EU přispět k dohodě vlastními návrhy příliš úspěšné - návrh EU a skupiny malých ostrovních států o možnosti vytvoření nové mezinárodní smlouvy byl odmítnut Japonskem a Ruskem a pouze částečně byl vyslyšen důraz EU na změnu v užívání „principu společných, ale rozdílných odpovědností“ (Vedder 2012: 26-27).

V porovnání s Konferencí o změně klimatu v Kodani byla EU v Cancúnu schopna využít své vyjednávací schopnosti a podílet se na přijetí dohody a byla aktivním členem vyjednávání hledající kompromis pro zúčastněné strany. I přes viditelný posun ve vlivu, jenž EU měla na vyjednávání, úspěch vyjednávání byl alespoň částečně způsoben faktory nezávislými na síle EU. Především se jednalo o změnu postavení Číny, která byla více ochotná slevit ze svých zájmů než v minulosti, a částečně i USA, jež zvolily méně konfrontační styl jednání než v Kodani. Bez této změny by vznik dohody i přes snahy EU o dosažení kompromisu byl méně pravděpodobný. V Cancúnu byla patrná nová strategie EU zaměřit se na vytváření koalic a zastávat ve větší míře roli mediátora než aktéra, jenž přichází s vlastními návrhy. V této souvislosti je třeba chápat i zkoumání druhé ověřitelné předpovědi týkající se průlomu ve vyjednávání poté, co se EU do jednání zapojila. I když průlom po zapojení EU v Cancúnu nenastal, působení EU bylo důležitou součástí, díky které Cancúnské dohody byly vyjednány. První pozorovatelná předpověď byla také vypořádována a z těchto důvodů je EU na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu považována za instrumentálního vůdce.

4.2.2 Vůdcovská role USA

1. Unilaterální vůdcovství

Od doby, kdy se konala Konference o změně klimatu v Kodani, se situace v USA nezměnila, a naopak na domácí úrovni došlo ke zhoršení podmínek pro přijímání opatření na ochranu klimatu. Hlavní překážku stále představovalo nepřijetí Zákona o

americké čisté energii a bezpečnosti Senátem USA (Dannenberg 2010). Jak již bylo řečeno, tento zákon měl být prvním klimatickým zákonem USA a jeho nepřijetí vzbuzovalo obavy, zda cíl vytyčený USA - snížit emise o 17% do roku 2020 v porovnání s rokem 2005 – je vůbec reálný. K obavám přispěla i volební výhra republikánské strany, která měla k redukci emisí a obecně ke klimatické změně konzervativnější postoj než demokraté a která si zajistila většinu ve Sněmovně reprezentantů (Dannenberg 2010). Posun oproti minulosti lze vypočítat pouze na vládní úrovni, kde nová opatření byla přijata Úřadem na ochranu životního prostředí, a na úrovni lokální (Hanson, Wasserman 2010: 3). USA přijely na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu se stejným příslibem jako do Kodaně, tedy snížit emise o 17% do roku 2020, a chtěly dosáhnout dohody, jež povede ke změně ve všech diskutovaných oblastech, jinak byly ochotny odejít z konference bez dohody. V praxi to pro USA znamenalo dojednání dohody, jež by zajistila posun v oblastech důležitých pro rozvojové státy (například financování, přesun technologického know-how), a zároveň dohoda měla obsahovat systém kontroly plnění cílů rozvojovými zeměmi (Goldenberg 2010). Je patrné, že na domácí úrovni ani v definování cílů USA pro konferenci v Cancúnu nedošlo k posunu kupředu a situace v USA zůstala podobná jako v roce 2009. Nedošlo ke splnění pozorovatelných předpovědí a USA nejsou považovány za unilaterálního vůdce.

2. Motivační vůdcovství

USA v Cancúnu zopakovaly svůj příslib poskytnout rozvojovým zemím spolu s dalšími rozvinutými zeměmi 100 mld. dolarů ročně do roku 2020. Částka, kterou USA rozvojovým zemím poskytly v období 2010-2012 činila 7,5 mld. dolarů (Drohan, Schecht 2015: 1). V porovnání s EU se jednalo o částku nižší, ale stejně jako EU se USA zapojovaly do rozvojové pomoci i na jiných platformách (například Global Climate Change Initiative) (Drohan, Schecht 2015: 1). Pozorovatelná předpověď týkající se rozvojové pomoci byla potvrzena a USA jsou v Cancúnu hodnoceny jako motivační vůdce.

3. Instrumentální vůdcovství

Během jednání v Cancúnu bylo pro USA stěžejní vyjednat nové podmínky kontroly plnění cílů rozvojovými zeměmi, což byl o rok dříve v Kodani jeden z hlavních bodů, jenž tamější jednání blokoval. Hrozba odchodu USA v případě

neshody na tomto bodu jednání v Cancúnu rezonovala, na druhé straně pozice USA nebyla tak silná jako v Kodani a bylo jasné, že žádná dohoda by pro Baracka Obamu znamenala porážku a dále zhoršila jeho vyhlídky na přijetí emisních cílů a jiných opatření na federální úrovni. Zatímco na konferenci v roce 2009 byly díky nástupu Baracka Obamy USA vnímány jako jeden z aktérů, jenž byl mohl výrazně přispět ke vzniku ambiciózní dohody, v Cancúnu byla vyjednávací pozice USA kvůli domácím problémům s prosazením emisních cílů oslabená. Oproti Konferenci o změně klimatu v Kodani, kde byly USA v čele finálních vyjednávání, se USA v Cancúnu držely více v pozadí, ať už ve smyslu menší výpravy, kterou do Cancúnu vyslaly, tak samotným zapojením do vyjednávání, a logicky tak klesal vliv, který na vyjednávání měly (na to měl vliv i fakt, že jednání se nevedla za zavřenými dveřmi jen mezi vybranými státy jako v Kodani) (Goldenberg 2010).

Během Konference o změně klimatu v Cancúnu USA příliš neslevily ze svých pozic. Nadále trvaly na dojednání transparentního systému podávání zpráv u rozvojových zemí a dojednání nového systému, v němž by se do boje proti klimatické změně zapojily všechny státy (Ares 2010: 7) (Broder 2010a). Dohoda na transparentním systému podávání zpráv u rozvojových zemí byla hlavní příčinou sporů mezi USA a Čínou, které začaly již v Kodani, a spory mezi oběma zeměmi pokračovaly i v Cancúnu. Zatímco Čína byla ochotná v této oblasti ke kompromisům, USA nebyly ochotny slevit ze svých zájmů v jiných oblastech a návrhy Číny považovaly za nedostatečné (Friedman 2010). I když spory mezi Čínou a USA přetrvávaly i v Cancúnu, neměly tak vyhrčený charakter. Obě země se zdržely veřejné kritiky jeden druhého a přestaly se navzájem obviňovat (Friedman 2010).

Naplnění pozorovatelných předpovědí u USA v Cancúnu nebylo potvrzeno. První ověřitelná předpověď nebyla naplněna, jelikož USA nebyly ochotny ke kompromisům a nadále trvaly zejména na zapojení rozvojových zemí do systému ověřování a podávání zpráv. Ani druhá ověřitelná předpověď nebyla u USA vypořizována, což souviselo s výše zmíněnou menší rolí, kterou USA v Cancúnu měly. Celkově bylo zhodnoceno, že USA nenaplnily podmínky instrumentálního vůdcovství.

4.2.3 Vůdcovská role Číny

1. Unilaterální vůdcovství

V následujícím roce od konání Konference o změně klimatu v Kodani přijala Čína nová opatření v boji proti klimatické změně, a to v důsledku neplnění předchozího

cíle vytyčeného v Pětiletém plánu na období 2006-2010 snížit energetickou intenzitu o 20%. Tento cíl se nedařilo naplnit kvůli stimulačnímu plánu reagujícího na pokles ekonomiky, která byla nadále založena na využití uhlí. Čína na nelepšící se situaci reagovala rozšířením množství společností, kterých se týkaly plány na větší energetickou efektivitu, zavíráním neefektivních společností a postupováním vytyčených cílů na lokální úroveň. Mezi další opatření patřilo rozšíření využívání větrné, solární a nukleární energie či rozvoj energeticky účinných způsobů přepravy (Seligsohn 2010). Nová opatření, která Čína přijala, ukazují, že pozornost věnovaná environmentálním problémům v Číně narůstala. Ovšem snahy Číny byly opět motivovány snahou zlepšit domácí situaci a nesměřovaly k inspirování ostatních aktérů a vyřešení problému změny klimatu jako takového. Zároveň se například v porovnání s EU nejednalo o výrazný posun kupředu. Ten nenastal ani v případě ambic, jež Čína měla na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu. Čína zopakovala svůj závazek snížit emise na domácí úrovni o 40-45%, který přednesla již v Kodani. V případě konference v Cancúnu byl ale tento závazek ambicióznější, jelikož Čína připustila možnost, že může být součástí právně závazné dohody spadající pod Úmluvu. Při hodnocení naplnění pozorovatelných předpovědí je třeba vzít v potaz kontext, ve kterém Čína opatření v boji proti změně klimatu přijímala, a zohlednit fakt, že i přes posun v některých oblastech byly v rámci režimu klimatické změny čínské závazky v porovnání s aktéry nejvíce ambiciózními slabé. Na základě toho není Čína považována za unilaterálního vůdce.

2. Motivační vůdcovství

Pozice Číny k poskytování rozvojové pomoci se od konání Konference o změně klimatu v Kodani nezměnila. To znamená, že se Čína nadále považovala za příjemce rozvojové pomoci, a ne za aktéra, který ji sám měl ostatním rozvojovým zemím poskytovat. Proto stejně jako v Kodani Čína na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu nepůsobila jako motivační vůdce.

3. Instrumentální vůdcovství

Během Konference o změně klimatu v Cancúnu bylo chování Číny ovlivněno kritikou, kterou obdržela po selhání vyjednávání v Kodani. Ve snaze vylepšit vnímání Číny v režimu klimatické změny a během jednání se Čína po skončení kodaňské konference zaměřila na zlepšování své klimatické diplomacie. V důsledku toho se Čína

v Cancúnu zdržela ostrých vyjádření a zvolila diplomatictější přístup (Hsu, Yupu 2011). Během jednání v Cancúnu Čína připustila možnost, že by její závazky mohly být součástí právně závazné dohody, což bylo některými považováno za možný průlom jednání v Cancúnu. Závazek Číny měl mít ovšem pouze dobrovolný charakter a v jiných oblastech Čína nehodlala ustoupit. Konkrétně se jednalo o oblast financování rozvojových zemí, přenos nových technologií a pokračování diskuze pod hlavičkou Kjótského protokolu (Mims 2010) (Broder 2010b). I přes tento nadále nekompromisní přístup Číny je vidět posun v jedné důležité oblasti. Konkrétně se jednalo o oblast monitorování rozvojových zemí na mezinárodní úrovni, v níž Čína ukázala ochotu ke kompromisu a souhlasila s podáváním zpráv při plnění národních klimatických cílů (Walsh 2010) (Morgan, Ballesteros, McGray, Levin, Daviet, Stolle, McMahon 2010).

Změna postavení Číny na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu byla jedním z hlavních faktorů, díky kterému se podařilo dohodu uzavřít. Při hodnocení Číny jako instrumentálního vůdce ale musí být vzit v potaz fakt, že pozitivní vliv Číny na dojednání dohody byl dán tím, že oproti minulosti jednání neblokovala a zvolila méně konfrontační styl jednání. Přispění Číny k dosažení dohody nebylo dáno primárně jejími vyjednávacími schopnostmi a snahou ovlivnit ostatní aktéry přijmout ambiciózní dohodu, ale jejími cíli vytyčenými před samotnou konferencí (s výjimkou oblasti monitorování rozvojových zemí) a snahou dojednat dohodu, jež by zmírnila dopady změny klimatu v samotné Číně. Zároveň je třeba zmínit, že větší ochota Číny ke kompromisům se týkala jen několika oblastí a vyjma nich Čína odmítala ve vyjednávání ustoupit. Lze tedy říci, že v určitých oblastech došlo k naplnění první pozorovatelné předpovědi. Celkově ale ověřitelné předpovědi vyzorovány nebyly a Čína není považována za instrumentálního vůdce.

4.2.4 Konference o změně klimatu v Cancúnu a vůdcovství

Z výše provedené analýzy vyplývá, že EU jako jediný ze zkoumaných aktérů naplnila charakteristiky všech tří typů vůdcovství. EU šla příkladem ostatním při přijímání domácích opatření a v poskytování rozvojové pomoci. Na rozdíl od Konference o změně klimatu v Kodani dokázala EU v Cancúnu působit jako vůdce i při samotném vyjednávání. Z toho důvodu je EU považována za aktéra, jenž na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu působil jako vůdce. USA a Čína nenaplnily podmínky pro splnění žádného typu vůdcovství (s výjimkou motivačního vůdcovství u USA) a nelze je považovat za vůdce Konference o změně klimatu v Cancúnu.

Zhodnocení vůdcovské role u vybraných aktérů na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu v roce 2010

	unilaterální	motivační	instrumentální
EU	+	+	+
USA	-	+	-
Čína	-	-	-

4.3 Konference o změně klimatu v Paříži v roce 2015

4.3.1 Vůdcovská role EU

1. Unilaterální vůdcovství

V roce 2014 byl Evropskou radou přijat Rámec EU pro oblast klimatu a energetiky do roku 2030, jenž stanovil cíle EU po vypršení stávajícího balíčku opatření v roce 2020. Cíle stanovené v Rámci EU pro oblast klimatu a energetiky do roku 2030 překračovaly cíle definované v Rámci do roku 2020. Konkrétně se EU zavázala snížit emise skleníkových plynů o 40% ve srovnání s rokem 2030, zvýšit podíl obnovitelných zdrojů na spotřebě energie na 27% a zvýšit energetickou účinnost na úroveň 27% (Evropská rada 2014: 1). V roce 2013 přijala EU Strategii pro přizpůsobení se změně klimatu, v níž stanovila povinnost členských států přijmout plány pro řešení dopadů změny klimatu (Evropská komise 2016). I přes pokračující spory mezi jednotlivými státy tedy na evropské úrovni pokračoval „trend“ EU přijímat ambiciózní opatření. Přijetí na první pohled ambiciózního balíčku bylo „vykoupeno“ finanční kompenzací pro státy střední a východní Evropy a výjimkami, které tyto státy při aplikaci nových opatření získaly. Důležitou změnu představoval i nový způsob stanovení cílů, které nebyly závazné pro jednotlivé státy ale pro evropskou úroveň jako celek (Fischer 2014: 2, 4-5).

Trend EU profilovat se jako ambiciózní vůdce pokračoval i v Paříži, kde EU usilovala o dojednání ambiciózní právně závazné dohody, jež měla zajistit limitování růstu globální teploty do 2 °C. Toho mělo být dosaženo redukcí emisí skleníkových plynů o minimálně 50% do roku 2020 v porovnání s rokem 1990 a o téměř 100% do roku 2100. Rozvinuté země měly dosáhnout redukce emisí o 80-95% do roku 2050 (Council of the European Union 2015: 1). EU si kladla za cíl dosáhnout v Paříži dohody

spadající pod Úmluvu, jež by věnovala pozornost opatřením zmírňujících změnu klimatu, politice přizpůsobení se klimatické změně, financování, technologickému rozvoji, budování kapacit a transparentnosti akcí prováděných zúčastněnými stranami. Tyto cíle byly opět hodně vysoké, i když v případě stanovení teplotního limitu EU nezahrnula do svého cíle snahu snížit růst globální teploty do 1,5 °C tak jako v minulosti. Při pohledu na ostatní oblasti lze říci, že EU se při definování svých cílů zaměřila na lepší zajištění dodržování stávajících opatření než na definování nových ambiciózních cílů režimu klimatické změny, a pokračovala tak ve více pragmatickém přístupu započatém v Cancúnu. Pokračující vysoké ambice, které EU kladla na své členské státy, i které prezentovala v režimu klimatické změny, znamenají, že i při konání Konference o změně klimatu v Paříži je EU hodnocena jako unilaterální vůdce.

2. Motivační vůdcovství

V porovnání s roky, kdy se konaly konference v Kodani a Cancúnu, se částky poskytované EU rozvojovým zemím v následujících letech navyšovaly. V roce 2013 finanční pomoc činila 9,5 mld. eur, v roce 2014 14,5 mld. eur a o rok později částka dosáhla 17,6 mld. eur (European Commission 2015b: 4) (Council of the European Union 2016), což ukazuje větší angažovanost na poli poskytování pomoci rozvojovým zemím v boji proti klimatické změně. Na samotné konferenci v Paříži EU zopakovala svůj závazek přispět ke splnění cíle dojednaného v Kodani, tedy poskytnout (spolu s ostatními rozvinutými zeměmi) rozvojovým zemím finanční částku 100 mld. dolarů ročně do roku 2020 a navýšit své příspěvky, konkrétní částku ale nestanovila. Stejně jako na ostatních zkoumaných konferencích byla EU aktivní v poskytování finanční pomoci rozvojovým zemím a od konference v Kodani je patrný trend EU navyšovat své příspěvky. Proto je stejně jako v případě Konference o změně klimatu v Kodani a Cancúnu EU považována za motivačního vůdce i v Paříži.

3. Instrumentální vůdcovství

Od neúspěchu EU na Konferenci o změně klimatu v Kodani rostly snahy EU o vytváření koalic (Oberthür, Wyns 2014: 2). Jak již bylo řečeno, EU tím navyšovala svou schopnost zasahovat do vyjednávání, což se potvrdilo i na Konferenci o změně klimatu v Paříži. Vedle spojení EU s rozvojovými zeměmi prosazujícími ambiciózní právně závaznou dohodu ve skupině Cartagena Dialogue for Progressive Action byla EU v Paříži členem i „Koalice vysokých ambic“, jež byla tvořena více než 100 státy a která

vytvářela tlak na hlavní znečišťovatele planety přijmout ambiciózní dohodu s konkrétními cíli (Harvey 2015) (Parker, Karlsson 2017). EU samotná chápala právě unijní vytváření koalic s rozvojovými i rozvinutými zeměmi jako klíčový prvek pro dojednání Pařížské dohody (European Commission 2015a).

Lze říci, že stejně jako na konferenci v Cancúnu, i v Paříži byla EU aktérem, jenž se snažil spojit zájmy různých skupin (hlavně rozvojových a rozvinutých zemí), a tím přispět k přijetí dohody. Vyjednávací schopnosti EU přispěly k vytvoření dohody za situace, kdy dva největší aktéři režimu klimatické změny (USA a Čína) byli ochotni ke kompromisu a k vyjednávání. Stejně jako na Klimatické konferenci o změně klimatu v Cancúnu je možné předpokládat, že v případě, že by USA a Čína odmítali kompromisy, vyjednávací schopnosti EU by byly omezené. Při zkoumání EU jakožto instrumentálního vůdce bylo zjištěno, že zatímco první pozorovatelná předpověď byla naplněna, druhá podmínka nikoli. Nicméně stejně jako v Cancúnu byla role EU velmi důležitá pro dosažení dohody (konkrétně jako mediační aktér, jenž se snažil vyřešit spory mezi státy) a je proto celkově hodnocena jako instrumentální vůdce.

4.3.2 Vůdcovská role USA

1. Unilaterální vůdcovství

V USA byl po neúspěchu přijmout komplexní klimatický zákon roku 2013 představen Barackem Obamou Klimatický akční plán. Jednalo se o první takový plán, který stanovoval cíle pro USA v oblasti environmentální ochrany ve třech oblastech: snížení emisí z uhlíku (později zpřesněno s definováním cíle USA snížit emise o 26-28% do roku 2025 v porovnání s rokem 2005), připravenost USA na dopady klimatické změny a vedení mezinárodních snah bojovat proti změně klimatu. Změna oproti minulosti spočívala zejména v tom, že tyto cíle byly doplněny o konkrétní přijatá opatření, jež dané cíle měly naplnit (Gutin, Ingargiola 2015). Výrazný posun u USA na mezinárodní úrovni představovalo uzavření klimatické dohody mezi USA a Čínou v roce 2014, v níž se USA zavázaly k výše zmíněnému snížení emisí o 26-28% do roku 2025 (Carafa 2014). Dohoda mezi USA a Čínou byla první klimatickou dohodou mezi dvěma největšími znečišťovateli světa a ukázala snahy USA (a Číny) posunout jednání o změně klimatu dopředu a být v jejím čele. To je možné vidět i na faktu, že se nejednalo o jedinou bilaterální dohodu, kterou USA uzavřely (Worland 2015). K obdobným cílům jako v dohodě s Čínou se USA zavázaly před konáním konference v Paříži. Konkrétně se jednalo o snížení emisí o 26-28% do roku 2025 v porovnání

s rokem 2005, což mělo napomoci ke splnění dlouhodobého cíle USA dosáhnout snížení emisí skleníkových plynů o 80% do roku 2050 (Chen 2015). V porovnání s minulostí USA na domácí úrovni i při definování cílů pro Konferenci o změně klimatu v Paříži překročily své pozice, což by mohlo znamenat splnění pozorovatelných předpovědí. Jak již ale bylo řečeno, při zkoumání naplnění ověřitelných předpovědí je potřeba brát v potaz i druh změn a kontext, ve kterém se změny odehrávají. USA nelze označit za unilaterálního vůdce, jelikož při porovnání opatření, které přijala EU (hodnocena jako unilaterální vůdce), jsou tato opatření mnohem slabší. Navíc, naplnění ověřitelných předpovědí bylo důsledkem předchozí malé aktivity USA v režimu klimatické změny. Na základě toho USA za unilaterálního vůdce považovány nejsou.

2. Motivační vůdcovství

V roce 2014 USA přislíbily další finanční částku poskytnutou do Zeleného klimatického fondu na pomoc rozvojovým zemím ve výši 3 mld. dolarů. Příslib USA byl ovšem ohrožen kvůli sporům mezi prezidentem Obamou a Kongresem, který s poskytnutím této částky rozvojovým zemím nesouhlasil. Zároveň i dosavadní příspěvky USA nedosahovaly částky, ke které se v minulosti zavázaly, což váhu výše zmíněného příspěvku snižovalo (Volcovici 2015). Spolu s výše zmíněnou částkou 3 mld. dolarů USA během jednání v Paříži přislíbily zdvojnásobit částku na pomoc rozvojovým zemím určenou pro přizpůsobení se dopadům změny klimatu na 861 mil. dolarů (Goldenberg 2015b). I když v Paříži panovaly pochybnosti ohledně amerického plnění přislíbených finančních závazků, USA byly nadále v oblasti poskytování rozvojové pomoci aktivním aktérem. Pozorovatelná předpověď byla u USA vyhodnocena jako splněná a USA jsou považovány za motivačního vůdce.

3. Instrumentální vůdcovství

Díky nově přijatým opatřením na ochranu klimatu na domácí úrovni měly USA v Paříži lepší vyjednávací pozici. To bylo dáno tím, že ostatní aktéři začaly vnímat USA jako aktéra, který „bere změnu klimatu vážně“ (Worland 2015). Samotné USA považovaly dojednání dohody za extrémně důležité a byly během vyjednávání velmi aktivní. Zapojení USA do jednání a jejich spolupráce s Čínou se pro dojednání dohody ukázaly být klíčové. Zatímco v minulosti byly spory těchto dvou zemí jedním z hlavních důvodů blokace jednání, v Paříži spolu USA a Čína spolupracovaly velmi blízko a byly v čele snah dojednat dohodu (Tiezzi 2015). I přes to se opět vytvořily

spory mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi, jež kritizovaly selhání USA, EU a jiných bohatých zemí splnit jejich slib o financování. USA reagovaly příslibem navýšit finanční prostředky určené pro rozvojové země (Goldenberg 2015b) a ukázaly tak flexibilitu v překročení původních návrhů. Zároveň je třeba říci, že na žádost USA byly z výsledného dokumentu v právně závazných částech odstraněny zmínky o emisních redukčních cílech a financích. Tento bod byl pro USA důležitý s ohledem na schválení Pařížské dohody v Kongresu. Hlavní požadavek USA, který měly v Kodani a Cancúnu, tedy vyjednání dohody, jež by zahrnovala všechny země do přijímání opatření v boji proti změně klimatu, byl v Paříži skutečně dojednan. Síla tohoto bodu byla ovšem oslabena dobrovolností závazků států (Goldenberg 2015a).

Není pochyb o tom, že USA hrály při vyjednávání výraznou roli, což je ostatně o USA možné říci i v souvislosti s minulými konferencemi o změně klimatu. V Paříži ale USA byly více aktivní a díky tomu, že byly považovány za důvěryhodnějšího partnera než na Konferencích o změně klimatu v Cancúnu a Kodani, dokázaly výrazněji přispět k dosažení dohody – nejen tím, že byly ochotny více ustupovat a jednání neblokovat, ale v Paříži byla u USA vidět větší aktivita a snaha dosáhnout ambiciózní dohody. Celkově v Paříži byly ze strany USA ověřitelné předpovědi naplněny a USA jsou hodnoceny jako instrumentální vůdce.

4.3.3 Vůdcovská role Číny

1. Unilaterální vůdcovství

V době konání Konference o změně klimatu v Paříži byl čtvrtým rokem v platnosti 12. Pětiletý plán, jenž určoval priority Číny mimo jiné v environmentální oblasti. Cílem Číny bylo snížit energetickou intenzitu¹⁰ o 16%, o 17% snížit uhlíkovou intenzitu a navýšit využití ne-fosilních zdrojů energie na 11,4%. Další cíle Čína stanovila pro snížení vypouštění škodlivin do ovzduší a zavázala se do ochrany environmentálního prostředí investovat tři triliony juanů (Boyd, Copsey 2011: 13-14). V Pětiletém plánu došlo k posunu i v oblasti environmentální ochrany, jež byla spolu s informační technologií a biotechnologií chápána jako „*pilíř průmyslu*“ (Hilton 2011: 8). Další posun se týkal navýšení investic do nízko-uhlíkových technologií. Z plánu bylo patrné, že Čína pokračovala přikládat ochraně klimatu velký význam, a oproti minulosti byl 12. Pětiletý plán více ambiciózní (s výjimkou energetických cílů, které

¹⁰ Energie spotřebovaná na jednotku HDP (Boyd, Copsey 2011: 13-14)

byly menší než v minulosti) (Hilton 2011: 8). Mimo přijetí nových pravidel na domácí úrovni se Čína angažovala i na mezinárodní scéně. V roce 2014 uzavřela Čína s USA klimatickou dohodu, v níž se Čína zavázala dosáhnout vrcholu produkce emisí do roku 2030 a zvýšit podíl ne-fosilních paliv na úroveň okolo 20% do roku 2030 (Carafa 2014). Dohoda s USA nebyla jedinou dohodou, klimatické dohody byly uzavřeny například i s Francií (Tiezzi 2015). Spolu s čínskými dřívějšími závazky (snížení emisí skleníkových plynů o 45% do roku 2020 v porovnání s rokem 2005) lze vypočítat změnu chování Číny. Čína se stala více aktivním aktérem v režimu klimatické změny a v porovnání s minulostí stanovovala více ambiciózní cíle (i když ne na stejné úrovni nejvíce ambiciózního aktéra EU). Před konáním pařížské klimatické konference se Čína zavázala navýšit využití ne-fosilních paliv o 20% do roku 2030, ve stejném roce mělo dosáhnout vrcholu i vypouštění emisí skleníkových plynů. Čína se dále zavázala směřovat k 60-65% poklesu vypouštění skleníkových plynů v porovnání s rokem 2005 či navýšit využití přírodního plynu o 10% jako primárního zdroje energetické spotřeby (Duggan 2015). Čínské závazky byly mnohem ambicióznější než v minulých letech a byly důkazem vzrůstající role, jež Čína v režimu klimatické změny zastávala. To samo o sobě ale v případě Číny není při hodnocení naplnění ověřitelných předpovědí dostatečné. V potaz musí být vzat fakt, že i když u Číny byla vypočítána změna v přijímání opatření proti změně klimatu na domácí úrovni a při definování cílů pro Konferenci o změně klimatu v Paříži, opatření a závazky Číny nejsou porovnatelné s nejvíce ambiciózním aktérem EU. Změna chování Číny byla dána tím, že v minulosti její přijatá opatření a cíle byly velmi slabé, a tudíž jakýkoliv posun znamenal pozitivní změnu. U Číny došlo k částečnému vypočítání ověřitelných předpovědí, nicméně z důvodů výše popsaných není hodnocena jako unilaterální vůdce.

2. Motivační vůdcovství

V porovnání s minulými roky je možné u Číny v oblasti poskytování finanční pomoci rozvojovým zemím vypočítat změnu. Zatímco v minulosti Čína finanční zapojení striktně odmítala, v Paříži se Čína zavázala poskytnout 3,1 mld. dolarů na pomoc rozvojovým zemím v boji proti změně klimatu a poprvé tak nebyla pouze příjemcem finanční pomoci, ale i donátorem (Weikmans, Roberts 2015). Tato změna je hodnocena jako splnění pozorovatelné předpovědi a Čína je považována za motivačního vůdce.

3. Instrumentální vůdcovství

Již na základě předložených cílů, které si Čína před začátkem konference určila, byla patrná změna chování a konstruktivnější přístup Číny oproti minulosti. Samotná Čína se považovala za vůdce vyjednávání a faktem je, že k uzavření dohody výrazně přispěla. Změna postavení Číny spočívala v její ochotě více se zapojit do přijímání opatření proti změně klimatu, což bylo motivováno neutěšenou environmentální situací na domácí úrovni (Makinen, Megerian 2015). Konstruktivnější chování Číny bylo pozitivně kvitováno USA, které braly Čínu jako aktéra, jenž „*otevřel dveře*“ (Makinen, Megerian 2015). Právě spolupráce s USA byla klíčovou podmínkou pro dojednání Pařížské dohody. Kromě zlepšení vztahů s USA byla role Číny důležitá i kvůli vlivu, který Čína měla na ostatní rozvojové země (Tiezzi 2015). Na druhé straně dle některých zpráv Čína v určitých oblastech odmítala ustoupit a jednání blokovala. Nepochota ke kompromisům se projevila při jednáních o systému podávání zpráv o plnění emisních cílů a jednáních o aktualizaci emisních cílů každých pět let, kde Čína prosazovala dobrovolnost závazků (Clark 2015). Někteří účastníci konference dávali nekompromisní postoj na vrub nedostatku zkušeností Číny, která poprvé nejednala z pozice pouhého kritika ostatních, a její nedostatečné flexibility (Jing 2015).

Nová role Číny, tedy její větší ochota ke kompromisům, byla důležitou podmínkou pro uzavření Pařížské dohody. Stejně jako v případě hodnocení unilaterálního vůdcovství Čína částečně naplnila pozorovatelné předpovědi, nicméně při hodnocení Číny jako vůdce je nutné zmínit fakt, že role Číny je hodnocena pozitivně zejména kvůli tomu, že v porovnání s minulostí jednání méně blokovala. Navíc i v Paříži Čína odmítala v některých důležitých oblastech ustoupit a měla blokační charakter. Tím se především lišilo postavení Číny a USA, jejichž pozitivní role v Paříži byla do jisté míry také pouze důsledkem jejich omezené aktivity v minulosti. Nicméně USA na Konferenci o změně klimatu v Paříži jednání neblokovaly a ukázaly flexibilitu (viz výše). Výše zmíněná fakta ovlivnila hodnocení Číny jako instrumentálního vůdce a na základě toho Čína i přes částečné naplnění ověřitelných předpovědí není jako instrumentální vůdce hodnocena.

4.3.4 Konference o změně klimatu v Paříži a vůdcovství

Na základě analýzy vůdcovství u vybraných aktérů bylo zjištěno, že dva aktéři působili na Konferenci o změně klimatu v Paříži jako vůdci. Prvním z nich byla EU, která naplnila podmínky vůdcovství u všech tří typů. Druhým aktérem byly USA, jež

naplnily podmínky instrumentálního a motivačního vůdcovství. Jak již bylo řečeno, pro hodnocení aktéra jako vůdce je zvláště důležité naplnění podmínek instrumentálního vůdcovství, což v případě USA bylo splněno. Navíc, i když USA nenaplnily podmínky unilaterálního vůdcovství, u USA bylo možné vyzorovat pozitivní změnu oproti minulosti. I přes to, že u Číny byl vyzorován obrat v klimatické politice a pozitivní změna v chování během pařížské konference a při přijímání opatření na domácí úrovni, ověřitelné předpovědi byly zhodnoceny jako naplněné pouze u druhého typu vůdcovství a Čína není na Konferenci o změně klimatu v Paříži považována za vůdce.

Zhodnocení vůdcovské role u vybraných aktérů na Konferenci o změně klimatu v Paříži v roce 2015

	unilaterální	motivační	instrumentální
EU	+	+	+
USA	-	+	+
Čína	-	+	-

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala efektivitou rozhodování v režimu klimatické změny ve spojitosti s teorií vůdcovství. Efektivita vyjednávání byla zkoumána na Konferencích o změně klimatu v Kodani, Cancúnu a Paříži, a to na základě ukazatele změny, která byla vyzorována (popřípadě nevyzorována) během vyjednávání v oblasti cílů režimu, závazků států jako účastníků režimu a institucí režimu a v souvislosti s právní závazností dohody a jejím začleněním do institucionální struktury režimu klimatické změny. Vůdcovská role byla zkoumána u EU, USA a Číny na základě naplnění pozorovatelných předpovědí odvozených z teorie vůdcovství.

Při zkoumání efektivity vyjednávání Konference o změně klimatu v Kodani bylo zjištěno, že přinesla posun ve většině oblastí. V oblasti cílů došlo k posunu oproti minulosti, jelikož Dohoda z Kodaně přesně vymezila cíl držet růst globální teploty pod 2 °C. I v oblasti závazků došlo k posunu, jelikož se rozvojové a rozvinuté země dohodly, že zveřejní své cíle pro boj s klimatickou změnou. V oblasti institucí bylo zjištěno, že k posunu v režimu klimatické změny došlo v důsledku vzniku nových orgánů (Zelený klimatický fond a Vysoký panel) a příslibů rozvinutých zemí poskytnout režimu klimatické změny 100 mld. dolarů ročně do roku 2020. Posun byl zaznamenán i v oblasti opatření zmírňujících změnu klimatu, mimo vymezené oblasti došlo k pozitivní změně i v oblasti deforestace a ničení lesního porostu. Přes tyto změny nebyla konference v Kodani zhodnocena jako efektivní, a to na základě přihlédnutí k dalším indikátorům, konkrétně charakteru Kodaňské dohody jako pouhé politické deklarace a nezahrnutí dohody do rámce Úmluvy.

Při zkoumání vůdcovské role na základě přítomnosti pozorovatelných předpovědí bylo zjištěno, že na Konferenci o změně klimatu v Kodani EU zastávala roli unilaterálního a motivačního vůdce, instrumentální vůdcovská role se u EU nepotvrdila. V případě USA bylo zjištěno, že USA nevystupovaly jako unilaterální a instrumentální vůdce, vůdcovská role byla vyzorována pouze v souvislosti s motivačním vůdcovstvím. U Číny se vůdcovská role na konferenci v Kodani nepotvrdila u žádného typu vůdcovství. I přes to, že EU naplnila podmínky dvou typů vůdcovství, celkově bylo zhodnoceno, že žádný ze zkoumaných aktérů nevystupoval na Konferenci o změně klimatu v Kodani jako vůdce. Důvod tohoto hodnocení spočívá v důležitosti, které má instrumentální vůdcovství, jež zkoumá chování aktéra během samotných vyjednávání a jež nebylo u EU vysledováno.

Konference o změně klimatu v Cancúnu byla na základě analýzy zhodnocena jako efektivní díky změnám, ke kterým došlo oproti minulosti, a charakteru, který dohody uzavřené v Cancúnu měly. Řada opatření přijatých v Cancúnu byla totožná s opatřeními dohodnutými na Konferenci o změně klimatu v Kodani, v důsledku zahrnutí dohody do institucionální struktury režimu ale měly Cancúnské dohody silnější charakter. To se týkalo oblasti cílů, kde byl zopakován závazek udržet růst globální teploty pod 2 °C, i oblasti závazků, kdy poprvé v rámci Úmluvy byly stanoveny cíle i pro rozvojové země. V oblasti institucí došlo k potvrzení závěrů z Kodaně v souvislosti se schválením založení Zeleného klimatického fondu a výše finančních prostředků poskytnutých režimu klimatické změny rozvinutými zeměmi. Změna oproti minulosti byla v Cancúnu vyzorována i při přijetí opatření zmírňujících klimatickou změnu, jež se poprvé týkaly i rozvojových zemí (význam posunu v této oblasti je limitovaný cíli rozvinutých zemí, které nebyly dostatečné pro snížení růstu teploty na 2 °C). Stejně jako v Kodani byl prostor věnován deforestaci a ničení lesního porostu, v porovnání s minulostí bylo možné vyzorovat nárůst pozornosti věnovaný tomuto tématu.

Při zkoumání vůdcovské role v Cancúnu bylo zjištěno, že EU naplnila podmínky unilaterálního, motivačního i instrumentálního vůdce. USA je možné považovat na základě splnění pozorovatelných předpovědí na Konferenci o změně klimatu v Cancúnu pouze za motivačního vůdce, u Číny nebyly pozorovatelné předpovědi naplněny u žádného typu vůdcovství. V případě Konference o změně klimatu v Cancúnu bylo celkově zhodnoceno, že EU působila během konference jako vůdce. Ostatní aktéry za vůdce považovat nelze, jelikož během samotné konference nepůsobily jako vůdcové a nebylo u nich vysledováno vůdcovské chování ani na domácí úrovni, v případě Číny ani v oblasti poskytování rozvojové pomoci.

Při analýze efektivity vyjednávání Konference o změně klimatu v Paříži v roce 2015 bylo zjištěno, že konference přinesla posun v následujících oblastech. Změna byla patrná v oblasti závazků států, v níž byly potvrzeny závazky i pro rozvojové země (patrné již v Cancúnu), v Paříži ale došlo k zpřesnění jejich povinností. Posun byl zaznamenán v oblasti institucí, konkrétně v oblasti financování režimu klimatické změny, kde došlo k prodloužení platnosti cíle poskytnout rozvojovým zemím prostředky ve výši 100 mld. dolarů ročně. Změna nastala i u přijímání opatření zmírňujících změnu klimatu, v této oblasti byla přijata řada nových cílů a upřesňujících pravidel. To se týkalo i oblasti přizpůsobení se dopadům klimatické změny, kterým byla v Paříži věnována velká pozornost. V porovnání s minulostí přinesla pařížská

konference na jednu stranu řadu změn, na stranu druhou se velkou mírou věnovala konkretizaci a upřesňování již přijatých pravidel. Celkově byla Konference o změně klimatu v Paříži vyhodnocena jako efektivní, v porovnání s ostatními vybranými konferencemi se jednalo o konferenci s největší efektivitou vyjednávání.

Zkoumání naplnění podmínek vůdcovství na Konferenci o změně klimatu v Paříži přineslo následující závěry. EU naplnila pozorovatelné předpovědi ve všech typech vůdcovství. U USA nedošlo ke splnění podmínek unilaterálního vůdcovství, USA jsou ale považovány za motivačního a instrumentálního vůdce. Čínu lze považovat za vůdce pouze v souvislosti s motivačním vůdcovstvím. Celkově jako vůdci na Konferenci o změně klimatu v Paříži působily EU a USA. U EU to bylo dáno naplněním podmínek všech typů vůdcovství, v případě USA se toto hodnocení opírá o naplnění instrumentálního vůdcovství, které je považováno za nejdůležitější, a naplnění motivačního vůdcovství. Čína jako vůdce během pařížské konference nepůsobila, přesto byl ale u ní viditelný výrazný posun oproti minulosti.

Hodnocení hypotéz stanovených pro tuto práci je následující. Na základě analýzy bylo zjištěno, že Konference o změně klimatu v Kodani nebyla konferencí s efektivním vyjednáváním, konference o změně klimatu v Cancúnu a Paříži byly vyhodnoceny jako příklady efektivních konferencí. Na základě toho lze říci, že první hypotéza této práce byla potvrzena. V případě druhé a třetí hypotézy, jež se týkaly konferencí vyhodnocených jako efektivní (Cancún, Paříž), bylo zjištěno, že v případě obou těchto konferencí naplnila EU pozorovatelné předpovědi u všech zkoumaných typů vůdcovství. Na základě toho je možné potvrdit hypotézu číslo dvě, tedy že vůdcovství je nutnou podmínkou efektivity vyjednávání. Rozdíl v míře efektivity u konferencí v Cancúnu a Paříži lze vysvětlit na základě změny postavení Číny a USA v Paříži, kde zmíněné země naplnily podmínky motivačního, v případě USA i instrumentálního vůdcovství, což v minulosti nebylo vyzorováno.

Za potvrzenou lze, alespoň na základě rozboru tří zvolených případů, považovat v zásadě i třetí hypotézu, že vůdcovství je dostatečnou podmínkou efektivity vyjednávání v klimatickém režimu. Ukázalo se totiž, že v obou případech, kdy mělo vůdcovství celkově relativně silný charakter, bylo dosaženo poměrně efektivní dohody. Je potřeba doplnit, že potvrzení dostatečnosti vůdcovství musí být považováno za předběžné, protože pro úplné posouzení jeho dostatečnosti by bylo potřeba zvážit možný vliv dalších vysvětlujících faktorů. Toto zvážení leží však mimo ambice této diplomové práce, která si dala za cíl posoudit pouze možné dopady faktoru vůdcovství.

Celkovým výsledkem této práce je zjištění, že přítomnost aktéra, jenž naplňuje roli vůdce, zvyšuje efektivitu vyjednávání v režimu klimatické změny. Toto zjištění je zvláště důležité v situaci, kdy je v důsledku zhoršujících se klimatických podmínek nutné přijímat v režimu klimatické změny nová opatření. I když se často hovoří o ústupu EU jako vůdce režimu klimatické změny, tato práce potvrdila, že EU jako vůdce stále působí, její role během vyjednávacího procesu ale doznala změn – zatímco v minulosti EU působila přímo na ostatní aktéry a snažila se je „inspirovat“ v přijímání ambiciózních opatření, v posledních letech EU figuruje jako mediační aktér, jenž se snaží propojit zájmy různých skupin. Práce rovněž ukázala změnu chování u dalších významných aktérů režimu klimatické změny, USA a Číny, jež mají na vyjednávání v režimu klimatické změny pozitivní vliv. Zatímco u Číny je změna chování dána zhoršujícím se životním prostředím a je možné předpokládat, že se v důsledku toho bude její role v režimu klimatické změny navyšovat, v případě USA byla její aktivnější role dána změnou v čele amerického prezidentského úřadu. Po odchodu Baracka Obamy a nástupu prezidenta Trumpa lze ovšem předpokládat, že role, kterou USA zastávaly v režimu klimatické změny v posledních osmi letech, bude opět klesat, což bude mít na vyjednávání negativní vliv.

Summary

This thesis focused on examination of the effectiveness of negotiation in the climate change regime in connection with the leadership theory. The effectiveness of negotiation was examined at the Copenhagen Climate Change Conference (2009), Cancún Climate Change Conference (2010) and Paris Climate Change Conference (2015). The leadership role was researched in connection to the European Union, the USA and China.

The research showed that the Copenhagen Climate Change Conference was not effective. Even though the conference brought progress in most of the examined areas, the negative assessment of the conference was based on the consideration of other indicators (the character of the Copenhagen Accord and not-involvement within the UNFCCC). The research showed, that none of the actors behaved as an overall leader at the Copenhagen Climate Change Conference, even though the European Union performed as a motivational and unilateral leader. The Climate Change Conference in Cancún was assessed as effective. This assessment was based on the changes, which were observed contrary to the past, and the character, which Cancún agreements had. In connection to the research of leadership, the thesis found out, that the European Union fulfilled conditions of all types of leadership and it is considered as an overall leader of the Climate Change Conference in Cancún. The USA acted as a motivational leader, China did not fulfill conditions of any type of leadership. The Paris Climate Change Conference is assessed as effective. In connection to the other effective conference – Cancún Climate Change Conference – it is considered as more effective due to the specification of measures taken against climate change. The research of the leadership showed, that the European Union fulfilled conditions of every type of leadership and is considered as an actor, who behaved as a leader at the Paris Climate Change Conference. The USA acted as a motivational and instrumental leader and they are also considered as an overall leader of the Paris conference. China behaved as a motivational leader.

The first hypothesis of this thesis was confirmed. The Copenhagen Climate Change Conference was not effective, contrary to the Cancún and Paris Climate Change Conference. The research showed, that the second and third hypothesis can also be considered confirmed. To be more specific, the thesis confirmed, that leadership is a necessary as well as sufficient condition of the effectiveness of negotiation in the

climate change regime.

Literatura

Primární zdroje

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Climate finance: EU and member states' contributions up to 17,6 billion euros in 2015*, Press Release 611/16, 2016, 1 s.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Preparations for the 16th session of the Conference of the Parties (COP16) to the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) and the 6th session of the Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol (CMP6) (Cancún, 29 November to 10 December 2010)*, Council of the European Union - 14957/10, 2010, 13. s.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Preparations for the 21st session of the Conference of the Parties (COP21) to the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) and the 11th session of the Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol (CMP11), Paris 2015*, Press office – General Secretariat of the Council, 2015, 4 s.

EUROPEAN COMMISSION (a), *Historic climate deal in Paris: EU leads global efforts* (online), European Commission – Press Release Database, 2015, cit. [4-11-2016]
Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6308_en.htm

EUROPEAN COMMISSION (b), *The EU and its member states are delivering on commitment to scale up climate finance* (online), European Commission, 2015, 20 s., cit. [18-2-2017]

Dostupné z:

https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/docs/funding_developing_countries_2015_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION (c), *Climate finance: the EU delivering on its commitments* (online), European Commission, 2015, cit. [18-2-2017]

Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/international/2015-10-09_climate_finance_en.htm

EUROPEAN COMMISSION, *The Copenhagen climate conference: key EU objectives*, European Commission – Press Release Database, 2009, cit. [29-8-2016]

Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-09-534_en.htm?locale=en

EVROPSKÁ KOMISE, *Opatření EU v oblasti klimatu* (online), Evropská komise, 2016, cit. [30-10-2016]

Dostupné z: http://ec.europa.eu/clima/citizens/eu/index_cs.htm

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Flexibilní mechanismy (JET, CDM, JI)* (online), Ministerstvo životního prostředí, 2016, cit. [5-8-2016]

Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/flexibilni_mechanismy

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Rámcová úmluva OSN o změně klimatu* (online), Ministerstvo životního prostředí, 2005, 20 s., cit. [5-8-2016]

Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu

NATIONAL DEVELOPMENT AND REFORM COMMISSION PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA, *Implementation of the Bali Roadmap – China's Position on the Copenhagen Climate Change Conference* (online), 20.5. 2009, NDRC People's Republic of China, cit. [19-2-2017]

Dostupné z: http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/200905/t20090521_280382.html

THE WHITE HOUSE, *Fact Sheet: United States Support for Global Efforts to Combat Carbon Pollution and Build Resilience* (online), The White House – Office of the Press Secretary, 15.11.2014, cit. [19-2-2017]

Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/11/15/fact-sheet-united-states-support-global-efforts-combat-carbon-pollution->

UNITED NATIONS (a), *Conference of the Parties – 21th session, Paris, 30 November to 11 December 2015 – Adoption of the Paris Agreement*, United Nations - Framework Convention on Climate Change, 2015, 32 s.

UNITED NATIONS (b), *Copenhagen Accord* (online), United Nations – Framework Convention on Climate Change, 2016, cit. [17-9-2016]

Dostupné z: http://unfccc.int/meetings/copenhagen_dec_2009/items/5262.php

UNITED NATIONS (a), *Report of the Conference of the Parties on its sixteenth session, held in Cancun from 29 November to 10 December*, United Nations - Framework Convention on Climate Change, 2011, 31 s.

UNITED NATIONS (b), *Compilation of economy-wide emission reduction targets to be implemented by Parties included in Annex I to the Convention*, United Nations - Framework Convention on Climate Change, 2011, 8 s.

UNITED NATIONS (a), *First steps to a safer future: Introducing the United Nations Framework Convention on Climate Change* (online), United Nations – Framework Convention on Climate Change, 2016, cit. [17-9-2016]

Dostupné z: http://unfccc.int/essential_background/convention/items/6036.php

UNITED NATIONS (c), *Paris Agreement – Status of Ratification* (online), United Nations – Framework Convention on Climate Change, 2016, cit. [17-9-2016]

Dostupné z: http://unfccc.int/paris_agreement/items/9444.php

UNITED NATIONS (d), *Reducing emissions from deforestation and forest degradation and the role of conservation, sustainable management of forests and enhancement of forest carbon stocks in developing countries (REDD-plus)* (online), United Nations - Framework Convention on Climate Change, 2016, cit. [23-10-2016]

Dostupné z: http://unfccc.int/land_use_and_climate_change/redd/items/7377.php

UNITED NATIONS (b), *Synthesis report on the aggregate effect of the intended nationally determined contributions*, United Nations - Framework Convention on Climate Change, 2015, 66 s.

Sekundární zdroje

ALAVIONE Claude, *Leadership, power and negotiation: the impossible triad?*, Working Paper, č. 222, IPAG Business School, 2013, 12 s.

ALBIN Cecilia, *Improving the Effectiveness of Multilateral Trade Negotiations: A Synopsis*, International Negotiation, 17/1, 2012, 8 s.

ALBIN Cecilia, DRUCKMAN Daniel, *Procedures matter: Justice and effectiveness in international trade negotiations*, European Journal of International Relations, 2014, s. 1-29

ARES Elena, *Cancun Climate Conference*, House of Commons Library, 12.1. 2010, 12 s.

BACKSTRÄND Karin, ELGSTRÖM Ole, *The EU's role in climate change negotiations: from leader to „leadiator“*, Journal of European Public Policy, 20/10, s. 1369-1386

BBC News, *Obama vows greenhouse gas emissions cuts* (online), BBC News, 25.11.2009, cit. [15-1-2017]

Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8378890.stm>

BLATTER Joachim, HAVERLAND Markus, *Designing Case Studies: Explanatory Approaches in Small-N Research*, Palgrave Macmillan, 2012, 262 s.

BODANSKY Daniel, *The Copenhagen Climate Change Conference: A Post-Mortem*, American Journal of International Law, č. 104, 2010, 10 s.

BODANSKY Daniel, *The history of the global climate change regime*. In: LUTERBACHER Urs, SPRINZ F. Deflef (ed.), *International relations and global climate change*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 2001, 343 s.

BODANSKY Daniel, RAJAMANI Lavanya, *The Evolution and Governance Architecture of the Climate Change Regime*, International Relations and Global Climate Change, MIT Press, 2013, 45 s.

BODANSKY Daniel, *The United Nations Framework Convention on Climate Change:*

A Commentary, Yale Journal of International Law, 18/2, 1993, s. 453-558

BOYD Olivia, COPSEY Tan, *The plan - What's in the Five-Year Plan?*. In: HILTON Isabel (ed.): *China's Green Revolution: Energy Environment and the 12th Five-Year Plan*, China Dialogue, 2011, 55 s.

BREITMEIER Helmut, UNDERDAL Arild, YOUNG R. Oran, *The Effectiveness of International Environmental Regimes: Comparing and Contrasting Findings from Quantitative Research*, International Studies Review, č. 13, 2011, s. 579-605

BRODER M. John (a), *Global Climate Change Talks Begin in Cancún* (online), The New York Times, 29.11. 2010, cit. [28-4-2017]

Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2010/11/30/science/earth/30cancun.html>

BRODER M. John (b), *U.S. and China Narrow Differences at Climate Talks in Cancún* (online), The New York Times, 7.12.2010, cit. [19-1-2017]

Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2010/12/08/science/earth/08climate.html>

BUSBY W. Joshua, *China and Climate Change: A Strategy for U.S. Engagement*, Resources for the Future, 2010, 41 s.

CARBON BRIEF STAFF, *Paris 2015: Tracking country climate pledges* (online), Carbon Brief – Clear on Climate, 2016, cit. [30-10-2016]

Dostupné z: <https://www.carbonbrief.org/paris-2015-tracking-country-climate-pledges>

CARLARNE Cinnamon, *The Future of the UNFCCC: Adaptation and Institutional Rebirth for the International Climate Convention*, The Ohio State University Moritz College of Law, 2012, 58 s.

CENTER FOR CLIMATE AND ENERGY SOLUTIONS, *Outcomes of the U.N. Climate Change Conference in Paris: 21st Session of the Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change (COP 21)*, Center for Climate and Energy Solutions, 2015, 5 s.

CENTER FOR CLIMATE AND ENERGY SOLUTIONS, *Paris Climate Agreement Q&A*, Center for Climate and Energy Solutions, 2016, 4 s.

CENTER FOR CLIMATE AND ENERGY SOLUTIONS, *Targets and Actions under the Copenhagen Accord* (online), Center for Climate and Energy Solutions, 2016, cit [6-11-2016]

Dostupné z: <http://www.c2es.org/international/negotiations/cop-15/copenhagen-accord-targets>

CLARK Pilita, *COP21: China accused of blocking progress at Paris climate talks* (online), CNBC, 8.12.2015, cit. [23-1-2017]

Dostupné z: <http://www.cnbc.com/2015/12/08/cop21-china-accused-of-blocking-progress-at-paris-climate-talks.html>

CLIMATE FUNDS UPDATE, *Global Climate Change Alliance* (online), Climate Funds Update, 2017, cit. [18-2-2017]

Dostupné z: <http://www.climatefundsupdate.org/listing/global-climate-change-alliance>

COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS, *The Global Climate Change Regime* (online), Council on Foreign Relations, 2013, cit. [28-8-2016]

Dostupné z: <http://www.cfr.org/climate-change/global-climate-change-regime/p21831>

DAVENPORT Deborah Saunders, *Global Environmental Negotiations and US Interests*, Palgrave Macmillian US, 2006, 276 s.

DANNENBERG Natalia, *US-China truce signals a spirit of compromise in Cancun climate talks* (online), Deutsche Welle, 7.12. 2010, cit. [19-1-2017]

Dostupné z: <http://www.dw.com/en/us-china-truce-signals-a-spirit-of-compromise-in-cancun-climate-talks/a-6306775>

DEPLEDGE Joanna, *Against the Grain: The United States and the Global Climate Change Regime*, Global Change, Peace and Security, 17/1, 2005, s. 11-27

DIMITROV S. Radoslav, *Inside UN Climate Change Negotiations: The Copenhagen*

Conference, Review of Policy Research, 27/6, 2010, s. 795-821

DIRINGER Elliot, *Fifteenth Session of the Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change and Fifth Session of the Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol*, Pew Center on Global Climate Change, 2009, 5 s.

DIRINGER Elliot, *Sixteenth Session of the Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change and Sixth Session of the Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol*, Pew Center on Global Climate Change, 2010, 7 s.

DROHAN Megan, SCHECHT Spencer, *United States Cooperation with Developing Countries on Climate Change* (online), American University-School of International Service, Ace-Notebook, 2.8. 2015, 2 s., cit. [19-1-2017]

Dostupné z: <https://ace-notebook.com/American-university-a-case-study-free-related-pdf.html>

DUGGAN Jeniffer, *China makes carbon pledge ahead of Paris climate change summit* (online), The Guardian, 30.6. 2015, cit. [20-1-2017]

Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2015/jun/30/china-carbon-emissions-2030-premier-li-keqiang-un-paris-climate-change-summit>

EGENHOFER Christian, GEORGIEV Anton, *The Copenhagen Accord: A first stab at deciphering the implications for the EU*, Center for European Policy Studies, 2009, 6 s.

ELGSTRÖM Ole, *EU Leadership in an Emerging World Order*, Paper to be presented at the 5th Pan-European Conference on EU Politics, 2010, 24 s.

FAN C. Cindy, *China's Eleventh Five-Year Plan (2006-2010): From „Getting Rich Perspective“ to „Common Prosperity“*, Eurasian Geography and Economics, 47/6, 2006, s. 708-723

FISCHER Severin, *The EU's New Energy and Climate Policy Framework for 2030*, SWP, German Institute for International and Security Affairs, 2014, 8 s.

FRIEDMAN Lisa, SAMUELSON Darren, *Hillary Clinton Pledges \$100B for Developing Countries* (online), The New York Times, 17.12. 2009, cit. [19-2-2017]
 Dostupné z: <http://www.nytimes.com/cwire/2009/12/17/17climatewire-hillary-clinton-pledges-100b-for-developing-96794.html?pagewanted=all>

FRIEDMAN Lisa, U.S. and China Maintain Polite Disagreement as Climate Talks Reach Final Days (online), The New York Times, 8.12. 2010, cit. . [28-4-2017]
 Dostupné z: <http://www.nytimes.com/cwire/2010/12/08/08climatewire-us-and-china-maintain-polite-disagreement-as-84506.html?pagewanted=1>

GALARRAGA Ibon, GONZÁLEZ-EGUINO Mikel, MARKANDYA Anil, *The Cancun Climate Summit: a Moderate Success*, Basque Centre for Climate Change, 2011, 8 s.

GOLDENBERG Suzanne, *Cancún climate change summit: America plays tough* (online), The Guardian, 30.11. 2010, cit. [19-1-2017]
 Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2010/nov/30/cancun-climate-change-summit-america>

GOLDENBERG Suzanne (a), *How US negotiators ensured landmark Paris climate deal was Republican-proof* (online), The Guardian, 13.12. 2015, cit. [28-4-2017]
 Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2015/dec/13/climate-change-paris-deal-cop21-obama-administration-congress-republicans-environment>

GOLDENBERG Suzanne (b), *Paris talks: US pledges to double aid to climate-hit countries* (online), The Guardian, 9.12. 2015, cit. [22-1-2017]
 Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2015/dec/09/paris-talks-us-pledges-to-double-aid-to-climate-hit-countries>

GRAY Louise, *Cancun Climate Change Conference agrees plan to cut carbon emissions* (online), The Telegraph, 2010, cit. [13-9-2016]
 Dostupné z:
<http://www.telegraph.co.uk/news/earth/environment/climatechange/8196634/Cancun-Climate-Change-Conference-agrees-plan-to-cut-carbon-emissions.html>

GROEN Lisanne, NIEMANN Arne, OBERTHUR Sebastian, *The EU as a Global Leader? The Copenhagen and Cancun UN Climate Change Negotiations*, *Journal of Contemporary European Research*, 8/2, 2012, s. 173-191

GUPTA Joyeeta, *The Climate Change Convention and Developing Countries: From Conflict to Consensus?*, Springer-Science+Business Media, B.V., 1997, 249 s.

GUPTA Joyeeta, GRUBB Michael, *Climate Change and European Leadership: A Sustainable Role for Europe? (Environment and Policy)*, Kluwer Academic Publishers, 2000, 380 s.

GUTIN Ori, INGARGIOLA Brendan, *Fact Sheet: Timeline of Progress Made in President Obama's Climate Action Plan* (online), 5.8. 2015, cit. [20-1-2017]

Dostupné z: <http://www.eesi.org/papers/view/fact-sheet-timeline-progress-of-president-obama-climate-action-plan>

HANSON Stephanie, WASSERMAN Aliza, *Fact Sheet: U.S. Climate Action in 2009-2010* (online), World Resources Institute, 2010, [14-1-2017]

Dostupné z: <http://www.wri.org/blog/2010/09/fact-sheet-us-climate-action-2009-2010>

HARVEY Fiona, *Paris climate change agreement: the world's greatest diplomatic success* (online), The Guardian, 2015, cit. [17-9-2016]

Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2015/dec/13/paris-climate-deal-cop-diplomacy-developing-united-nations>

HELM Carsten, SPRINZ Detlef, *Measuring the Effectiveness of International Environmental Regimes*, *The Journal of Conflict Resolution*, 44/5, 2000, s. 630-652

HILTON Isabel (ed.), *China's Green Revolution: Energy Environment and the 12th Five-Year Plan*, China Dialogue, 2011, 55 s.

CHEN Han, *Paris Climate Conference: Major greenhouse gas emitters' climate pledges for COP21* (online), NRDC, 24.11. 2015, cit. [20-1-2017]

Dostupné z: <https://www.nrdc.org/experts/han-chen/paris-climate-conference-major->

greenhouse-gas-emitters-climate-pledges-cop21

CHMUTINA Ksenia, *China's Participation in Global Climate Change Cooperation: From the 1980s to the Post-Kyoto Era*, China Policy Institute – The University of Nottingham, 2010, 13 s.

JING Li, *Paris climate talks: China goes from back foot to big leap forward in negotiations* (online), The China Morning Post, 14.12. 2015, cit. [23-1-2017]

Dostupné z: <http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/1890963/paris-climate-talks-china-goes-back-foot-big-leap>

KINCAIDE Heather, KWON Kyae Lim, *The Road to Paris 2015: China's Climate Pledge* (online), Asia Pacific Foundation of Canada, 23.7. 2015, cit. [28-4-2017]

Dostupné z: <https://www.asiapacific.ca/blog/road-paris-2015-chinas-climate-pledge>

KREMENYUK A. Victor, *The Emerging System of International Negotiation*. In: KREMENYUK A. Victor (ed.), *International Negotiation: Analysis, Approaches, Issues*, Jossey-Bass, Awiley Company San Francisco, 2001, 556 s.

LARSEN John, *A Closer Look at the American Clean Energy and Security Act* (online), World Resources Institute, 2009, cit. [14-1-2017]

Dostupné z: <http://www.wri.org/blog/2009/07/closer-look-american-clean-energy-and-security-act>

LEWIS Joanna, *China's Strategic Priorities in International Climate Change Negotiations* (online), Center for Climate and Energy Solutions, 2007, cit. [15-1-2017]

Dostupné z: <https://www.c2es.org/newsroom/articles/chinas-strategic-priorities-international-climate-change-negotiations>

LYNAS Mark, *How do I know China wrecked the Copenhagen deal? I was in the room* (online), The Guardian, 22.12. 2009, cit. [16-1-2017]

Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2009/dec/22/copenhagen-climate-change-mark-lynas>

MAKINEN Julie, MEGERIAN Chris, *China, U.S. relationship key in climate agreement* (online), Los Angeles Times, 13.12. 2015, cit. [28-4-2017]
 Dostupné z: <http://www.latimes.com/world/asia/la-fg-china-u-s-climate-20151213-story.html>

MEJÍA Daniel Abreu, *The Evolution of the Climate Change Regime: Beyond a North-South Divide?*, ICIP Working Paper, 2010, 51 s.

MIMS Christopher, *The Climate Post: Some progress in Cancun climate talks, but mostly a morass of competing interests* (online), 10.12. 2010, Grist, cit. [17-1-2017]
 Dostupné z: <http://grist.org/article/2010-12-09-the-climate-post-some-progress-in-cancun-climate-talks/>

MORGAN Jennifer, BALLESTEROS Athena, MCGRAY Heather, LEVIN Kelly, DAVIET Florence, STOLLE Fred, MCMAHON Hilary, *Reflections on the Cancun Agreements* (online), World Resources Institute 2010, cit. [6-11-2016]
 Dostupné z: <http://www.wri.org/blog/2010/12/reflections-cancun-agreements#targets>

NOTARAS Mark, *Why Does the US Lack a Federal Climate Policy?* (online), Our World – United Nations University, 2012, cit. [14-1-2017]
 Dostupné z: <https://ourworld.unu.edu/en/why-does-the-us-lack-a-federal-climate-policy>

OBERTHÜR Sebastian, WYNS Tomas, *Elements of an EU Strategy towards a 2015 Paris Climate Agreement: Ensuring „Signal“ and „Direction“*, Institute for European Studies, 2014, 8 s.

ODELL John, *Negotiation and Bargaining*. In: CARLSNAES Walter, RISSE Thomas, SIMMONS A. Beth, *Handbook of International Relations*, SAGE Publications Ltd., 2013, 572 s.

PARKER F. Charles, KARLSSON Christer, *Assessing the EU's global climate change leadership: From Copenhagen to the Paris agreement* (online), The London School of Economics and Political Science, 2017, cit. [28-4-2017]
 Dostupné z: <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2017/03/01/climate-change-from->

[copenhagen-to-paris/](#)

PHILLIPS Tom, HARVEY Fiona, YUHAS Alan, *Breakthrough as US and China agree to ratify Paris climate deal* (online), The Guardian, 2016, cit. [17-9-2016]

Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2016/sep/03/breakthrough-us-china-agree-ratify-paris-climate-change-deal>

RANDERSON James, CARRINGTON Damian, VAUGHAN Adam, *Cancún climate change summit: The final day as it happened* (online), The Guardian, 10.12. 2010, cit. [14-9-2016]

Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/blog/2010/dec/10/cancun-climate-change-summit-final>

RAPP Tobias, SCHWÄGERL Christian, TRAUFEITER Gerald, *How China and India Sabotaged the UN Climate Summit* (online), Spiegel Online, 10.5. 2010, cit. [28-4-2017]

Dostupné z: <http://www.spiegel.de/international/world/the-copenhagen-protocol-how-china-and-india-sabotaged-the-un-climate-summit-a-692861.html>

SAUL Ulrike, SEIDEL Christian, *Does leadership promote cooperation in climate change mitigation policy?*, Climate policy, č. 11, 2011, s. 901-921

SELIGSOHN Deborah, *Cancún climate change summit: China's journey from Copenhagen* (online), The Guardian, 1.12. 2010, cit. [17-1-2017]

Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2010/dec/01/cancun-climate-change-summit-china>

SINDICO Francesco, *The Copenhagen Accord and the Future of the International Climate Change Regime*, Revista Catalana de Dret Ambiental, 1/1, 2010, 24 s.

SKODVIN Tora, ANDRESEN Steinar, *Part One: Negotiating International Environmental Regimes, Leadership Revisited*, Global Environmental Politics, 6/3, 2006, s. 13-27

SPRANGLER Brad (a), *Integrative or Interest-Based Bargaining* (online), Beyond Intractability (eds.), Guy Burgess and Heidi Burgess, Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder, 2003, cit. [24-7-2016]

Dostupné z: <http://www.beyondintractability.org/essay/interest-based-bargaining>

SPRANGLER Brad (b), *Distributive Bargaining* (online), Beyond Intractability (eds.), Guy Burgess and Heidi Burgess, Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder, 2003, cit. [24-7-2016]

Dostupné z: <http://www.beyondintractability.org/essay/distributive-bargaining>

THE PEW ENVIRONMENT GROUP, *Copenhagen 101: Climate Finance*, The PEW Environment Group, 2009, 3 s.

TIEZZI Shannon, *China Celebrates Paris Climate Change Deal* (online), The Diplomat, 15.12. 2015, cit. [23-1-2017]

Dostupné z: <http://thediplomat.com/2015/12/china-celebrates-paris-climate-change-deal/>

UNDERDAL Arild, *The concept of Regime „Effectiveness“*, Cooperation and Conflict, 27/3, 1992, s. 227-240

UNDERDAL Arild, *Leadership Theory: Rediscovering the Arts of Management*. In: ZARTMAN I. William (ed.), *International Multilateral Negotiation: Approaches to the Management of Complexity*, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, 1994, 248 s.

VEDDER Hans, *The formalities and substance of EU external environmental competence: stuck between climate change and competitiveness*. In: MORGERA Elisa (ed.), *The External Environmental Policy of the European Union - EU and International Law Perspectives*, Cambridge University Press, USA, 2012, 439 s.

VOLCOVICI Valerie, *U.S. climate finance in limbo, risking „trust gap“ before Paris* (online), Sustainability, 24.9. 2015, cit. [19-2-2017]

Dostupné z: <http://sustainability.thomsonreuters.com/2015/09/24/u-s-climate-finance-in-limbo-risking-trust-gap-before-paris/>

WALSH Bryan, *Climate: 5 Lessons from the U.N. Cancún Climate Summit* (online), Time, 11.12. 2010, cit. [28-4-2017]

Dostupné z: <http://science.time.com/2010/12/11/climate-5-lessons-from-the-u-n-cancun-climate-summit/>

WEIKMANS Romain, ROBERTS Timmons, *The unfinished agenda of the Paris climate talks: Finance to the global south* (online), Brookings, 22.12. 2015, cit. [19-2-2017]

Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/planetpolicy/2015/12/22/the-unfinished-agenda-of-the-paris-climate-talks-finance-to-the-global-south/>

WYNS Tomas, KHATCHADOURIAN Arianna, OBERTHÜR Sebastian, *EU Governance of Renewable Energy post-2020 – risks and options*, Institute for European Studies – Vrije Universiteit Brussel, 2014, 52 s.

WORLAND Justin, *What to Know About the Paris Climate Change Conference* (online), World Climate Change, 29.11. 2015, cit. [22-1-2017]

Dostupné z: <http://time.com/4123568/paris-climate-conference-preview/>

YOUNG R. Oran, *Effectiveness of international environmental regimes: Existing knowledge, cutting-edge themes, and research strategies*, PNAS, 108/50, 2011, s. 1953-1960

YOUNG R. Oran, *Political leadership and regime formation: on the development of institutions in international society*, International Organization, 45/3, 1991, s. 281-308

YOUNG R. Oran, LEVY A. Marc, *The Effectiveness of International Environmental Regimes*. In: YOUNG R. Oran (ed.), *The Effectiveness of International Environmental Regimes - Causal Connections and Behavioral Mechanisms*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1999, 342 s.

ZARTMAN I. William, *Negotiation as a Joint Decision-Making Process*, The Journal of Conflict Resolution, 21/4, 1977, s. 619-638